

Kam bi s to kulturo?

Kulturna skupnost, ki povezuje in usklajuje interese uporabnikov in izvajalcev v kulturi, se je v preteklem letu znašla v skorajda brezizhodnem položaju. Razvitost kulture je na vseh področjih tolikšna, da zdaleč presega zmožnost kulturne skupnosti, da bi ustrezno ovrednotene programe v celoti materialno pokrila. Sprejem finančnega načrta za leto 1986 na decembrski (!) skupščini je bil pravzaprav kompromis, saj se izvajalci, ki so se vse leto nadejali realnejšega vrednotenja njihovega dela, niso imeli več kam odmikati in so nazadnje sprejeli ponujeno. Ponujeno pa pomeni le štiri petine sredstev za minimalno pokritje potreb.

Nikoli doslej nismo naredili črte pod našo kulturno razvitostjo in sešteli, kaj pravzaprav potrebujemo. Vsa leta so nam v svobodni menjavi dela igrali prvo violino indeksi, ki so brezosebni in neobjektivni, letos pa želimo na osnovi meril in realnega vrednotenja programov zagotoviti izvajalcem os-

novni življenjski standard in socialno varnost.

Leto 1987 bi pravzaprav moralo biti prelomno, saj bo to že drugo leto srednjeročnega obdobja, za katerega smo v vrsti dokumentov natančno opredelili in družbeno verificirali razvitost naše kulture in smeri njenega razvoja. Najbrž smo na profesionalnem nivoju dosegli za ta čas maksimalen nivo in ga razen v knjižničarstvu ne bo možno širiti, pač pa le vsebinsko in kakovostno dograjevati. Tudi v knjižničarstvu, ki torej ostaja prednostna naloga, je mogoče z večjimi vlaganji, pa tudi z aktiviranjem in povezovanjem vseh knjižničnih enot in fondov v občini doseči zastavljeni cilj — matičnost knjižnice do leta 1990.

Zelo velike in prav gotovo prednostne so pred nami naloge na področju varovanja naravne in kulturne dediščine. V dokumentih občinske in republiške kulturne skupnosti smo se opredelili, da bo-

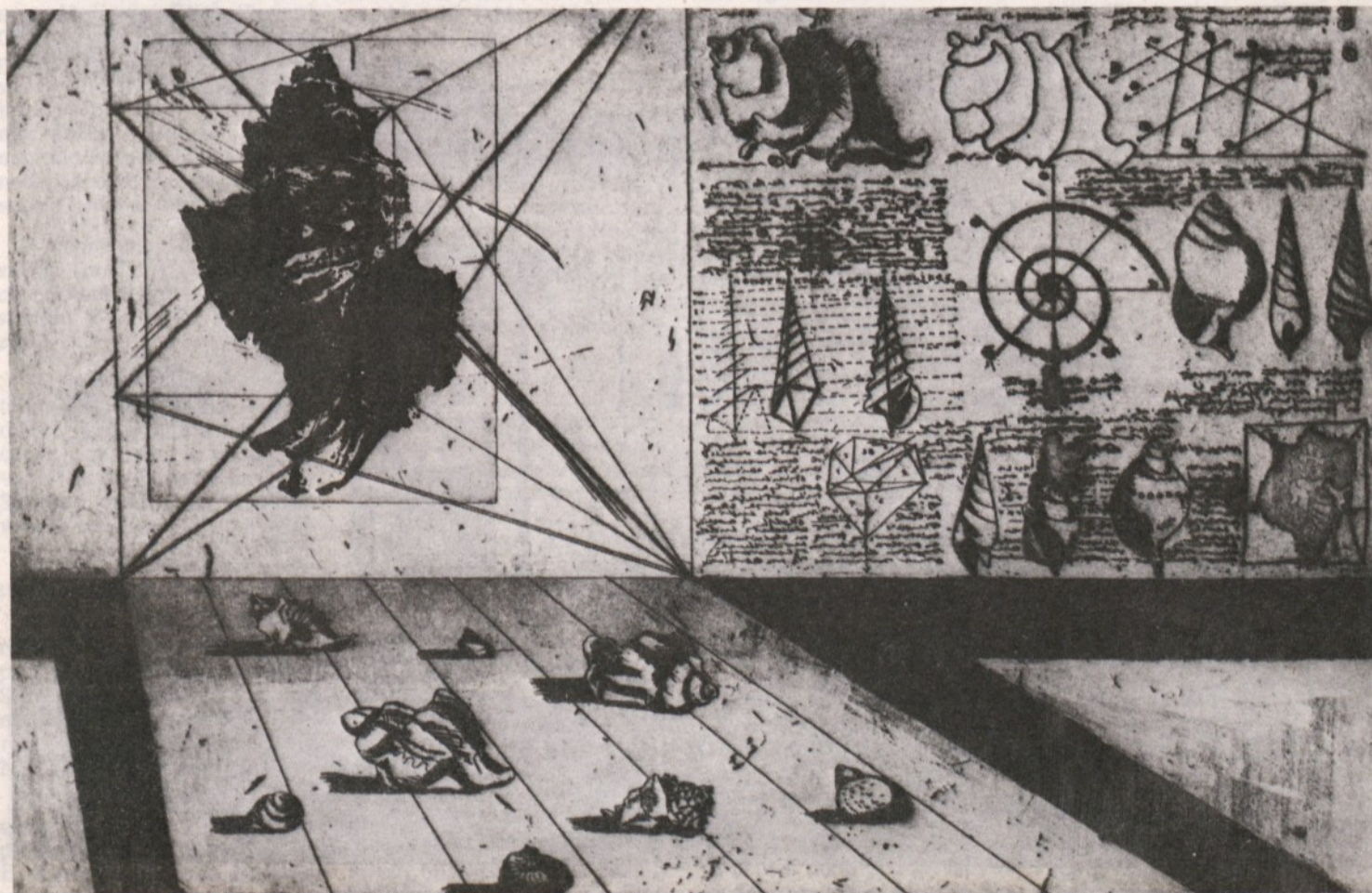
mo v naslednjih letih zavarovali vsaj nekaj tega, in sicer: grajske razvaline Vodrižá, mestno arhitekturo — stavbo na Glavnem trgu 37 v Slovenj Gradcu, sakralni spomenik — cerkev sv. Pankracija v Starem trgu, etnološki spomenik — domačijo pri Miklavžu v Mislinji, spomenik NOB — Pavčkove bolnice na Pohorju, arheološke spomenike Colatio in Gradišče ter rastline koroških občin. Pri vseh teh akcijah si bomo, če se bomo zanje odločili, delili stroške s kulturno skupnostjo Slovenije na polovico in prav gotovo bomo le s sodelovanjem celotne družbenopolitične skupnosti in združenega dela kos tej nalogi.

Velik in že skoraj zgodovinski pa je naš dolg do ljubiteljske kulturne ustvarjalnosti. Le-to že vrsto let opredeljujemo kot prednostno, sredstva pa ji odmerjamo po načelu obrnjenega vrstnega reda. Začuda je razvitost vseh zvrsti ljubiteljske dejavnosti kljub temu velika in v ničemer bistveno ne zaostaja za

razvitostjo v regiji ali v širšem slovenskem prostoru. Prav gotovo pa bi ji pošteno odmerjena sredstva dvignila kakovostno raven ter s tem ugled in odmevnost v prostoru in času, obenem pa bi se bolj enakovredno postavila v bok profesionalni kulturi in njenemu ugledu.

Vse to skupaj neizpodbitno terja nov in drugačen pristop k vrednotenju kulturnih hotenj v občini. Kakorkoli se že zavedamo omejitev v skupni porabi in obremenitvi gospodarstva, tako se moramo zavedati tudi dejstva, da je kultura rastla in se razvijala z nami, da je na nivoju, ki smo ga skupno ustvarili in ga potrebujemo. In navsezadnje vse to pogojuje in terja tudi ugled, ki ga imamo v svetu, v Jugoslaviji in v slovenskem kulturnem prostoru. Prav zato je vprašanje po Župančičevem vzgledu »Kam bi s to kulturo?« bržkone odveč!

Predsednik skupščine
občinske kulturne skupnosti
Tone Gašper

Tokrat precej več o školjki l. 1972, jedkanica in akvatinta

Poročilo organizacijskega odbora MI ZA MIR o prireditvah v počastitev 40-letnice OZN

Organizacijski odbor, ki ga je imenovala 15. februarja 1984 občinska skupščina Slovenj Gradec z namenom, da pripravi kulturne prireditve in proslavo v počastitev 40-letnice Združenih narodov v Slovenj Gradcu, je delo organiziral tako, da je imenoval več odborov in komisij, teles torej, ki so neposredno skrbela, da je bil zastavljen program v celoti uresničen. Odbor se je tudi povezal z republiškim odborom za proslavljanje 40-letnice OZN in ustreznimi telesi ter delovnimi organizacijami, ki so programsko ali denarno pomagale izvesti prireditve. Veliko naklonjenost in pripravljenost so pokazale slovenjgraške organizacije združenega dela in nekatere večje OZD v Sloveniji. Prvič je sodelovala tudi specializirana ustanova ZN UNESCO, ki je v celoti financirala pisateljsko-novinarsko srečanje Pero za mir.

Organizacijski odbor je imenoval več pododborov in komisij, ki so delovale za posamezno delovno področje, povezovalno nalogo pa je prevzel koordinacijski odbor.

Osrednje prireditve so bile štiri: mednarodna likovna raz-

stava lesorezov in male plastike v lesu ter idejnih načrtov za enodružinsko hišo v lesu (otvoritev 21. oktobra 1985): to mednarodno razstavo je odprl v imenu pokrovitelja Pereza de Cuellarja, generalnega sekretarja OZN, Lazar Mojsov, član predsedstva SFRJ in predsednik jugoslovanskega odbora za proslavljanje 40-letnice OZN, osrednji govornik pa je bil dr. Janez Stanovnik, predsednik slovenskega odbora za proslavljanje 40-letnice OZN. Takoj po otvoritvi je bila na Glavnem trgu osrednja slovenska proslava 40-letnice OZN, slovenski govornik pa je bil predsednik predsedstva SRS France Popit. V bogatem in doživetem kulturnem programu so sodelovale številne pevske in glasbene skupine iz domače občine, sosednjih krajev in od drugod. Kljub hladnemu vremenu se je zbralo kakih 3000 udeležencev, med njimi predstavniki republiških teles, predsedstva SRS, društva za združene narode SRS, člani številnih klubov OZN iz Slovenije in domačini. Spremljajoči kulturni spored je trajal ves dan in je bil izbran tako, da je vsakdo našel kaj zase. Javna občila so dovolj občutljivo po-

ročala o proslavi in drugih kulturnih prireditvah.

Tretja osrednja prireditev (9. 11. 1985) je bila okrogla miza Medicina v posebnih razmerah, vodil jo je akademik dr. Janez Milčinski, sodelovali pa so najvidnejši predstavniki zdravstvenih ustanov iz Jugoslavije ter predstavnik iz sosednje Avstrije. Referate so natisnili v posebni brošuri. Četrta osrednja prireditev — Pero za mir (12. in 13. 11. 1985) pod pokroviteljstvom UNESCO: zbrali so se povabljeni pesniki, pisatelji in novinarji iz Evrope, Afrike in Amerike (20 udeležencev) in pod vodstvom moderatorja Bogdana Pogčnika razmišljali, kaj in kako lahko pišočji pomagajo oblikovati ideje miru in se zanje boriti. Tudi ta razmišljanja so natisnili v posebni knjižici (v angl. in franc. jeziku). Tisk te brošure je financiral UNESCO.

Vsekakor moramo poudariti, da je v okvir proslavljanja 40-letnice OZN sodil tudi obisk — zgodovinski dogodek, ki je pomenil nedvomno priznanje za doslejšnja in spodbudo za prihodnja prizadeva-

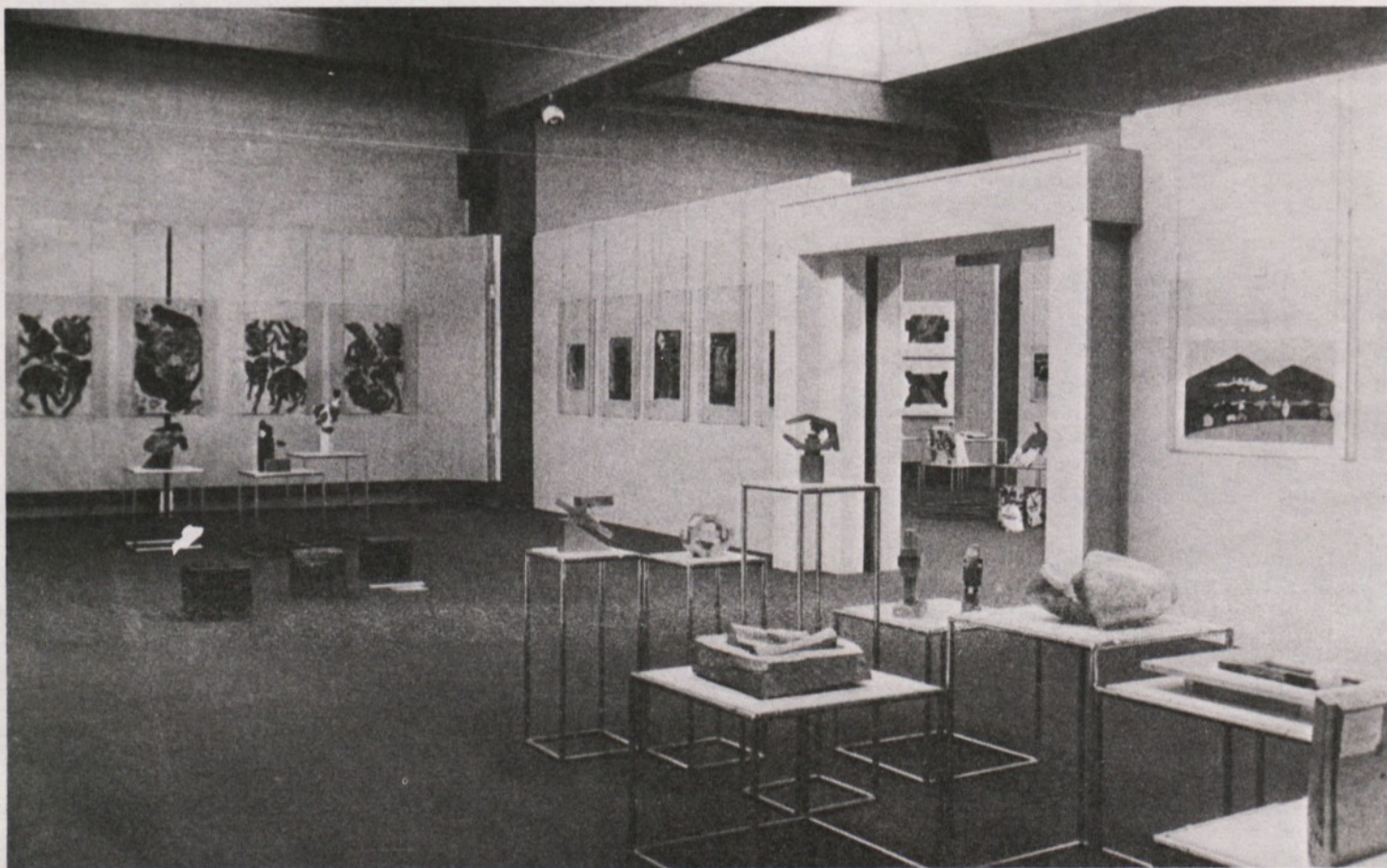
nja — to je obisk Pereza de Cuellarja, generalnega sekretarja OZN — 7. julija 1985 v Slovenj Gradcu. S tem dogodkom so se pravzaprav začele prireditve ob 40-letnici OZN, saj je bil P. de Cuellar pokrovitelj in je tudi prav. zategadelj prišel v Slovenj Gradec. Na posebni seji smo mu poročali o pripravah, potrdil je zasnovano praznovanja, odbor pa odlikoval s posebno zlato plaketo Združenih narodov. Organizacijski odbor mu je v spomin na srečanje v Slovenj Gradcu izročil zlato plaketo organizacijskega odbora. Gost si je ogledal tudi Titov gaj in pozneje po predstavniku Odi Nabuaki, direktorju informativnega centra OZN v Beogradu, sporočil, da bodo tudi ZN prispevali za Titov gaj primerno skulpturo.

Program drugih prireditev v počastitev 40-letnice OZN:

— srečanje pediatrov v okviru Slovenskega zdravniškega društva,

— srečanje predstavnikov vlad oz. zdravstvenih ministrov in zdravstvenih ustanov Alpe-Jadran,

— razstava prvih čitank iz Marinskove zbirke Prvo berilo

Umetnostni paviljon: Postavitev mednarodne likovne razstave je doživljala vrsto priznanj s strani obiskovalcev

*Umetnostni paviljon:
Mednarodna razstava
lesorezov in male
plastike, 1985/86*

v Titovem Velenju in Slovenj Gradcu,

— prikaz časopisnega in drugega gradiva o dosedanjih prireditvah ob jubilejih Združenih narodov v knjižnici Ksaverja Meška v Slovenj Gradcu,

— Otroci za mir — razpis in razstava likovnih del osnovnošolcev in predšolcev iz koroške krajine,

— literarni natečaj Literarnega kluba in ZKO Slovenj Gradec za najboljšo pesem oz. prozo s tematiko Mi za mir — sodelovali so člani literarnih krožkov na osnovnih in srednjih šolah v koroški krajini, nagrade so podelili na slovesnosti ob otvoritvi otroške razstave Otroci za mir,

— letna skupščina jugoslovanske sekcije AICA — bila je ob zaključku simpozija 17. novembra 1985 v Slovenj Gradcu,

— mednarodni simpozij na temo Les v tradicionalni in sodobni likovni umetnosti: srečanje je zasnoval in vodil likovni kritik dr. Boris Petkovski iz Skopja, predsednik jugoslovanske sekcije AICA,

— nastop Slovenskega okteta ob srečanju Pero za mir,

— mednarodna razstava karikatur s protivojno tematiko v prostorih Mladinske knjige v Slovenj Gradcu in v sodelovanju z Mednarodno galerijo karikatur iz Skopja in skopskim humorističnim listom OSTEN,

— literarni srečanja na osnovni in srednji šoli ter obisk predstavnika UNESCO na SŠ E. Kardelja gospoda Hatorija — ob prireditvi Pero za mir,

— radioamatersko tekmovanje za posebno priznanje Mi za mir — slovenjgraški radioamaterji so opravili preko 30.000 radijskih zvez z radioamaterji z vseh celin; priznanja so podelili lani poleti,

— izdaja kuverte in žiga z znakom Združenih narodov — to nalogo je uspešno opravilo filatelistično društvo Slovenj Gradec. Na uresničitev čaka še ureditev kabineta OZN, učilnice, kjer bi lahko obiskovalci spoznavali delovanje OZN in njenih agencij.

Vse prireditve je sofinanciralo več soorganizatorjev, partnerjev, ki so našli skupne cilje z organizatorji in prireditelji, KSS, veliko je prispevalo tudi združeno delo naše občine in Slovenije in UNESCO, nekaj pa je bilo lastnih virov. Vsi stroški so znašali 14 milijonov din, računi so bili poravnani v dogovorjenem roku.

Poudariti kaže, da so člani organizacijskega odbora, pripravljanih in drugih odborov delali prostovoljno in da so veliko truda in naporov vložili v uspeh prireditev in tudi v izravnano stroškov oz. pokritje računov. Da so le-ti poravnani, je velikansko delo opravil finančni odbor pod vodstvom Ivana Bošnjaka iz Slovenj Gradca.

V sodelovanju s stanovanjsko, komunalno in krajevno skupnostjo je odbor za ureditev mesta opravil veliko nalog in intervencij ter usklajeval, organiziral in povezoval delo, da je zunanja podoba mesta in zaselkov bila primerna za praznične dni. Vsekakor je ureditev

mesta in zgradb eden izmed pomembnih uspehov organizacijskega odbora. Delo vseh odborov in drugih dejavnikov — občinske skupščine, republiških teles, družbenopolitičnih organizacij itd. — je uspešno in sproti povezoval koordinacijski odbor: zato je teklo normalno in brez zastojev.

Prireditve so uspele in dosegle namen, zaradi katerega so bile organizirane. Bile so široko zasnovane, pritegnile so k sodelovanju številne občane tako v organizacijskem kot vsebinskem pomenu, segle so v slovenski, jugoslovanski in mednarodni prostor, poudarek so jim dale pomembne osebnosti, ki so ob tej priložnosti prišle v Slovenj Gradec, pa številni obiskovalci, ki so tudi tako manifestirali pripadnost idealom Združenih narodov, miru, svobodi, mednarodnemu sodelovanju, varnosti, kar so mnogi izrazili s podpisom proglaša Mi za mir (prvi ga je podpisal pokrovitelj Perez de Cuellar). Nedvomno je poleg afirmacije kulturnih prireditev pomemben uspeh, da za njimi ostajajo trajne vrednote — knjige, katalogi, povečana stalna galerijska zbirka, obnovljene hiše itd. Posebej pa še stiki, ki so bili vzpostavljeni med udeleženci.

Predvsem pa: organizacijsko so popolnoma uspele, delo je včasih bilo naporno zaradi časovne raztegnjenosti, zaradi kvalitetnih poudarkov so vzbudile širok odmev (čeprav bi bil lahko ta še večji!).

Ponovno se je pokazalo, da so uspehi takih prizadevanj tudi dobra naložba, ki bi jo Slo-

venj Gradec moral izrabiti bolj pretehtano in smotno v kulturno-turističnem razvoju. Tega ne bi smeli zamuditi, še manj na doseženem počivati.

Organizacijski odbor je sklenil, da bo vsem, ki so vztrajno, delovno in ustvarjalno sodelovali, izročil priznanja oz. zahvalo, najuspešnejšim zunanjim sodelavcem, domačim organizatorjem, donatorjem in finančnim pokroviteljem pa priznanje z zlato, srebrno in bronasto plaketo organizacijskega odbora oziroma spominske grafike, nekatere posameznike pa predlagal za odlikovanja oziroma spodbudil DO, da bodo le-te sprožile postopek za družbeno priznanje, kajti ustvarjalnega in požrtvovalnega organizacijskega dela ni mogoče nikoli objektivno materialno ovrednotiti.

Tudi skupščina občine je potrdila tako odločitev odbora, sprejela poročilo o vsebinskih in organizacijskih uspehih in dosežkih, oceno prireditev, kakor jo je predložil organizacijski odbor, poročilo o finančnih stroških, in ugotovila, da je odbor delo vsestransko uspešno opravil, ter ga na eni izmed sej v jeseni lansko leto razpustila. Ob tem je posebej poudarila dosežke ter uspehe in prizadevanja odbora pozitivno ocenila, hkrati pa sprejela sklep, da je potrebno imenovati poseben odbor, ki bo kontinuirano deloval še naprej. Občinska skupščina Slovenj Gradec je tak odbor že imenovala, in to 25. novembra 1986: to je odbor za organizacijo mednarodnih kulturnih in drugih prireditev ob jubilejih OZN v občini Slovenj Gradec.

PERO ZA MIR

34.123

12. in 13. novembra 1985 je bila zadnja izmed štirih osrednjih prireditev v počastitev 40-letnice Združenih narodov v Slovenj Gradcu — Pero za mir pod pokroviteljstvom specialne organizacije ZN za vzgojo, znanost in kulturo — UNESCO. V Slovenj Gradcu je v teh predzimskih dneh prišlo dvajset pisateljev, pesnikov in novinarjev, ki so z moderatorjem Bogdanom Pogačnikom na čelu v kulturnem domu v Slovenj Gradcu in ob številnih poslušalcih (večinoma srednješolcih) zastavljali svojo ugledno besedo za mir in sodelovanje v svetu. Govorniki iz Evrope, Afrike in Amerike so soočili poglede na vojno, se zavzeli za pravičnejše odnose med narodi, za objektivnejši sistem informiranja med razvitimi in manj razvitimi, za premagovanje najrazličnejših ovir na poti razumevanja itd. Naslovi tem to potrjujejo: Literatura vojne in miru. Nasilje v dnevni praksi in literaturi. Sovraštvo med narodi in patriotizem. Prizadevanja za novo informacijsko ureditev v svetu.

Ideje UNESCO in stvarne možnosti dežel v razvoju. Kako premagati blokovske klišeje v množičnih občilih.

Že zaradi izjemnosti in pomembnosti dogodka je najbrž prav, da naštejemo udeležence srečanja: Eiji Hattori (predstavnik UNESCO iz Pariza), Alex Blokh (pisatelj in generalni sekretar mednarodnega PEN), Luciano Morandini (italijanski pesnik), John Engels (ameriški pesnik), Genadij

Smirnov (sovjetski zgodovinar in profesor), Nadja Kehlibarova (bolgarska pisateljica in predsednica bolg. PEN), Damian Obika (nigerijski novinar), Noël Favrelière (francoški pisatelj in dir. franc. Kulturnega centra v Ljubljani), Peter Paul Wiplinger (avstrijski pesnik), Gary Gumpert (univ. prof. iz ZDA) in Jože Pirjevec (univ. profesor iz Trsta). Drugi udeleženci so bili iz domovine: pisatelj Dobrica Ćosić, novinar Pero Ivačić, pisatelj Tone Svetina, publicist Bogdan Osolnik, publicist Vekoslav Grmič, pisatelj Miloš Mikeln, pisateljica Nada Kraigher in novinarka Mojca Drčar-Murko. Drugi dan srečanja se je razpravljavcem pridružil še Janko Messner, slovenski pisatelj iz Celovca.

Za rdečo nit srečanja je obveljala zaključna misel prvega govornika — Dobrice Ćosića: »Nagibam se k prepričanju: naš svet lahko rešimo pred katastrofo samo z vojno za mir. . . . Našo civilizacijo lahko rešimo samo z eksistencialnim strahom. Toda nič ni težje, kot prestrašiti našega sodobnika, ki najmanj dve uri na dan uživa v nasilju in uničevanju. Kako naj to dela literatura? Za vas ne vem, vem samo zase — z resnico človeškega trpljenja v vojni.«

Srečanje so sklenili s podpisom izjave o miru in razumevanju.

Posebej vendarle kaže omeniti uvodni spored srečanja. Prireditev je začel oktet Lesna, pozdravni nagovor pa je imel

Janez Gologranc, predsednik skupščine občine Slovenj Gradec. Po uvodni besedi programskega voditelja srečanja Bogdana Pogačnika so predstavniki organizacijskega odbora Mi za mir slovesno izročili zlato plaketo organizacijskega odbora Eiji Hattoriju, predstavniku UNESCO, in Alexu Blokhu, generalnemu sekretarju mednarodnega PEN.

Spored je sploh bil zelo pester: prvega dne zvečer so ude-

leženci poslušali koncert Slovenskega okteta v Glasbeni šoli, se udeležili otvoritve razstave protivojnih karikatur v Mladinski knjigi, si ogledali mednarodno razstavo lesorezov in lesene plastike ter načrtov za enostanovanjsko leseno hišo v Umetnostnem paviljonu, pa Koroški muzej ljudske revolucije in druge slovenjgraške

nosti nadaljnega šolanja. Posebej pa je bil navdušen ob neposrednih in sproščenih vprašanjih učencev. P. P. Wiplinger in Miloš Mikeln sta na povabilo osnovne šole predstavila svoja pisateljska oz. pesniška prizadevanja učencem, P. P. Wiplinger pa se je pogovarjal tudi z učenci zdravstvene šole.

Organizatorji so zaključno dejanje srečanja pripravili pri Bučineku, kjer so ob domači gostoljubnosti, pesmi in plesu ter še posebej dobri kapljici jezikovne ovire vse bolj kopnele in so se udeleženci vse bolj razumeli, prepevali in nazdravljali zdaj v tem zdaj v onem jeziku in se veselili pozno v noč. Kako malo je treba za razumevanje!

Predstavnik UNESCO je ob tej priložnosti izročil nosilcem organizacijskih nalog srečanja Pero za mir oz. Mi za mir posebne plakete UNESCO. Prijeli so jih: prim. dr. Drago Plešivčnik, predsednik organizacijskega odbora Mi za mir, novinar Bogdan Pogačnik, moderator okrogle mize Pero za mir, in prof. Tone Turičnik, predsednik pripravljalnega odbora okrogle mize Pero za mir.

Referate in razprave so izdali v posebni knjižici, ki je izšla lansko leto. Škoda je, da so prispevki natisnjeni le v angleščini oz. francoščini.

7. julija je Slovenj Gradec doživel zgodovinski dan: mesto je obiskal Perez de Cuellar, generalni sekretar OZN in pokrovitelj prireditev v počastitev 40-letnice OZN. Po slovesnem sprejemu pred Umetnostnim paviljonom (čeprav je bilo slabo vreme) se je udeležil slovesne seje organizacijskega odbora Mi za mir, na kateri so člani poročali o pripravah na praznovanje 40-letnice OZN v Slovenj Gradcu. Z izbranimi besedami je pohvalil prizadevanja organizatorjev in mesta in poudaril, kako drago-

cena je taka podpora delovanju ZN. Ob tej priložnosti je odlikoval organizacijski odbor s posebno zlato plaketo ZN in (kot prvi) podpisal slovenjgraško poslanico Mi za mir. Zatem si je ogledal še Titov gaj in zelo pozorno spremljal pojasnila o ideji, namenu in organizacijskih postopkih. Slovenjgradčani so ga zaprosili tudi za darilo ZN: pozneje je sledil pritrdilni odgovor.

Po kosilu na letališču je odpotoval v Ljubljano.

338.45

O slovenjgraških razstavah domače in umetne obrti

Že večkrat sem menil, da bi morala slovenjgraška razstava domače in umetne obrti (ali pa jubilejna razstava podjetja Dom) prav tako po Evropi, da bi jo videlo čim več ljudi. Da bi vsaj nekaj od tistih milijonov gostov, ki nas sicer obiskujejo, videli, kako naštančane lese- ne štoklje in osli s sodčki pa s školjkami polepljene škatlice in podobne reči, ki jih kar po plažah prodajajo zaupno vsiljivi prodajalci, sploh ni vse, kar bi lahko bilo plod naših predstav o lepem in spomina vrednem. Kajti to, kar se da videti v Slovenj Gradcu, je zelo blizu šoli visokega okusa, domiselnosti, ustvarjalnosti in povrh še pogosto tesnih zvez s posebnostmi tovrstnega slovenskega izročila.

Lahko se kosa s čimerkoli in s komerkoli, v mnogočem je pred marsikom in marsičim. Z razstavo, ki bi jo spremenili v prodajno, bi morali poleti po vseh naših največjih turističnih središčih — preprosto zato, da bi tudi na ta način poskrbeli za svoje dobro kulturno ime in ugled. Z njo bi morali po Slovenj Gradcu v Ljubljano, pa čeprav je Slovenj Gradec ena od naših kar imenitnih policentričnih kulturnih prestolnic. Razstava zbuja namreč veselje in ponos, občutke, ki niso najslabši — zakaj se torej ne bi

oglasila še v Cankarjevem domu?

Seveda se niti zdaleč ni treba sekirati samo zaradi tujcev. Ti pridejo in gredo, mogoče v trenutku turistične slabosti in navdušenja kupijo kaj, kar jim ravno pride pod roke, boji za spomin kot iz resničnega dopadenja. Mi pa med temi predmeti živimo vsakodnevno, se obdajamo z njimi, da nam je življenje prijaznejše, iz različnih kotov naših bivališč nas gledajo, z omar, polic, kamor jih pač postavimo; za ljubeznivost, lepoto, domačnost prostora skrbijo. Torej nam res ne more biti vseeno, kakšni so in kaj nam pripovedujejo; ali so resnično naši in ali jih lahko tudi intimno posvojimo.

Zato je skrb zanje pomembna reč in zato naj bi bila slovenjgraška razstava zmeraj znova znanilka še hitrejšega in temeljitejšega plemenitenja in bogatenja te drobne, na videz skromne, v resnici pa globoke kulture. Zato tudi veljajo njenim prirediteljem in odbiralcem vse čestitke, pa tudi Slovenjgradčanom za tako imeniten dogodek in za vse, kar so sami zanj stori.

Matjaž Kmecl

Iz kataloga šeste jugoslovanske razstave domače in umetne obrti. Umetnostni paviljon Slovenj Gradec 1986

20 let Literarnega kluba Slovenj Gradec

Pred dobrimi 20. leti smo z nekaj mladimi navdušenci, ki so imeli radi književnost in so tudi sami kaj napisali, ustanovili klubsko organizacijo — Literarni klub Sl. Gradec. Nekako spontano se je to zgodilo in z veliko zavzetostjo smo se lotili dela: literarni večeri, srečanja, revija *Odsevi*, ki je kmalu vzbudila pozornost in napovedovala, da se tudi v Slovenj Gradcu v literarnih prizadevanjih nekaj premika. To pa je tudi pomenilo dopolnitev strukture vsega kulturnega dogajanja v kraju, pa širšem prostoru, saj so se klubu pridružili številni pišočji iz Dravske, Mežiške in Mislinjske doline. Pozneje tudi Šaleške. Plodno smo sodelovali s koroškimi Slovenci, ustvarjalno pa so pomagali v rasti nekateri slovenski pisatelji in kulturni delavci. Tako so se oprijele korenine in je začela rasti.

Literarni klub v Slovenj Gradcu nikoli ni bil toga organizacija, prav zato je premagoval številne ovire in doživel dve desetletji in se napotil v tretje.

Člani so odhajali in prihajali, nekateri so šli študirat ali delat drugam, toda povezanost z jedrom je ostala, navezanost na korenine, in iz pretakanja spoznanj so rasle pobude in se je črtala pot.

Ustvarjalna svoboda, neto-gost ali enotenje za vsako ceno znotraj kluba so ustvarili ozračje nevezane pripadnosti: kadar se nam je zdelo, smo se srečevali pogosteje, če ne, redkeje, prišel je, kdor je prišel, kdor je čutil, da mu je ustvarjaljen pogovor potreben, dialog, ocena ali kritika. Nikogar nismo posiljevali z nedoživetimi doživetji: tako klub ni razvil svoje »šole«, vsak je pisal, kot je čutil, doživljal, zmogel, kakor mu je bilo dano in všeč, prehodil pot, ki jo je hodil. Tudi nočjo bo ta različnost opa-

zna — in mislim, da je pozitivna prvina. Nobenih obrazcev nismo razvili, nobenih meja postavili — prav zato je klub ostal odprt za vse pobude, vsebine in smeri.

Nedvomno je, da je v 20-letni mladeniški zgodovini klub izoblikoval opazno življenjsko dediščino, ki sodi k obrazu kulturnih dogajanj v Slovenj Gradcu in koroški krajini. Revija *Odsevi*, knjižice, kjer smo tiskali krajša dela posameznih piscev (15), pa časopis *Odsevanja* in druge oblike — kažejo kontinuirano odzivanje na čas in prostor, na ustvarjalno zav-

zavezanost in v tem prostoru.

Ob rojevanju slovenskega literarnega gibanja je kot zgled ob močni podpori deloval tudi Literarni klub: prireditve pesnikov in pisateljev začetnikov v središčih koroška krajine so vzbudile dovolj zanimanja, predvsem pa omogočile tistim, ki so se iskali in iskali, da so našli stik z uveljavljeno obliko delovanja. Tudi članstvo se je tako večalo. Škoda je, da je ta povezanost nekako nazadovala — in v prihodnje jo vsekakor kaže obnoviti.

Pravi podoba pa klub razode-

zacija nastopov pisateljev in pesnikov ob različnih priložnostih — sodijo bolj v spremeljajoča prizadevanja kluba. Najbrž tudi v prihodnje ne bo drugače.

To so nekatera najznačilnejša hotenja in dosežki literarnega kluba — nedvomno jih bo kulturna zgodovina kraja opazila in v ogleдалu časa dovolj jasno zarisala. Res pa je, da bi brez teh prizadevanj bila kraj in krajina kulturno siromašnejša in v celoti nepopolna.

In delovno vezilo ob jubileju?

Literarni klub bo na temeljih, ki si jih je položil, nadaljeval delo — zbiral okrog sebe tiste, ki jim je pi-

*Umetnostni paviljon:
Mednarodna razstava
idejnih načrtov za
enodružinsko hišo,
1985/86*

zetost, še več, na povezavo s slovenskim kulturnim prostorom. Mnogi naši člani so se javljali tudi v drugih revijah, redno ali občasno, drugi so spet kronali vztrajno delo z izidom knjig, postali nepogrešljivi del slovenske ustvarjalne zavesti, tretji pa našli svoj življenjski smisel v drugem pomembnem kulturnem delu. A vsi se znova in znova radi vračajo v domače gnezdo. In prav zato je delo Literarnega kluba, čeprav ni bilo nikoli posebej hrupno, ostalo stalnica in ne-

va v *Odsevanjih*. V zadnjih petih letih je izšlo 14 številčk časopisa za literaturo in kulturna vprašanja v časopisni obliki. *Odsevanja* imajo dovolj jasen obraz: literarne prispevke dopolnjujejo razprave o kulturnih dogodkih, poročila o pomembnosti in dosežkih posameznih prireditev, ocene in primerjave: uredništvo vztraja pri dovolj zahtevnih kriterijih kvalitete. Tudi likovna oprema daje svojevrsten pečat, pa znanstveni in poljudnoznanstveni zapisi. Tako usmeritev bomo uveljavljali tudi v prihodnje. Organizacija literarnih srečanj, pa večerov, soorgani-

sanje veselje in potreba, jim pomagal in jih usmerjal. Še naprej se bo trudil z izdajanjem *Odsevanj*, čeprav za tako dejavnost niso materialno ugodni časi. Če ne pogosteje, bo to delal redkeje. Organiziral in soorganiziral bo literarne prireditve. Morda bo uspel obnoviti izdajo avtorskih knjižic. In še kaj. Predvsem pa — mislim — bo ostal živ in ustvarjaljen del kulturnih dogajanj v tem prostoru, potreben in odziven in se bo trudil v svoje ustvarjalne postopke ujeti utrip, veselje in tegobe našega človeka, srečo in bivanje, dinamičnost in odtujenost, živost in popredmetnost, skratka, vse, kar človeka radosti in žalosti. T. T.

Zveza kulturnih organizacij Slovenj Gradec je bila organizator srečanja folklornih skupin Slovenije — področne prireditve, ki je bila 25. maja 1986 v Kulturnem domu Podgorje. Sodelovalo je enajst skupin.

Folklorna skupina »Pastirci« Ravne na Koroškem

(V počastitev 20-letnice Literarnega kluba je bil dne 14. 3. 1986 v prostorih Glasbene šole Slovenj Gradec literarni večer na katerem so sodelovali: Tone Turčnik — uvod, Niko R. Kolar, Vladimir Verdnik, Franc Pečnik, Peter Rezman, Jani Rifel, Milena Cigler in Darja Kniplič. Literarni večer so z glasbenimi prispevki popestrili dijaki Glasbene šole iz Slovenj Gradca.)

USPEH MLADIH LIKOVNIKOV V BITOLI

Na tradicionalni jugoslovanski razstavi likovnih del otrok v Bitoli je bilo od 13.500 likovnih del z zlato medaljo nagrajenih 35 prispevkov, od katerih sta zlati medalji prejela tudi: učenec OŠ Franjo Vrunč — Uroš Borovnik, likovni pedagog Milan Unkovič in Miran Perko — učenec OŠ Lenčke Mrzelove, likovni pedagog Luka Popič. OŠ Lenčke Mrzelove se je za nagrajeno kolekcijo udeležila likovne kolonije v Bitoli.

Tone Turičnik

SETEV IN ŽETEV

Razgovor s prof. Jožetom Potočnikom, prosvetnim in kulturnim delavcem iz Slovenj Gradca

Profesor Jože Potočnik, učitelj zgodovine in zemljepisa na srednji šoli Edvarda Kardelja in predstojnik poslovnofinančnega in trgovskega programa ekonomske usmeritve, je ves čas učiteljevanja tudi aktiven kulturni delavec. Vedno so ga vznemirjali poklicna zgodovinska radovednost, življenje ljudi, okolje in pa kulturno dogajanje. Še poseben polet so zadobila kulturna hotenja, ko se je preselil v Slovenj Gradec (1962). Od tedaj naprej je sodeloval v različnih kulturnih odborih, uradnih in občasnih, najodgovornejša zadolžitve pa je vsekakor bila predsednikovanje občinski kulturni skupnosti Slovenj Gradec. V tem času je bil kulturni utrip razgiban in opazen, dosegel je nekaj svojih vrhov, predvsem na likovnem področju. In Jože Potočnik je kot predsednik uspešno krmaril kljub različnim valovom in vetrovom kulturno barko k novim ciljem!

Tovariš Potočnik, najprej beseda ali dve o predsednikovanju občinski kulturni skupnosti. To obdobje je bilo na eni strani težavno in zapleteno, za kulturno dejavnost še posebej, saj je bilo zanjo vse manj denarja, na drugi strani pa tudi izredno dinamično in plodno. Kako je mogoče uskladiti nasprotujoče si podatke?

— Preden poskusim neposredno oz. posredno odgovoriti na to vprašanje, naj povem, da sem funkcijo predsednika OKS prevzel z veliko odgovornostjo, kajti pred mano so bili na teh občutljivih in zahtevnih mestih ljudje, ki so imeli dolgoletne izkušnje, se aktivno ukvarjali s kulturo in poznali utrip tako poklicne kot ljubiteljske dejavnosti. To je prva ugotovitev. Druga, da je kulturna dejavnost v naši občini ves čas v specifičnem položaju, da povezuje širše temelje in interese, da je bogata kulturno-zgodovinska dediščina, da sta poklicna in ljubiteljska dejavnost močno razvejani in da so nekateri dosežki pomembni za mednarodni kulturni prostor. V taki strukturi, v takem okolju je prijetno živeti, človeka obvladuje ponos, pa tudi obveznost, dolžnost, da moraš po svojih močeh in znanju prispevati delež k napredku. Kot je lepo povedal dr. Kmecl: »... to je odgovornost vseh in vsakogar posebej!« Najbrž se tega vsi še premalo zavedamo, premalo cenimo kulturno bogastvo, ki ga imamo, ki smo ga ustvarili: vsi tisti, ki v našem mestu tvorijo krog kulturne in turistične dejavnosti, bi morali strniti sile za boljši in hitrejši razvoj! V slovi je moč! Reči pa je treba, da je združeno delo — tako v občini kot krajini in republiki — večje in največje kulturne projekte vedno podprlo: vzajemno zanimanje je potrdilo stvarno sodelovanje.

Zato ne manjka pomembnih dosežkov v tem času! Le-ti dokazujejo široko

delovno pripravljenost in vztrajnost kljub težavam in tegobam! Recimo: številne okrogle in manj okrogle obletnice različnih društev, klubov in kulturnih organizacij. Dalje: odprli smo prenovljeni kulturni dom v Slovenj Gradcu pa prizidali dvorano v Starem trgu. Vrhunec so vsekakor prireditve v počastitev 40-letnice OZN z naslovom Mi za mir v jeseni in pozimi 1985—1986 — od mednarodne razstave lesorezov in lesene plastike ter načrtov za enodružinsko hišo v lesu do mednarodnega srečanja pesnikov pisateljev Pero za mir ter mednarodnega srečanja zdravnikov Medicina v posebnih razmerah. Da o vseh drugih spremljajočih prireditvah ne govorimo! Poseben pečat je kulturnemu utripu dal obisk Pereza de Cuellarja, generalnega sekretarja OZN in pokrovitelja prireditve, pa člana predsedstva oz. (zdajšnjega) podpredsednika predsedstva SFRJ Lazarja Mojsova in drugih visokih gostov. Vse prireditve so imele velik odmev — predvsem, ker so manifestirale našo privrženost mednarodnemu kulturnemu sodelovanju in poudarjale strpnost, mir, razumevanje in sodelovanje. Ali: Koroški pokrajinski muzej revolucije je v zadnjih letih uredil na vseh osnovnih šolah partizanske kotičke in svojo stalno zbirko dopolnil s številnimi dokumenti. Plodna je bila založniška dejavnost — Odsevanja, knjigi Spomeniki in spominska znamenja NOB v občini Slovenj Gradec ter Koroško partizansko zdravstvo, brošura Partizanska Mislinjska dolina, izid vodiča po Tretjakovi zbirki, različni katalogi likovnih razstav itd. Nove uspehe je rodilo nadaljnje povezovanje poklicne in ljubiteljske kulturne dejavnosti in spoznanje, da tudi v kulturi pomeni znanje rast in napredek in da le strokovnost odpira pot do kvalitete, ki jo seveda terja zahtevnejše občinstvo. Zato boj proti poprečju: kajti poprečje je nazadovanje! Kljub težavam in skromnim sredstvom smo veliko dosegli, rad poudarja prof. Pečko: pri ljudeh je dovolj volje pripravljani so delati, ustvarjati in poustvarjati, se pogumno zavzemati za kulturni napredek. Kako je razvejana pevska dejavnost. Od Slovenj Gradca do Mislinje in Doliča in Podgorja in Sel do Pameč! Pa Smartna, Starega trga in Šmiklavža! Pesem. Pesem ljudje pojejo in igrajo. Recitirajo. Ustvarjajo. Spodbudno je, da so se tudi tovarniška glasila odprla kulturnim pobudam. ZKO je pomagala v življenje gostovanjem znatraj občine!

Nepogrešljiv je gledališki abonma! Itd. Še bolj pa bo potrebno utrditi stike z zamejsko Koroško oz. koroškimi Slovenci, razširiti sodelovanje s pobrateno občino Gornji Milanovac pa sosednimi občinami in še kaj. Kljub denarnim zagatam so (v tem času) namenili darila za Titov gaj SR Črna gora, SAP Vojvodina, SR Makedonija, pričakujemo tudi slovenski prispevek pa prispevek SR Bosne in Hercegovine in SAP Kosovo. S skupnimi močmi in angažiranjem je bilo tudi ob manjšem denarju vendarle mogoče veliko ustvariti! Pa še tole: naši kulturni delavci so v tem času dobili številna visoka državna in druga priznanja in odlikovanja za velik prispevek h kulturni rasti kraja, občine in republike.

V usmerjenem izobraževanju je več učnih vsebin namenjeno kulturni vzgoji. Nekaj teh nalog lahko opravi šola v okviru predpisanih programov, nekaj pa jih morajo in morejo opraviti kulturne ustanove. Slovenj Gradec ima za to dobre možnosti?

— Mislim, da je upoštevanje kulturnih vsebin v usmerjenem izobraževanju velik premik v vzgojnih prizadevanjih, saj je prej (razen redkih izjem) izgubil učence s prihodom v srednjo šolo domala stik s kulturno vzgojo in dejavnostmi. Odtujil se je. Če ni razvil iz lastnih pobud interesov, hotenja in volje, je ostal največkrat zunaj teh dogajanj. Usmerjeno izobraževanje se trudi to vrzel odpraviti. Umetnostna vzgoja je poseben predmet, ki ga »učijo« ustrezno izobraženi učitelji. Učenci si širijo obzorje s spoznavanjem in doživljanjem gledaliških, filmskih, likovnih, plesnih, glasbenih stvaritev in poskusi vrednotenja le-teh. Spoznavajo književnost. Največje dosežke. Smo v »privilegiranem« položaju, kar zadeva likovno ustvarjalnost. Učenci spoznajo vse razstave, poslušajo strokovne ocene, vidijo najboljše dosežke. In kar se Janezek navadi, to Janez zna! Podobno velja za druge zvrsti! Tako si mladi ljudje ostrijo čut ločevati umetniško od kiča, kvalitetno od zmake. Ob konkretnih zgledih si oblikujejo odnos in okus. Občudujejo dosežke. Poskušajo sami! Vzljubijo lepoto. In tako odhajajo na življenjsko pot bogatejši in samozavestnejši! Zato jih vodimo v muzej, knjižnico, galerijo, na Koroški radio, v Mladinsko knjigo, in opozarjamo na kulturno dediščino in zgodovinske posebnosti. To je naravnost in motiviranost, to pomaga ustvarjati kulturno ozračje! In tudi ljudje, ki povezujejo obe delovni področji! To je pomembna prvina oz. naloga, ki jo kulturne organizacije sprejemajo in uresničujejo kot del rednega delovnega programa. Sodelovanje je zategadelj pristno in zgledno. Kulturni dnevi so pomembna oblika: mislim pa tudi, da bi jih vsi letniki v vseh usmeritvah morali imeti enako število — kot velja to za prvi letnik: po pet. Kultura je močna združevalna in oblikovalna prvina. Med drugim zato usmerjamo eksterkurzije ustanove tudi v sosednje kraje, (Ravne, T. Velenje) pa v Ljubljano in še kam — da o maturantskih eksterkurzijah po Jugoslaviji v tej zvezi ne govorimo.

Vprašanje čistega in zdravega okolja postaja zadnje čase vse bolj tudi kulturno vprašanje. Še posebej — v naši občini!

— Da, vse bolj je to tudi kulturno vprašanje! Več desetletij smo živeli v nekakšnem prepričanju, da industrijski razvoj v Mislinjski dolini in soseščini ne bo imel negativnih ekoloških posledic, še manj, da bo nas kdaj hitro in usodno udaril po glavi. Pa se že dogaja! Nenadoma smo spoznali, da je marsikaj narobe, da so naši gozdovi bolni, da hirajo, da se zastrupljata zrak in voda, da umirajo reke. Ko so gradili objekte in uvajali nove tehnologije, ni bilo celovite informacije o posledicah za okolje: morda bi sproti lahko kaj več storili in lažje. Prav je, da hočejo danes delovni ljudje vedeti več o vseh razsežnostih posegov v prostor — zavest in spoznanje o medsebojnih soodvisnostih rasteta. Strokovnjaki so dolžni reči jasno besedo o posledicah! Visoka je zavest naših ljudi: zato so se tako soglasno izrekli proti odlagališču jedrskih odpadkov! Velikokrat se izkaže, da je obljubljena varnost precej površna. No, če govorimo o skrbi za neposredno bivalno okolje, moramo reči, da je dobra, da ljudje na vasi in v mestu želijo imeti lepo soseščino, lepo urejeno okolico. Ko bi take pripravljenosti bilo več pri hišnih svetih, v blokhih! A že malo od bivališča oddaljena divja odlagališča štedilnikov in hišne ropotije ne delajo časti niti vasem niti mestu! Smisel za urejanje se počasi oblikuje. Tudi čistota javnih prostorov je boljša. Trgovine bi lahko storile več za izločeno kulturo. Imamo nekaj nagrajenih izjem! In spet smo pri znanju, kadrih, trudu in okusu! Tudi kultura medčloveških odnosov sodi v ta sklop. Obnašanje, spoštovanje, jezikovna kultura, kultura dela — tudi to »okolje« je

mnogokrat onesnaženo. V krizi. Le z visoko zavestjo bomo te napake odpravili! Več bodo morale storiti šole, starši, vzgojitelji in učitelji, DPO, KS in delovne organizacije! Rad grem v trgovino, kjer me vljudno in prijazno postrežejo! Povsod se prijetno počutim, če čutim, da sem zaželen. Sproščeno delam v prostoru, kjer ne kadijo! Rad se sprehajam po ulici, kjer me pozdravlja cvetje in zelenje! Urejeno okolje drugod spodbuja zamisli, kako olepšati okolico doma in bivalnega prostora.

Številna priznanja potrjujejo, da je bilo delo dobro in zavzeto opravljeno. Izkušnje, načrti?

— Izkušnje? Človek mora sejati, da more potem žeti! Stara modrost! Toda znova in znova jo je potrebno odkrivati, jo dokazovati in potrjevati. Vedno in povsod, kjer sem sodeloval, smo skušali sestavine jasno analizirati, jih opredeliti: ko je bilo to opravljeno, smo se dogovorili, kako bomo kar najhitreje uresničili zamisel. Tedaj so tu nenadoma težave: s skupnimi močmi in dobro voljo je mogoče marsikaj napraviti, tudi, če je zadeva še tako zapletena. Pa prislunhiti je treba ljudem! Jih strpno in z razumevanjem poslušati. Zbrati več mnenj, potem pa se argumentirano zavzemati za odločitev. Odločijo naj argumenti, načela, dogovorjeni kriteriji. Kadar sem tako ravnal, je bilo vedno dobro. Krivico ljudje težko prenašajo. Včasih se do opravljenega in zavzetega dela obnašajo preveč birokratsko, papirniško, rek bi, ignorantsko: niti poštene zahvale ne izrečemo niti opombe, češ dobro je bilo, slabo je bilo, lahko bi bilo drugače in boljše! To najeda naše medsebojne odnose.

No, načrtov je še nekaj, seveda, če bo zdravje. V šoli bo potrebno razviti več dela ob reševanju vzgojnih dilem in vprašanj, predvsem pa se truditi za poglobljeno socialistično, domovinsko in kulturno vzgojo. Rad bi pritegnil še več učencev v zgodovinski krožek in jih navdušil za Gašperjevo bralno značko. Pa za postavitev kakšne razstave ali prikaza o pomembnih zgodovinskih dogodkih ali možeh iz naše zgodovine. Ob zbiranju gradiva za diplomsko nalogo in za knjigo Spomeniki in spominska znamenja NOB v občini Slovenj Gradec se mi je porodila zamisel, da bi poskusil podrobneje pregledati partizansko gospodarstvo v Mislinjski dolini. Mnogi zanimivi in čudoviti dokumenti so na voljo: le-ti potrjujejo, kako je naše prebivalstvo živelo s partizansko vojsko, skrbelo za ranjence v pohorskih bolnišnicah, pohtovalo zbiralo hrano ter tehnični in sanitarni material in ga po skrivnih poteh pošiljalo v gozdove. Morda bo kdaj nastala kakšna knjižica! Predvsem pa dosti razmišljam o odnosu do naše kulturne dediščine, o tem, da vse premalo skrbimo za to bogastvo, o tem, da bi mlajše generacije morale živeti in neposredneje doživljati našo zgodovino in kulturne dosežke naših narodov in narodnosti in se zavedati korenin, iz katerih rastemo. Vznemirja jo me vprašanja zdravega okolja. Skrbi me razvoj kulture. Itd. Včasih se mi zdi, da to ni moje področje, pa se tolažim in bodrim, da mora učitelj pripeljati v šolo žive tokove življenjskih sokov, iz katerih črpajo moči za rast kraj, ožja in širša domovina. In osveščeni ljudi: ker je že poklicno dolžan presajati spoznanja in graditi naprej.

Misel za zaključek?

— Želim, da bi za kulturo prišli boljše denarni časi, kajti kultura je zavest, je odnos, je odgovornost do vsega, kar delamo za razvoj in napredek in blaginjo, in je odnos do naše ustvarjalne, ustvarjene in zgodovinske dediščine do okolja in narave. Zase in za naše zanamce. In kultura naj bo vsakdanja potreba in način našega življenja, bogastvo duha in srca, resnica zavedanja, ravnanja in nehanja.

Rojstni kraj(i) slovenskega kiparja Franca Bernekerja

Na velike težave bo naletel, kdor bo hotel sestaviti album slovenskih kiparjev — morebiti po vzoru tistega, ki sta ga za pisatelje naredila Niko Grafenauer in Leopold Suhodolčan — ko se bo moral odločiti za kraj rojstva morda največjega slovenskega kiparja Franca Bernekerja (rojen torej kje 4. 10. 1874 — Ljubljana 16. 5. 1932). Viri navajajo precejšnjo pestrost in gotovo bo še za koga zanimivo, če si jih glede tega nekatere pobliže ogledamo, ob tem pa povzemamo še kaj.

Čeprav osnovna življenjska podatka nista sporna, je ponekod napačna celo letnica smrti. Brez posebne sistematičnosti mi je uspelo pregledati in upoštevati naslednje vire:

1. Že v letu 1931 Joža Glonar v Poučnem slovarju navaja, da se je Berneker rodil v **Smartnem pri Slovenj Gradcu**.

2. V letu umetnikove smrti 1932 je izšel prvi zvezek Slovenskega biografskega leksikona (zadnjega še danes nima-

mo), kjer je F. B. predstavljen na celi polovici strani. V knjigi ni docela jasno, ali je avtor zapisa Izidor Cankar ali France Lukman, toda eden ali drugi se je o rojstnem kraju z Bernekerjem tako kot Glonar še lahko osebno pogovarjal. Vsekakor pa gre v tem primeru še danes za najpodrobnejši prikaz kiparjevega življenja in njegovega dela. Tu zvemo, da se je Franc Berneker »... **rodil v Lehenu, župnija Smartno pri Slovenj Gradcu**, ... iz kmetijskega rodu; še ne 22-leten je v Kotljah pri Prevaljah samostojno izdelal novo pridižnico.« In še: Njegov umetniški namen je »mrtvi material oživititi, tako da postane življenje, kakor ga vidim« — očitno Bernekerjeva izjava piscu.

3. Enciklopedija Leksikografskega zavoda, Zagreb 1955, avtor ni naveden: **Lehen pri Slovenj Gradcu**. Druga izdaja te Enciklopedije 20 let pozneje zadevo poenostavi tako, da za kraj rojstva zapiše **Slovenj Gradec**.

4. V svojem prispevku za

Enciklopediju likovnih umjetnosti 1959 Karel Dobida piše: **rojen Lehen pri Smartnem blizu Slovenj Gradca**.

5. Ne da bi se kaj posebej trudil, zapiše Luc Menaše v Evropskem umetnostno-zgodovinskem leksikonu 1971: **rojen blizu Slovenj Gradca**. Za leto 1980 imamo na voljo tri vire, eden je zanimivejši od drugega. Torej le po vrsti naprej:

6. Enciklopedija Jugoslavije, avtorica Jelisaveta Čopič, enako v slovenski izdaji 1983, s črno-belo reprodukcijo Bernekerjevega Otona Župančiča in z barvnim Trubarjem: **rojen Gradišče pri Slovenj Gradcu**.

7. Posebno pisan vir je IV. knjiga Krajevnega leksikona Slovenije 1980, torej vir, ki med drugim redno omenja domačije znamenitih ljudi. Toda moti se, kdor pričakuje razjasnitev o Bernekerjevem rojstnem kraju! V geslu Gradišče Bernekerja ne najdemo, v dokaj natančnem opisu Legna pa prof. dr. Ivan Gams ob koncu zapiše: »Od tu doma Franc Berneker (1874—1932), svoj čas vodilni slovenski kipar, vreden sodobnik naših slikarjev impresionistov.« (Str. 505) Med opuščeni kmetijami v kraju omenja tudi Brnekarjevo. Pod geslom Stari trg prof. Gams zapiše, da je »... na hiši št. 3, kjer je preživljal mladost kipar Fran Berneker, spominska plošča.« Danes je na isti hiši seveda številka 31, napis pa se glasi: V TEJ HIŠI JE PREŽIVEL SVOJO MLADOST KIPAR FRAN BERNEKAR. Kdo in kdaj je ploščo postavil, ni zabeleženo, gotovo pa bi moral biti umetnikov priimek zapisan pravilno, pa čeprav je oblika z ajem bolj domača in ljudska, a kaj, ko pa velja uradno zapisana.

Krajevni leksikon v občini Slovenj Gradec ne pozna nobenega kraja z imenom Lehen, ki ga ob Bernekerju najbrž za-

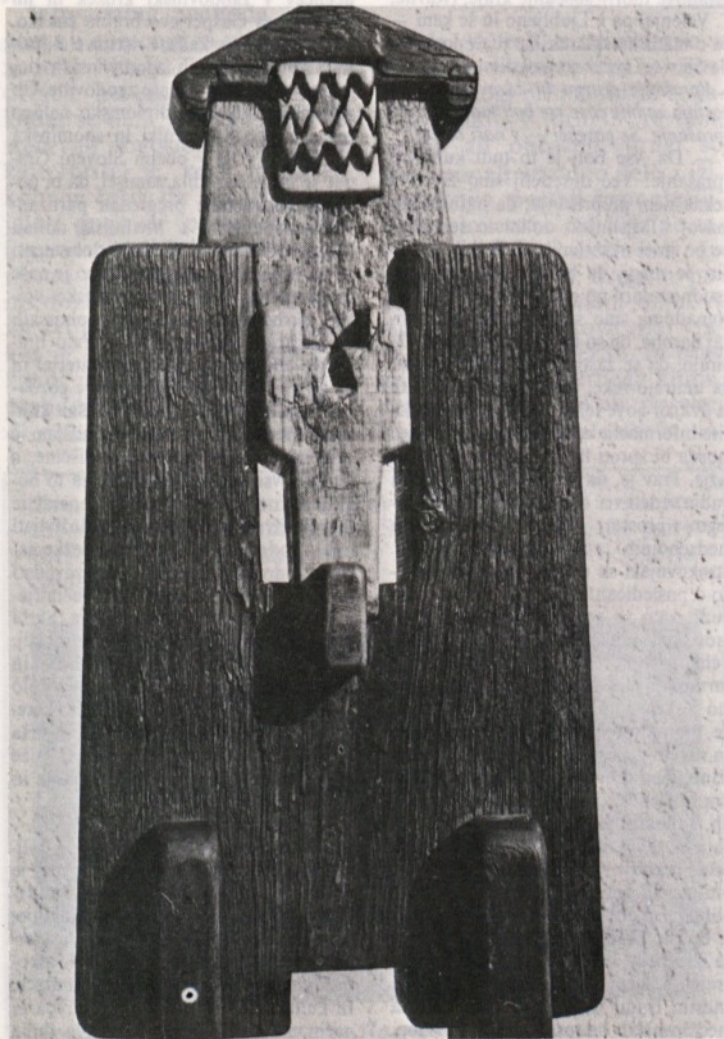
radi pravopisnih nejasnosti navajajo zlasti starejši viri. Marsikdo pa ve za tak kraj v sosednji radeljski občini. In res ga ima tudi Krajevni leksikon na str. 447, kjer ga dr. Mavricij Zgonik navaja pod geslom **Lehen na Pohorju**. Osupel bralec težko verjame svojim očem, toda tudi tu v zadnjem odstavku beremo: »Od tod doma Franc Berneker (1874—1937), v svojem času vodilni slovenski kipar, avtor odličnega Trubarjevega spomenika v Ljubljani.« Torej docela napačen kraj rojstva, zraven še letnica smrti. Ko bi le bil mojster dočkal vsaj 60 let, pa bi morda komu le mogel pojasniti, kje se je pravzaprav rodil.

8. Glede tega nam žal ni v posebno pomoč niti monografija Slovenj Gradec, ki je izšla ob 35-letnici osvoboditve 1980. Med ustvarjalci, ki so se rodili ali delovali v Slovenj Gradcu oziroma Mislinjski dolini, je zapisano: »Franc Berneker (1874—1930 — tudi z letnicami nima sreče), kipar, **rodil se je na Berneškem na Gradišču**...«

Albin Žizek mi je povedal, da se je svoj čas zelo trudil najti Bernekerjevo rojstno hišo, a je ni mogel, ker je danes ni več. Vsekakor pa da je morala biti zares na Zgornjem Legnu kje pod Sv. Barbaro. Zanj ni nobenega dvoma, da je tam tudi Berneško.

Slovenjgradčani so svoje najvišje kulturno priznanje, ki ga vsako leto podeljujejo od leta 1975, poimenovali po Bernekerju. Prav bi bilo, da bi pomagali razčistiti nejasnosti o tem, kje je pričel svojo življenjsko pot. Umetnostna galerija pa bi morala biti pobudnik temeljitega znanstvenega dela o tem našem velikem rojaku. In gotovo bi si morali vsi skupaj še naprej prizadevati za obogatitev kraja s kakšnim Bernekerjevim umetniškim delom.

Franček Lasbaher

Adolf Vallazza, *Oseba iz Dolomitske legende*, Italija, 1979, les

Pomembna prireditve za Sele Vrhe

V soboto, 7. junija 1986, so odprli na Selah-Vrhah večnamenski dom in proslavili 20-letnico moškega pevskega zbora Ksaver Meško.

Dekliški pevski zbor KD Slovenj Gradec je imel 10. maja 1986 v Kulturnem domu Stari trg poslovilni koncert. Gostje koncerta so bili pevci iz zamejske Koroške Globaški puebi.

Mladostni polet in trdo delo

Skoraj po dvajsetih letih, kar je igra nastala (Janez Žmavc: Podstrešje), jo je ponovno oživila (kakor je bilo napisano na plakatih, ki so vabili na predstavo) igralska skupina učencev srednje šole Edvarda Kardelja pod mentorskim in režiserskim vodstvom prof. Andreja Makuca. V Slovenj Gradcu je bila to sploh prva uprizoritev tega dela. Predstava na predvečer praznika dela lani je bila že četrta (tri so bile namenjene učencem srednje šole) oz. prva za »javnost«, obiskovalcev ni bilo veliko, posebni poudarek pa je dobila, ker se je je udeležil tudi avtor Janez Žmavc.

Igrali so: Martina Naberžnik (dekle), Rok Zidarič (fant), Beti Negovec (ženska) in Adolf Flis (moški). Režija: Andrej Makuc. Tehnično vodstvo, luč, scena in drugo: Andrej Makuc in Matej Djordjevič.

Čeprav je bila uprizoritev trd oreh za ljubiteljsko igralsko skupino, posebej še mladinsko, ki je prvič nastopila, je potrebno poudariti, da je predstava stekla gladko in ritmično, prizadeto in prizadevno, brez začetniških zadreg. Režiser in igralci so se dobro ujeli, ko so določali inter-

Spoštljivost do te igralske in odrske prvine je dihala iz vseh položajev, od vsakega natančno določenega stavka: to je še posebej dragoceno, ker prav ljubiteljske predstave največkrat zanemarjajo skrb za izbrano odrsko besedo. Igralci so odlično obvladali besedilo, šepetalca ni bilo treba.

Predstava je ponovno opozorila, da so v Slovenj Gradcu pripravljene posamezni entuziasti delati tudi v dramski skupini: škoda je le, da ni mogoče združiti vseh naporov v močno in prodorno dramsko skupino, ki bi lahko pomembneje dopolnila abonmajski program.

Morda pa upanje ni odveč?

T. T.

Bernekerjeva priznanja 1987

Na slovesnosti v počastitev Prešernovega dne, slovenskega kulturnega praznika — 6. februarja 1987 v Umetnostnem paviljonu — je Tone Gašper, predsednik občinske kulturne skupnosti Slovenj Gradec, podelil letošnja Bernekerjeva odličja za dosežke in uspešno delo na kulturnem področju naslednjim prizadevnim kulturnim delavcem iz občine Slovenj Gradec:

Bernekerjevo nagrado prof. Jožetu Potočniku za samoupravna in org. prizadevanja v kulturi, pedagoško delo in ustvarjalni prispevek k spoznavanju novejših krajevne in pokrajinske zgodovine (— monografija Spomeniki in spominska znamenja NOB v občini Slovenj Gradec ter številni članki o nosilcih revolucionarnega in narodnoosvobodilnega gibanja v Mislinjski dolini);

Bernekerjeva plaketa pa:

— Jakobu Golijatu za dolgoletno in zavzeto delo v igralski skupini KUD Stari trg,

— Andreju Makucu, prof., za pedagoško, literarno in režisersko delo v preteklih letih, predvsem pa za uprizoritev Žmavčevega Podstrešja z mladinsko igralsko skupino Srednje šole Edvarda Kardelja Slovenj Gradec v letu 1986; in

— Franju Murku za samoupravna in organizacijska prizadevanja na kulturnem področju, še posebej pa velik delež, ki ga je Kulturni dom Slovenj Gradec prispeval h kulturni podobi in strukturi pod njegovim vodstvom. Posebno Bernekerjevo plaketo je dobil Antom Repnik, slikar z Mute, za retrospektivno razstavo v Umetnostnem paviljonu ob letošnjem Prešernovem prazniku.

Dr. Drago Plešivčnik, predsednik organizacijskega odbora Mi za mir, je na sprejemu, ki sta ga ob Prešernovem dnevu priredila za kulturne delavce občine Slovenj Gradec v hotelu Korotan Janez Golgranc, predsednik Skupščine občine Slovenj Gradec, in Tone Gašper, predsednik skupščine Občinske kulturne skupnosti Slovenj Gradec, podelil bronaste plakete organizacijskega odbora Mi za mir nosilcem posameznih odgovornih nalog, predsednikom operativnih odborov, neposrednim nosilcem organizacijskih priprav posameznih prireditev in tistim, ki so se posebej trudili, da so prireditve dosegle polno in zaokroženo vsebinsko razsežnost, organizacijsko skladnost in zastavljene cilje. Plakete so dobili: Ivan Bošnik, Hubert Dolinšek, Janez Golgranc, Vinko Klančnik, Slavko Kocmut, Niko Kolar, Silvo Komar, Drago Pečko, Karel Pečko, Jože Potočnik, Miha Savinek, Štefan Stravnik in Tone Turičnik. Enako plaketo je izročil Janez Golgranc, predsednik Skupščine občine Slovenj Gradec, dr. Dragu Plešivčniku, predsedniku organizacijskega odbora Mi za mir. Plaketi sta dobili tudi slikarja Jože Tisnikar in Anton Repnik.

V počastitev slovenskega kulturnega praznika so pripravili vseh krajevnih skupnosti v občini različne kulturne prireditve, vse šole so organizirale kulturne dneve ali pa spominske proslave. Naštejmo vsaj nekatere prireditve: otvoritev retrospektivne razstave likovnih del A. Repnika v Umetnostnem paviljonu, nastop igralk Jerice Mrzel na Srednji šoli Edvarda Kardelja (kulturni dan) in na slovesnosti v Umetnostnem paviljonu, nastop Andreja Kurenta, slovenskega igralca, ob literarno-založniškem srečanju (v Mladinski knjigi), ki ga je vodil Ivan Bizjak, urednik Prešernove družbe (sodelovali sta tudi ilustratorki Darja Kofler in Irena Majcen), predvajanje slovenskega filma Ovni in mamuti ter okrogli mizi ob tem (v Kulturnem domu in na Srednji šoli Edvarda Kardelja), kulturni dan na Osnovni šoli v Slovenj Gradcu, otvoritev etnološke razstave na OŠ v Mislinji, samostojen nastop harmonikarjev v Mislinji, nastop folklorne skupine Rej v Šmartnem ob 10. obletnici delovanja, pa proslave v Starem trgu, Podgorju, Šmiklavžu, v Pamečah, na Selah itd. Zadnja prireditve je bila v torek — 17. februarja — v Mladinski knjigi: otvoritev razstave kiparskih in grafičnih del Janeza Boljke iz Ljubljane. Umetnika je prisrčno in prijateljsko predstavil Tone Pavček, pesnik in urednik Cankarjeve založbe.

Škoda je, da letos ni bilo letaka kot vsako leto doslej — ki bi poudarjeno povzel je šopek in celoto vsa prizadevanja in prireditve v počastitev Prešernovega dne.

Šime Vilas, *Zaobljena trdnjava*, Jugoslavija, les

pretacijo besedila in različnost likov, medsebojnih odnosov in temeljnega sporočila: mladost sprejema življenje igrivo, naivno, neobremenjeno, odprto, starejši pa po klišejih svojih izkušenj ter lastnega in vsiljenega reda. Drug drugega ne morejo doumeti (ali nočejo?) in tako se rojevajo nasprotja in spopadi. Igra in interpretacija sta se gibali domala v teh okvirih.

Vsak je pridal delež k tej celoti: Martina Naberžnik z odlično in premišljeno, živahno in neponarejeno, med otroško preprosto in najstniške dileme razpeto interpretacijo, kar je bilo izvedeno že skoraj kot profesionalno, z veliko kultiviranostjo gibanja in občutljivosti za odrski jezik in zvok. Take intenzitete ni dosegel Rok Zidarič, čeprav ga je neprenehoma v duetu spodbujala dekletova igra. Moški in ženska sta dovolj dobro odigrala zapleteni odnos odraslih, kar je za mladega človeka še posebej težaven zahtev. Tempo predstave je proti koncu nekoliko popustil, nekaj mizanscenskih prvin bi se dalo racionalizirati, morda bi dinamičnost osvetljave lahko kaj prispevala k barvitosti, tudi zvočne kulise. Posebej pa kaže poudariti še odlično izdelano odrsko govorico, dikcijo, ritem, artikulacijo, dinamičnost in izgovorjavo.

Svetlana Makarovič

Mrtvec pride po ljubico

Režija: Matjaž Loboda

Likovna zasnova: Jože Tisnikar

Scenografske rešitve: Matjaž Loboda, Marko Perme

Kostumografija: Anja Dolenc

Glasba: Julijan Strajnar

Tonski posnetek: Matjaž Culiberg

Lektor: Jože Faganel

Koreografija: Metod Jeras

Postavitve luči: Edi Martinčič, Miran Udovič

Izdelava lutk in scene: Anja Dolenc, Jože Lašič, Silvan Omerzu, Mitja Ritmanič, Mojca Vipotnik

V mesecu aprilu je RTV Ljubljana v Slovenj Gradcu posnela del nadaljevanke o Primožu Trubarju — Heretik. Sodelovala je večina članov naših kulturnih društev.

Lutke:	Govorijo:	Vodijo:
1. Micika	Nadja Vidmar	Peter Dougan
2. Micika	Alja Tkačev	Breda Hrovatin
Mati	Nina Skrbinšek	Marko Velkavrh
Anzel	Iztok Jereb	Alenka Pirjevec
Sveti Tadej	Jože Mraz	Jernej Slapernik
Mlinarjev	Božo Vovk	Jernej Slapernik
Mrtva mlinarica	Alenka Pirjevec	Peter Dougan

Žebrovke in animacija senčnih lutk: Iztok Jereb, Sonja Kononenko, Bojan Marošević, Alenka Pirjevec, Nina Skrbinšek, Jernej Slapernik, Marko Velkavrh, Nadja Vidmar, Božo Vovk

Sodelujejo še: Brane Čenčur, Tomo Krašek, Matjaž Pompe, Andrej Slinkar

Vodja predstave: Lojze Sedovnik, Uroš Smasek

Razsvetljava: Tomislav Bevanda, Miran Udovič

»MRTVEC PRIDE PO LJUBICO« — Avtorska obdelava znane ljudske motivike. Balada z groteskno srečnim koncem. V specifično pesniško govorico ujeta vprašanja o človeškem bivanju, o življenju in smrti.

Baladno izhodišče besedila ima svojo protiigro v nekakšni »rašomonski« situaciji, v retrospektivi, vračanju dogodkov, prividu, irealnosti.

DOGODEK — Anzlova smrt — je razcepil osebnost glavne junakinje. Borba med obema Micikama je gibalo vsega dogajanja. Prva Micika živi v svetu spominov, v svetu irealne realnosti, druga se je odločila za povsem »praktično« pot, za računico brez predsodkov. A povezani sta s popkovino, ki pomeni medsebojno odvisnost...

Dogodki se gibljejo na črti, ki razmejuje ta in oni svet, svet trde vsakdanjosti od sveta senc. In vendar je vmes še medprostor. Trojnosti prostora sledi izvedba tudi v trojnosti scenskih likov:

lutke — v čas in prostor ujete podobe usod

sence — prividi, spominjanja, želje, strahovi

maske — spremljevalke človeških usod, povezovalke s svetom onstran črte.

Kaj je realnost in kaj privid?

Med življenjem in smrtjo je le droben hip. Smrt je le prestop v nek drug čas. Med lepoto in spako, med smehom in jokom je kratek korak. In balada se sprevrže v grotesko.

Vprašanja življenja in smrti so tema, ki nenehno vznemirja tudi slikarja Jožeta Tisnikarja. Njegov svet je nenavadno blizu pesniškim podobam Svetlane Makarovič. Čeprav se v določenem trenutku ločujeta, se zdi, da je njun osnovni ton uglašen in isto struno. In ta ton smo skušali ujeti tudi v našo uprizoritev.

Po nekaterih zakonih lutkovne dramaturgije je »Mrtvec pride po ljubico« v bistvu nelutkovno besedilo, saj temelji na dialogu in razkošju besed. Pa vendar je dramaturško režijski koncept zavestno ohranil besedilo skoraj nedotaknjeno, pri tem pa težo bremena naslonil na ramena stare dobre lutke, v preizkušnjo izrazne moči in ekspresivnosti njenega scenskega bivanja.

Predstava je namenjena odrasli publiki.

(Premiera je bila 15. 5. 1986)

Makedonska kultura v Slovenj Gradcu

V kulturnem domu Slovenj Gradec, se je 24. oktobra 1986 zavrstila vrsta nastopajočih iz Skopja, ki je predstavila makedonsko kulturo v naslednjem:

— Prof. Georgi Stardelov je predaval o aktualnih vprašanih makedonske kulture.

— Odlomke iz baleta Trajka Prokopieva LABIN IN DOJRANA sta izvedla Jagoda Slaneva in Aleksander Hadžimanov.

— Variacije klasičnega baleta je izvajala Irena Veterova.

— Koncertni spored so izvajali: Rumén Dimitriev, Evista Trpkova-Elezovik in Saša Stefanovik.

— Sodobno makedonsko poezijo je predstavil M. Tušar.

— V avli Kulturnega doma je bila razstava makedonskih knjig.

— Predvajali so tudi makedonski film SREČNO NOVO LETO '49

Omenimo naj, da so bile prireditve zelo dobro obiskane, obiskovalci pa so bili izredno navdušeni!

Tretje sklepno srečanje oktetov in malih vokalnih skupin Koroška poje '86 je bilo v Slovenj Gradcu 6. junija 1986. Sodelovalo je šest skupin naše krajine in zamejstva.

Dejavnost občinskih kulturnih društev in skupin

V prepolni dvorani Kulturnega doma Slovenj Gradec je bilo 3. decembra 1986 II. srečanje plesnih skupin Koroške. Sodelovalo je pet skupin Kulturnega društva Slovenj Gradec, dve skupini sta bili iz Dravograda, kot gostje pa so nastopile članice plesne skupine Gib iz Titovega Velenja.

784 Koroška glasbena jesen 1986

V Kulturnem domu Slovenj Gradec se je 30. oktobra predstavil pozavnist Dušan Krajnc, ki ga je pri klavirju spremljala Božena Dornik. V drugem delu koncerta pa je nastopil kvartet pozavn Art l'musicale.

27. novembrase je predstavil saksofonist Oto Vrhovnik, ki ga je spremljala Vlasta Doležal Rus. V drugem delu pa smo poslušali Saksofon kvartet graškega konservatorija.

Koroško glasbeno jesen '86 smo 11. decembra zaključili z koncertom pianistke Eliso Virsaladze iz SSSR.

Obnovljen kulturni dom v Šentilju pri Mislinji

Ob zaključku krajevnega praznika Mislinja so 12. 12. 1986 v Šentilju odprli obnovljen kulturni dom. Predstavila se je domača gledališka skupina in Moški pevski zbor Z. Čebular. Naslednji dan pa se je ponovno pričel redni filmski program.

Blaž Šoloven, 3. razred, OŠ Šentjanž, ob branju nagrajenega literarnega dela

Literarni klub Slovenj Gradec je v mesecu novembru 1985 razpisal natečaj za mlade ustvarjalce, pesnike in pripovednike začetnike, ki sodelujejo v literarnih krožkih na osnovnih in srednjih šolah Koroškega območja.

Na natečaj se je odzvalo 47 avtorjev, v ožji izbor za prve tri nagrajene pa je prišlo 20 besedil. Žirija v sestavi Makuc Andrej, predsednik, Niko R. Kolar, član, Karla Zajc, član, Vladimir Verdnik član, je izbrala za 1. nagrado (umetniška grafika) tekst CIRILA OSERBANA, dijaka, 6. c. razreda, OŠ Franjo Golob Prevalje; 2. nagrado (likovna monografija) za tekst VLASTE GOLOB, 4. razred Srednje šole Edvarda Kardelja Slovenj Gradec; 3. nagrado (monografija Slovenj Gradec) za tekst BLAŽA ŠALOVENA, 3. razred Osnovne šole Šentjanž pri Dravogradu. Žirija je tudi predlagala uredništvu ODSEVANJ, da se vsi nagrajeni teksti objavijo v 15.—16. številki.

Domadenik Tatjana, 12 let, OŠ »Franjo Vrunč« Slovenj Gradec oddelek splošne bolnišnice (Breda Celcer)

Natečaj za mlade ustvarjalce, pesnike in pripovednike začetnike

1. nagrada: Ciril Oserban, 6. c. razred, OŠ Franja Goloba, Prevalje

Spoštovani predsednik Amerike!

Kadar imam čas, rad gledam TV. Najrajši gledam risanke in zanimivosti. Tudi tebe sem že večkrat videl na ekranu, kako se smejiš in govoriš ljudem. Rad listam po TV sporedu, da v programu najdem zanimive oddaje. Tako sem izvedel za dokumentarni film o Hirošimi. Tistega dne sem nestrpnost čakal v fotelju, kajti spomnil sem se, kaj mi je pripovedovala mama o tej vojni grozoti. Bil sem radoveden, ali je vse resnično. Ali ni mama pretiravala. Tedaj so se mi

pred očmi zvrstile strašne slike. Velika goba pod nebom. Svetloba izginja. Tema. Mesta nikjer več. Ostale so ruševine, vse je zravnano z zemljo. Vidim iznakažena trupla. Veliko ljudi je imelo strahotne opekline po obrazu, nekateri skoraj po vsem telesu. Drugi so bili brez las, brez rok ali nog.

Zakaj, tovariš predsednik Reagan, so storili tako veliko krivico ljudem? Ali se je pilot zavedal posledic, ko je odvrnil strašno orožje?

Oddaja na TV se je bližala h koncu. Nisem zdržal, ugasnil sem ekran. Dolgo v noč nisem mogel zaspati. Po glavi so mi rojile strašne podobe.

To pismo, tovariš Reagan, ti pišem zato, ker nisem mogel preboleti strahot, katere so storili ljudstvu Hirošime.

Bojim se, da boš kaj takega storil tudi ti. Saj si dober človek, ali ne? Če bi bil jaz na tvojem mestu, bi ves denar, katerega porabite za strahotno orožje, razdelil

ljudem, ki od lakote umirajo. Tako bi bilo po vsem svetu dovolj hrane za revne in bogate. Prebral sem, da si tudi v Ameriki vzel denar lačnim in z njim delaš orožje.

Ali je to res?

Spomni se name, ko se boš v Švici pogovarjal z ruskim predsednikom. Tudi o tem se pogovarjajta.

Upam, da boš, tovariš Reagan, ukrenil vse potrebno, da se te strahote ne bodo več ponovile in da bo v svetu zavladal mir. Takrat bom lahko v miru zaspal.

Golob, znamenje miru!

Kako nemalokrat si zaman želimo miru, ki ga ni zaradi ljudi, ki trošijo denar in energijo za izdelavo orožja, ki tako zelo uničuje. Pobija nedolžne ljudi — otroke, nemočne starčke, matere z otroki v naročju in njihove može. Sprašujemo se, kaj storiti, da bi bilo na svetu boljše — brez vojn in gorja, pa ne najdemo rešitve. Preostane nam le spremljanje grozljivih dogodkov, ki nam jih vsak dan prikažejo na televizijskem ekranu in objavijo po radiu. Pa je res tako?!

Zagotovo ne! Živeti moramo drugače, bolj humano in pripravljeni pomagati tistim, ki ne živijo v miru in nimajo koščka kruha, da bi potešili lakoto. Vprašajmo se, kolikokrat odvržemo kos kruha

na kakšnem vogalu in ne pomislimo na lačne širom sveta.

Pogostokrat mladina nima prave vzgoje. Prepuščena je sama sebi — nemočna in neusmerjena. Prav ta nemoč in nezainteresiranost družbe vodi mladino v nasilje, ki se vedno bolj stopnjuje. Velik del krivde nosi družina, saj živimo tempo, ki skorajda ne dopušča prave vzgoje in je vse premalo časa, ki naj bi ga starši preživeli s svojimi otroki.

Minili so časi, ko so bile ženske le gospodinje in matere, ko so se razdajale družini. V današnjem času so tudi ženske zaposlene, za vzgojo pa vse prepogosto zmanjka časa.

Zaradi materialnih dobrin, za katerimi stremijo, prepuščajo vzgojo otrok vzgojiteljicam v vrtcu, učiteljicam v osnovnih šolah in naposled so otroci prepuščeni sami sebi.

Prav tu bi morali storiti največ, saj so otroci vendar bogastvo in naša prihodnost. Naučiti se moramo, kako se živi pošteno, tovariško; predvsem pa jim moramo nuditi veliko, veliko ljubezni. Le tisti, ki znajo čutiti s

srcem, bodo vedno in povsod proti vojnám in nasilju.

Če želimo, da se svet spremeni, moramo začeti pri sebi. In ko bomo pri sebi ugotovili, kaj lahko storimo za boljši jutrišnji dan in mir na svetu, bomo bogatejši še za eno spoznanje.

Spoznanje, da je mir največje bogastvo, za katerega se moramo truditi in ga ohranjati, saj bo največje in najlepše darilo tistim, ki prihajajo za nami.

OTROCI ZA MIR

19. marca 1986 je bila v Umetnostnem paviljonu Slovenj Gradec otvoritev razstave otroških likovnih del Otroci za mir. Ob tej priložnosti je ZKO Slovenj Gradec po izboru strokovne žirije podelila priznanja in nagrade za najuspešnejša likovna dela in literarna besedila na isto temo.

Ličen Tina, 10 let, OŠ »Franjo Vrnč« Slovenj Gradec, oddelek 'splošne bolnišnice (Breda Celcer)

3. nagrada: Blaž Šaloven, 3. razred, OŠ Šentjanž pri Dravogradu

Rad bi...

Letos praznujemo 40 letnico organizacije Združenih narodov. Ta organizacija je bila ustanovljena takoj na koncu druge svetovne vojne. Vanjo so vključene skoraj vse države sveta. Njen namen je ohraniti mir na svetu, skrb za lačne in zatirane. Po televiziji vsak dan gledamo prizore z bojišč, demonstracije

in bedo zatiranih ljudi. Najhujši prizori so posnetki lačnih afriških otrok. Ob tem me je sram moje izbirčnosti pri hrani in izobilja raznovrstnih jedi. Prav rad bi imel priložnost, da bi kdaj pri naši mizi gostil lačnega afriškega vrstnika. Rad bi tudi, da bi po vsem svetu zavladal mir.

Poživljena dejavnost v kulturnem domu v Podgorju

Folklorna skupina Pastirji se je uvrstila na republiško srečanje pionirskih folklornih skupin in 31. maja nastopila v Novem mestu. Lovski oktet je 22. avgusta praznoval 15-letnico, Gledališka skupina pa se je predstavila z delom T. Partljiča Nasvidenje nad zvezdami.

Folklorna skupina Pastirji

Niko R. Kolar

Vrh Brinove gore

(odlomek)

I.

Vrh Brinove gore je porasel z borovimi drevesi, ki štrlijo visoko v nebo. Suih in črni borovci so neusmiljeno izpostavljeni vetru, dežju, strelam in soncu. To pa ni nikarkršna pusta in kamnita gora, nasprotno, porasla je z visoko travo, praprotjo in bodičastim brinjem. Brinje se razrašča prav izpod vznožja gore tja do vrha, kjer že več stoletij gospoduje leseno poslopje. Še Cerkve ni, le nekaj večja kapela, ki pa služi namenu. Kadar koli se kaj posebnega zgodi v dolinah na levi ali desni strani Brinove gore, zapoje zvon iz notranjosti lesenega ostrešja. Njegovo odzvanjanje se spušča navzdol, najprej v suho in zadimljeno dolino z leve strani porjavlega pobočja, potem se pa prenese v zeleno in z gozdovi nabito sotesko, spuščeno globoko pod desno stranjo vrha.

In človek ne bi nikoli verjel, da je bila Brinova gora toliko usodna za Pernatove. Družina niti ni bila prevelika. Petero ljudi je bilo pri hiši. Pernat je zapuščal srednja leta, žena, utrjena gospodinja, je bila v sedemindesetem. Sinova in hči Katja. Drobnost petnajstletno dekle, ki ni imelo nobenih znamenj kmečkega dekleta. Vsakomur je bila všeč že zaradi preprostega obraza. Bledo obličje in blagi odraz čela, oči, smeh, ustnice, vse jo je napravljalo prikupno in prisrčno.

Pernatovi so živeli na kosu zemlje, nedaleč stran od pobočja Brinove gore, na ravnini, za katero so govorili, da je na robu, niti na levi, še manj pa na desni strani hriba, po katerem so se spuščali angeli. Katja je dostikrat pripovedovala o njih. Z vrha so ji prihajali naproti in jo spremljali čez travnike prav do domačih duri. Večkrat pa so se menda prikazovali ljudem, tistim, ki so v večernem mraku zapuščali dolino in bili namenjeni prek hriba na svoje domove. Sicer so jih ljudje srečevali bolj poredko, tako da je bilo včasih že kar čudno, kadar je Katja ponovno spregovorila o tem. Domača, oče in mati, je nista utegnila kaj prida poslušati, brata sta ji samo ponagajala, sosedom pa ta njena pripoved ni šla posebej v račun, zmigovali so z rameni in preudarjali o Katjinih besedah. K verouku je hodila, so si mislili, nič resnega ne more biti, kako pa? Pristrčno so jo odslavljali in niso ji veliko verjeli.

Njepa se je v zadnjem času prikazala posebno nenavadna podoba. Prej nekoč, ko je hodila sama zase, se ji je pridružila družčina angelov, šepetali so ji o najrazličnejših stvareh, bili so živahni in veseli, pritepli so se izpod vrha, jo nevsiljivo obkrožali in se končno

oddaljvali. Navadila se jih je. Nič ji ni bilo hudo, kadar je morala sama od doma, rada se je spuščala po strmi poti v dolino, iz katere se je dimilo in niso nikoli vedel, kdaj bo kaj narobe.

Zdaj pa se ji je prikazal. Sama ni vedela, ob kakšni priložnosti je bilo. Najprej je bil komaj opazen in molčeč, zatem pa je spoznala, da ni več nič otroškega na njem. Bila je začudena in brskala je v spominu, če je že kje srečala tak fantovski obraz. Naposled ni mogla ničesar ugotoviti, ostala je vznemirjena . . .

Najhuje pa je bilo, da jo je začela ta svojevrstna podoba plavalosega fanta nagovarjati z ljubeznivimi besedami in jo vabiti na vrh Brinove gore. Še pri vходу v hišo, ko je že odpirala vhodna vrata, je vztrajal z besedami:

»Pridi, Katjuša, na vrh! Božansko zgodbo ti povem . . .«

In v teh trenutkih ji je bilo najtežje, ni bila še dokončno prepričana, ali naj vstopi v hišo ali se naj poda na pot, da bi se vsaj približala nenavadnemu pojavu.

Pa se je še vedno zadržala. Vstopila je, ker ji je zmanjkalo moči in poguma, da bi odločila drugače. Celo več, v tem času se je počutila preslabotno in utrujeno in večkrat jo je obšlo, kot da z njo ni vse v redu.

. . .

Deževen sobotni dan. Vlak je vozil že drugo uro proti mestu. Kupeji so bili prazni. Le tu pa tam je sedel gozdni delavec, železničar ali šolar. Pernatova sta sedela v enem izmed srednjih vagonov in mislila na Katjo.

Dolgo časa sta molčala.

Pernat si je spet in spet ponavljal vprašanja. Katjini prividi so ga začeli skrbeti. Da ne bi preveč vznemiril ženo, je raje molčal in gledal skozi okno. Dež je kar naprej lil. Vlak se je vsakih petnajst minut zaustavil za nekaj trenutkov in potem odstopil dalje. Takšna pot je utrujala.

Mici se je tu in tam zazrla v Anzejev obraz. Opazila je spremembe v potezah njegovega izraza. Čudilo jo je. Najbolj je bila presenečena ob njegovi odločitvi, da jo spremelja v mesto. Brez pravega vzroka, pravzaprav. Njegov nemir, kretnje in besede, izgovorjene v zadnjih dnevih, so jo skrbele.

»Anzej, misliš, da je res narobe z njo . . .?« je drzno vprašala.

»Bomo videli, ne rečem nič. Čudi me pa . . .«

»Še vedno lije?«

»Lije, lije, kako daleč pa je od postaje?« je vprašal.

»Ni daleč, blizu je!«

»Če ne bo drugače, jo vzamemo domov,« je pristavil.

Gene Chu: Ujetništvo, Kanada, 1982, barvni lesorez

»Tako hudo pa res ne bo, Anzej!«

»Ne rečem nič!«

V predmestju se je vlak zaustavil. Pernatova sta izstopila in odprla velik dežnik. Stara in zanemarjena železniška postaja je naredila na Anzeja slab vtis. Začudil se je. Dež, ki je prešel v pravi naliv, je zmočil Pernatova takoj, ko sta izstopila in pohitela v čakalnico na Peronu. Tam sta se za silo otresla mokrote in se odločila, da bosta nekaj časa počakala. Zgodnja jutranja ura ni bila ravno najbolj primerna za obisk. Zato se jima ni mudilo preveč. Katja bo tako ali tako doma, sta pričakovala.

Ko pa je nekoliko ponehalo deževati, sta se napotila po tlakovani cesti. Nista hodila dolgo. Potrkala sta na vrata Katjine sobe.

»Jaz sem pa mislila, da je poštar,« je spregovorila Katja, ko je odprla zaklenjena vrata.

»O, ata je tudi tukaj!« je nadaljevala.

»Dober dan, dekleti,« je pozdravil Anzej. Prepričan je bil, da je Katjina sošolka v sobi.

»Sama sem, ata! Si že mislil, da sva obe. Mateja je šla domov. Bliizu ima, večkrat gre domov . . .«

»Kako je, Katja?« je vprašala mati.

»Saj veš, mama. V šoli je tako kot zadnjič. Novih ocen nimam. Drugače pa tudi nič novega. Praksa me daje. Sploh ne vem. Oče, kaj

rečete . . .?« Obsedela je na stolu. Pogledala je proti očetu. Nekaj je takoj zapazila na njem. Sočutje. Ni si znala razlagati očetovega prihoda. Končno jo je obšlo, zaslutil je mojo namero, zdaj lahko poizkusim. Dobivala je moč, omeniti moram vrnitev. Danes moram izreči. Če se posreči, sem doma. Brinova gora. In z angeli bomo skupaj . . . Pernatova je odložila potovalno torbo.

»Jajca sem ti prinesla, maslo je zraven. Kruh je čisto svež. Pa gospa, se razumeta z njo, Katja?« je vprašala Mici.

»Seveda, mama, kako pa Leči?«

»Lojzeta smo odpravili. Teško bomo brez njega . . .« je rekel Pernat in še ni bil prepričan o Katjinem počutju.

»Nič nisi rekel, ata, medicinsko delo me . . .«

»Leči pojde na univerzo, se je že vpisal!« je rekla mama.

»Danes ne morem nič reči, doma se pogovorimo, Katja. Veš, čudi me le to, da si tako slaba. Kot da ne bi nič spala?« je rekel Pernat.

»Spim že slabo, vsako noč imam čisto zmešane sanje, drugače sem kar doma. Nikamor ne grem. Mesto me ne zanima. Hribi so zame. Pri gospe gledam televizijo enkrat ali dvakrat na teden. Praksa me tudi zdela. V bolnico hodimo . . .«

Katja je stopila k oknu in odgr-

nila zavesi. Zdaj se je tudi dež bolj slišal.

»Drugo nedeljo imamo lepo nedeljo na Brinovi...« je rekla Pernatova in pristavila: »Le pridi v soboto domov!«

V tem trenutku se je pred Katjo vse zamajalo. Oblila jo je vročina. Ustnice so ji zadrhtele. Prisotnost očeta in matere se je izgubljala. Prijela se je za rob mize in lasje so ji nepočesani padli prek čela. Stiskanje v prsih je postajalo vedno hujše. Izgubljala je ravnotežje in se sesedla na stol. Dahnila je:

»Prižgimo luč!«

Bila je v trdnem mraku.

»Ni potrebno, Katja!« je rekla Mici.

»Otrok, kaj pa ti je?« je vztrepetal Anzej.

Pristopil je k njej in se zagledal vanjo. Bila je še vedno bogve kje. Oddaljena. Obraz ji je še bolj polebledel. Hropenje je slišal. Saj ni mogel verjeti. Prijel jo je za roko.

»Mateja že ve...!« mu je komaj slišno zašepetala.

»Kaj pa ve...?« je vprašal Anzej.

Katja je strmela mimo njega v vrata. Zdelo se je, da se bodo nadomoma odprla.

»O angelih sem ji govorila...«

Pernatova se je izgubljeno ustavila pri oknu. Posamezne kaplje so trdo tolkle na steklo. Takšno utripanje ji ni bilo všeč. Najraje bi odprla okno. Odšla bi. In čeprav bi ta pot vodila na konec sveta.

Lepa nedelja na Brinovi gori je privabila množico ljudi iz obeh dolin. Sončen in jasen dan. Otroci so uhajali staršem naprej po hribu navzgor. Gozdne steze so hladile najstarejše, ki so se le z največjimi napori vzpenjali proti vrhu. Za marsikaterega ostarelega je bila to zadnja lepa nedelja v življenju.

Mašo, ki je bila napovedana za deveto uro, so preložili. Ob pol desetih naj bi se začela. Ljudje so še prihajali. Stari dekan je bil nadvse zadovoljen. Sv. Elizabeta se bo iz srca vzradostila, ko bo videla toliko ljudi, ki so prišli, da počaste njen dan. Poskušal se je spomniti, kolikokrat je že maševal v tej kape-li. Ni mu uspelo. Prevečkrat je bilo.

Pernatovi so bili še doma.

Nekaj sosedov je šlo mimo hiše. Anzej si je mislil, čas imamo, blizu smo. Pogledal je Aleša. Praznična obleka se mu je lepo podala. Pred ogledalom je stopicala Katja in si česala svoje dolge lase. Skrbela ga je.

Vsi so molčali. Očetov mir je spokojno vplival na vse. Ob nedeljah je imel prvo besedo.

»Mici, boš pripravljena...?« je vprašal proti spalnici.

»Že grem, Anzej!«

»Katja, kako pa se danes počutiš?« je vprašal Leči.

»Bratec, izvrstno! Lojze bi še moral biti zraven, ali ne, ata?«

»Bi pa res moral biti!« je odgovoril oče.

Pernatova je prišla iz spalnice.

»Dekle, ti pa se kar nas drži!« je rekla.

Pernat je zaklenil vhodna vrata. Zapustili so domače dvorišče in se na ravnini blizu pobočja vključili v procesijo, ki se je korakoma vzpenjala proti vrhu. Aleš in Katja sta hodila spredaj, noge so ju hitro nesle.

Zvon je na vso moč vabil in oznanjal vesel in prazničen dan. Samo enkrat na leto zaide množica ljudi na Brinovo goro. Potem pa je gora prepuščena svetlobi in nočem. Mogoče še kdaj pa kdaj pride kdo na vrh, da se razgleda po obeh dolinah in si napase oči, ko opazuje oddaljene skalnate vrhove sosednje Gore.

Katja se je izgubila med ljudmi in se spustila po drči navzdol. Vzhodna stran Brinove gore je bila najbolj strma. Zato je že od vsega začetka vedela, da mora izginiti po tej strani. Ne bodo je našli hitro.

Visoko grmovje in ostro bodičevje bo zadrževalo ljudi.

Ničesar ni čutila, ko se je kotalila in padala navzdol. Odločila se je, da si poišče prostor nekje ob vznožju. Vseeno, kje. Samo, da ga srečam. Dvignila se je pokonci in spet padala, drsela vedno globlje. Sonce je ni utegnilo zasledovati. Njegovi žarki so se zaustavljali med košatimi vejami brinja. Pod vejami so bile hladne in mrzle skale, ki so bile prekrita z mahom.

Zaustavila se je.

Potem jo je prijelo, kot da bi jo kdo zgrabil za obe roki in potegnil v zrak, med brinjem in borovci v nebo...

»Katjuša!«

Zvrnila se je čez skalo.

Nad njo se je sklonil koščen in votel obraz mladega vojaka. Njegovi lasje so bili pomešani s krvjo. Izgubil je obličje. Nobenih isker v

očeh. Samo glas, ki se je oddaljeval. In sence. Grozljivo so padale z vseh strani.

Zavrisnila bi, ko bi imela moč. Daleč v zavesti je spoznavala, da ji še ni povedal ničesar. In obljubljal je. Saj besedo bi lahko izrekel. Pa nič. Kakor nem privid.

Začela je izgubljati podobo, nič več ni vedela, koga je pričakovala. Sklonjena je bila v zemljo. Razdrpane ustnice so hrepenele. Fant pa je opotekajoče odhajal. Izgubljal se je in polzel. Začel se je vdirati v zemljo... Od nekod se ji je zazdelo, da vidi v dolgi koloni moža. Razcapanega in bosega. Ujetega vojaka. In nad kolono je bleščalo hladno sonce. Razprla je oči... Roki mladeniča, ki sta še moleli visoko iz zemlje, sta odvrgli brzo-strelko v prašno polje.

Bolečina se je nabrala in v očeh se ji je megnilo.

René Derovin, N. Q. XXI, Kanada, 1980, barvni lesorez

Kriza, tovariš

Kriza.

Kriza, tovariš!

Ne, obskakal seveda nisem, pa kaj bi obskakal, potrpežljivost kamelja, kajpak, a toliko koncev se je zvilo, se povezalo in zavezalo, za-tegnilo in zadrnilo, tako, nepregledno in močno, toliko, tovariš, da bi se ne: to mi je načelo živce in se zalezlo v drobovje, pa sem moral odstopati, sicer bi me za zme-rom povozilo. Krumpavec, ptiček brez letanc. Tako. A ko zdaj žmirkam v tisto razdaljo, lej, ne prise-gam, da je bilo prav, ni bilo prav, kaj bi bilo, če tako ne bi bilo: dre-karija, pravim, nekakšni začetki in konci, pajdašilo se je in se spajdašilo in me potiskalo v mrzli vrtin-ec. Kot pri kaki nesreči: ničesar ni, kar bi te s čudežno roko ustavi-lo. Bom kdaj vse to odmotal?

Seveda, zdaj se je lahko povzdigniti v pametnost! Ko se v kotlu vrtinči in zvija, ko napetost kani popokati nabrekle stene, ko se prameni zubljev ovijajo okrog kotla — tedaj si sam. Nič bolj pameten, nič manj pameten. Kaj slinasta gostobesednost naveličanih tolažni-kov! Je to sploh kakšna olajševal-na ali obteževalna utež?

V Starem trgu zvonijo. Dolgo zvonijo. V valovih prihaja zvonjenje blizu, v valovih odhaja daleč in se izgublja. Mrliču zvonijo. Vedno je to zvonjenje slovesno, globoko ga slišiš. Le komu?

Kriza, tovariš!

Začetek: droben kot seme.

Reče mi, naj sedem. Udobno se položim v mehko usločen stol. Od majske vročične svetlobe se pisarna domala napihne, diha hitreje in se smehlja.

Sede na drugi konec. Se široko nasloni, glavo potisne daleč nazaj, zdi se, da gleda v strop: podaljšana pokončnost osivljene glave je dovolj poudarjena. Malo čaka in molči. Se molči. Pa rahlo skloni glavo, zavrti sive oči vame in še kar naprej molči. Kje se je tega navadil? Tišči me k tlom. Kaj naj rečem? Le kam je nameril korak? Trdno se zaveda, da je nad: kakšen lovski in bogovski pogled! Kot bi se vsa prihodnost zgostila v ta trenutek! Čakam. Nič ne mislim. Čudim se. Bliski in prebliski drvi-jo, kakšna uničujoča moč razpote-gnjene tišine!

— Kaj je torej?

— Dolžnosti ne opravljaš, ka-kor je zapisano: to in to in to!

Zapisano je v pravilnikih!

— Pa drugi? Saj vsi delamo enako.

— Zdaj govorim s tabo!

Podaljšana tišina. In še kot od-mev posušeni posmeh, povišan ozki ton s kančkom elektrike, preširok poudarek na zlogu t á — T a Aa B o — temno bluncanje zelene sovražnosti, pobarvan obliž in raz-mejevanje kdo-je-kdo. Pravi na-boj, ni kaj reči!

Ah, zaletavost zaletava, kaj čve-kljam in mlinčim, neobvladljiva

trapa: začuti nabreklost tam vmes, pa ponori! Seveda — pa drugi! Drugi! Brez soka in soli. Ko bodo drugi skakali v Dravo, naj grem z njimi! Mulci se tako branijo: Janez je tudi. Franček je tudi. Pa Marko je tudi. Kako se tako oslovsko namakam, prismojeni rogelj, in še z obrestmi kličem palico na rit!

Zdi se, da prostor med nama okamni: obtolčene besede in polomljene se komaj prebijajo, seštev-vek grehov, umišljenih in napih-njenih, je skrbno in lepo urejen, najprej težji, potem lažji. Kako naj vzdignem meč in udarim po kateri zmajevi glavi, če pa vse hkrati reži-jo vame. Smrkavec, ki so ga zalotili pri prepovedanem: grlo mu za-drgne, kri mu zacveti v obraz, oči pa prazno iščejo ozko rešilno brv. Naj rečem — mea culpa? Zberi se, prijatelj svoj, in tehtaj: ne preveč na desno, ne preveč na levo, zrasi v zbranost in treznost, moč mo-čnilih, izpodmakni podpore in lepo zgrajena bajtica se bo sesula. Ena oslarija — tista s prepirom — je dovolj!

Počakam in ponudim: tako in tako, vidiš, zdaj smo slišali levo plat, ti vodiš, zdaj slišimo še de-sno, oprosti, ni opravičevanje, pač pa dejstva, no, sama zase in druga, vidiš, kadar vadiš, pa nihče ničesar ne prišteje pa še marsikaj drugega, tako in tako. Dovolj opletanja?!

Je slišal, da sem kaj čeknil zo-per namrgodeno nepravilno bese-do njegovo? Ne čakaj trepljanja in odveze! Amen.

Vstanem: vzravnam se in začu-tim, kako so noge potrebne krvi. Pobegelj gib roke, odvečen, nepo-treben. Jadrno se poženem skozi ousnjeni okvir, v katerega se za mano priliznjeno stisnejo težka ta-pecirana vrata. Tako.

Kriza, tovariš!

Tudi tisto domače okroglaženje, družinski pingpong, sivi vsakdan brez sončnih doživljajev: to bi bilo hitro utonilo v preteklost, če ne bi kanila kapljica žolčne kislice pregloboko. Je kaka zakonitost, kako ti, ki grede v lov, pripravijo orožja in kdaj in kje bodo udarili? Mar vedo, da so pripeta na kaki steni zavesti ostrila, ki so se kdove kdaj zagozdila tja, posušene in strupene strelice, kdaj natančno namerjene ali pa kar tako! Pa uho ujame od-tenek še tako nevsakdanjega glasu, kratkega premolka in poudarjenega zamolka, praznično slutnjo bole-čega posmeha — in odmev se ve-ča in je pošasten in kot da se zaga-nja med stoletnimi skalami.

Že pozno v večer buljiva v ekran in žvečiva limonadaste odlomke z dolgočasne nadaljevanke a la Mestece Peyton. Plače, položaji, postelje, intrige, kukanja pod ode-je, nosečnosti, krokodilje solze, prepiri in preziri! Prav nepravi čas za strelco:

— Si spet dobil osrano plačo?

— Pa?

— Pa zakaj se ne razjajcaš?

— A kaj: vsi smo na istem!

— Zdaj govorim s tabo!

Ah, že spet — zdaj govorim s ta-bo! Kakšna svinčenost! Včasih je bil ta glas sama ženskost, mačje predenje, ljubkost, sladkost, slast in strast, zdaj pa je oguljeno mijav-kanje, živčno in ušivo vzkipevanje, hladno kockanje in se širi v nad — zdaj govorim s tabo! Zdaj govorim s tabo!

Še nekaj zvočnih črepinj, težkih besed in razgubljenih glasov in od-sekana tišina: veličasten začetek pavlihovskega premirja in tihega tedna. Toda tam na koncu ni miru: begotna vračanja in zverženi gla-sovi in polomljeni stavki v znanih in neznanih zvezah, postavljeni pokonci in na glavo, nemirno štr-kanje morskih psov, naelektrjenost, in vse sili v misel in besedo. Rak napada samozavest.

A njen glas: razen nad je še ne-kaj — beg, strah, ki se pijano mota med besedami, obup, da si osam-ljen, in vzrok in želja približati se in dati in jemati. Cel večer me na-ganja, valovi in draži, kar neprene-homa raste: potem neusmiljeno podirava mostove, z naslado, in udarjava, mučno in močno: na bo-jišču ostanejo zbegana praznina in pekoče neuresničeno izživetje in žgoči ogenj nagradenega sovra-štva. Nič zmagovalca, nič poraže-nca, le molčeča in smešna upehan-ca. In drekanje, da moraš potem vse znova!

Zvonovi pa kar naprej zvonijo, vzdihujejo, več, jočejo dolgo in težko: vsakdo mora slišati, da je nekdo na poslednjem ležišču!

Kriza, tovariš!

Včasih sem potisnjen v starinar-ja: kar nekaj odbiram pa zametu-jem, brskam po dnu in silim viso-ko, se posmehujem, potem se kdo posmehuje meni, mislim, da mora tako biti, pa je drugače. Cincavec, jegulja: vedno mi kdo nameni tako misel, vsaj zdi se, da mi nameni. Sploh je ne izgovori: o sebi pa mi-sli, da je več! Ideali v oblakih! Nad/pod: napihnjene in raztegnje-ni obrazi v silnem pričakovanju nedosežnih ciljev. Pa je nekje ven-dar trdna meja. V imenu tem, v imenu onem — koliko tronov za vsakdanjo rabo! In zlatih telet! In pobožnjakarskih kletev!

Veliko slavje napihnjeno: večje in manjše steklenice šampanjca in viskija in črničevca, bifteki in pe-čenke, torte in sladice, uvožena ka-va in domače sadje. Moški: v naj-finejše raznobarne kamgarne po-tisnjene postave, odišavljene z at-tache spreji, rdeči v obraz, poštir-kani in posvečeni. Ženske: v dolgih, živo pisanih, lahkih in šu-mečih oblačilih s poudarki oblin, mehkiimi košarami las, veliko na-mazi in golote v hrbet in prsi. Praz-

nik: zaslužena penzija pomembne-ga sorodnika. Pleše se hrupno, po-ljublja divje in pije in je in izginja in se vrača in žehiti od krvi in zado-voljstva in obilnosti.

Da, v tistem trenutku poskoči v stik. Prej še nikoli tako dosledno. Zakaj samo proti drugim: iztezaj desnico, stiskaj potne in manj pot-ne dlani, nadeni najprijaznejšo masko in čestitaj, čestitaj, čestitaj, hvali in hlino, klečeplazi, govori vzvišeno, glej odkritosrčno, čeprav je vse zlagano, kakorkoli: z druge strani pa je mlahavo, pri ženskah kar slinasto, žametno pocukrano s kažipotmi do nad: majčken si, majč-ken, tovariš, riješ nizko, na vagici nič teže, nič polnega zvena, po-membnega imena, večno vidiš vse pred sabo in videl jih boš do kon-ca, le hrbet in rit, majhna plačica, majhna penzija, nula, na celi fronti nula. Nula! In vse se ponav-lja: nula, nula, nula. Pa vprašajo: ja, kdaj pa boš ti? Kdaj boš? Kdaj? Kdaj? — Nikoli, čujte, ni-koli! Nobenih zvez in stricev! No-benih rojenic okrog posteljice mo-je!

Nič takega: le tisti grozljivi re-fren — s tabo govorim, s tabo go-vorim!

Pač: s sabo govorim!

S sabo govorim!

Ah, kakšen zviti obrazec za ju-naško obrambo!

Od mladih nog do sem se vije zapletena veriga nad/pod: dopo-veduješ si, da si pridobil, pa si iz-gubil — vse se je izmalilo. Pač nisi pravo testo: smešno je misliti, zakaj tedaj in tam nisem tako in tako vrgel kocke. Kar naprej kdo do-kazuje, kako kaj ni prav. Ko sem domislil voljo kvišku, me je že kaj treščilo na dno: pomoč kakršnako-li in od koderkoli — brezplodno upanje, sanje naivnih. Plavaj ali utoni!

Stari je trd, pa neboljen. Kaj je tale nadrobnost:

— A tako, s sosedovo frkljo sta se tam v logu onegavila!?

Nafukal boš, če bo pritresla pankrta! Otročaji pa otroke!

Ne boža zmlati me kakor snop.

In spet:

— A, kadiš, smrkavec! Smuknil si denar! Tako! Grdo govoriš, hu-dič prekleti!

Kako naj ga povzdignem v spo-štovanje, tistega odišavljenega in poštirkanega učitelja:

— Ti, capin, pridi, stegni tace, da boš vedel, da nič ne veš!

In v zgled!

In drugi! Nakodran gizdalin s polizano frizuro in črnimi brčica-mi, prodorni zbiralec lilij, sošolci pa so kratko rekli — kurbir, pofu-kelj:

— A ti, kmetavz, si pa ja štor! Glejte, smrkavci, kako temu roke bingljajo in kako racasto rit ima! Imaš vsaj tisto tam na svojem me-

stu? In primerno veliko? Babe rabijo!

In vsi zmečejo oči vame in zarežetejo v smeh in sram me objame najraje bi bežal, bežal daleč od vsega — v gozd, v planino in ostal vedno sam.

V hladno sivino se prikrađe svetla sanja: plane visoko in višine se razveseli. Je pot naprej! Delu čast in oblast! Vsi tako vzklikajo, mora tako biti! Znanje, mladina, je tvoja prihodnost: matura, šolanje na višjih šolah. In poti se obrnejo le k temu cilju, vztrajnost to potrjuje.

Potem otipajo Ahilovo peto:

— Prijatelj, ti si dober, ti znaš, ti si najboljši! Napravi za dobro, za naš cilj!

A sebi:

— Račun, tovariš, je tak in tak!

In še rdečica jim ne plane v obraz! In trepljajo se po ramenih:

— Krasno, tovariš, enkratno, pravi delegat!

Obrazi so vsak trenutek drugačni, komaj razbereš, kdo je kdo.

Pač tako: idealizem zgori, pepel pa so vitamini za posentimentalnene spomine.

In grešno presenečenje:

— Pomislite, terja plačilo!

Kakšno potopano smrkanje, ko rečem ne!

Kakšni geometrijski obrazi, ko se prijavim!

Ta tip!

Na nobenem rešetku ne ostanem: v hiši pravice pa salomonsko preseka vozel — tovariši, začnite znova!

Ah, te prve moje uteži na tej zveženi vagi!

In me da poklicati!

— Pa?

— Sedi!

— Obtožbe?

— Poduk, tovariš, poduk!

V široki pisarni čepi mračnost. Zunaj se jagajo breji oblaki in nemirni veter si mladeniško žvižga okrog vogalov. Za Plešivcem pošasten krohot — v presledkih grmi. Soparica pritiska, zrak je štorasto okoren.

Kaj hoče?

Videti, kako migotam, se utapljam? Dejstva, tovariš, so proti tebi! Dejstva! Ki se razpotegnejo kot ženske hlače! Je mimo tega še kaj? Veljavni predpisi in zbrani podatki! Vedno jih lahko razlagaš tako ali drugače. Dokončno je, da je zmagovalac. Tako. Počasi sede: še počasneje prekriža noge, potisne glavo nazaj in se pomembno nasloni in izprsi in z veliko zbranostjo prižge cigareto, potegne, vzame iz ust, dihne dim predse, počasi nese spet k ustom, med prsti zažari, odmakne in dimasti oblaki pred obrazom rastejo v kroglo in se vrtinčijo pod strop. Pogled vrže še skozi motno zaveso, potem pa zapljuje vame — kačji pogled, ovlaži si ustnici in povišano in z merico strupa in s težo svojega položaja poudarjeno ponovi:

— Poduk, tovariš razboritež!

Potem molk.

In še molk.

Miška in mucika!?

Potem se nasmehne in glas je jeguljast:

*Eduardo Clullida,
Brez naslova, Španija,
lesorez*

— No, tovariš Repnik, si si nalomil zobe? Polomil? Nebogljjen otročiček se tako zaletava, tovariš Repnik, otročiček, da, tako majhen in trmast, potem pa joče, ker je zid trd in bolečina boli, potem pa zbeži v kot in smrka in trmari. Od tebe, tovariš Repnik, človek pričakuje pamet, veliko pameti, razsodnost, trdno zrelost. Daleč so — mislim — najstniške upornosti in zaletavosti! Vem, do mene cilja! Pa si šibak, prešibak, tovariš Repnik! Globoko imam korenine, široko mreže, trdnjavo za hrbtno, trdno stopam po začrtani liniji! Poduk: nič ne bo, cela fronta je moja! In takih podvigov ne maram več! Želiš knjižico?

Ugovori? Nič ugovorov! Vem: vsaka beseda se razpaca in polžasto razleze! Kot bi žgance premetaval v ustih, nezabeljene in kisle.

Začutim, kako uživa!

— Je to vse?

— Vse! Le še to: mislim na opravičilo!

— A tako!

Grozeč molk odmeva po prostoru!

Kriči.

Vpije do nebes.

In preskoči mi iskra: kateri ovinek bo kdaj preoster zate?!

Vstanem, naredim korak do vrat, ga pogledam, izzivalno in prodorno, malo počakam, se obrnem in globina me pogoltne in tapcirana vrata se prihuljeno stisnejo in priliznjeno posadijo v podboj. Tako.

V Starem trgu pa kar naprej zvonijo: od nekod se prikrađe pomisel, kako čas z dolgimi prsti bobna po velikanski trugi. Konec je tam, do tja pa je komaj korak!

Kriza, tovariš!

Ženska: ljubezen, strast, pozele, neznost, žival, svetnica. Vse lahko bereš in vzameš za sveto ali ne. Mati je mati. Žena žena. Ljubica ljubica. On/ona — eno! In tako naprej.

In kaj sva midva? Kaj veš?

Nastavljava se soncu. Polt rjavi, poje ko bron. Sonce bruha lavo neusmiljeno. Uživam. Zrak lenari

in tišina spi. Misel nanjo mi kvasi kri. Pot leno lazi po vseh gubah in drzno draži: živo občutim moč in telo. Zdravo in polno.

Nenadoma blekne:

— Tebe ravno tako jebejo kot našega Pintarja!

— Hm!

— Ja, tako! Te naj tolažim? Kje pa! Nisi vreden, da te tolažim. Ja, neskončno se vleče! Mislila sem, da bo. Pa si spet ostal na repu. Jašejo te, jašejo. Vsi rinejo naprej! Nula: šlek, šlek! Kažejo, čuješ, za tabo! Kar naj kažejo. Advokat tudi muti, smotanec, kurba hudičeva! Jaz bi tulila na vse, zmerjala bi jih, vsi bi morali slišati. Ti pa si revež, zajec, sploh nisi moški. Fulek, drek. Figavec.

Glasno. Preglasno. Iz kotov, slišim, lezejo solze, v glasu jih slišim. Mogočen vtis? Vse skupaj je smešno neizpodbitno:

— Kako, da sem ravno tebe našla! Celó življenje bom nula. Še po smrti. Druge so spoštovane gospe, uživajo življenje, zvrhano kupo omamnih sladkosti, hodijo na vse kulturne sprejeme in bahave plese in vse prireditve. Ah, kako lepo: gospa predsednikova, gospa tajnikova, gospa direktorjeva. Se klanjam. Me veseli. Kako ste lepi. Šarmantni, moč kar kipi iz vas. Jaz pa sem fičfirič. Ti si vsega kriv, nesposobno motovilo! Le kako more biti človek tako nesrečen? Da veš: s tabo si brišejo rit in z mano si brišejo rit in z nama. Razhajkaj to, drekarijo, če te je kaj! Sicer bom šla. Le kam sem trapala, ko sem se zatrepala. Premolk.

Briše si solze!

Potem:

— Misliš, da si tudi za tisto kaj?

Figo, drugi znajo boljše!

Tako: kaj znajo boljše! Kobaliti se po babi! Raztegovati mednožje! Štokati! Gristi! Nabijati! Sliniti desetkrat sévekane besede? Kaj znajo boljše?

Tiho, baba zmešana!

— Ah!

In oddirja v hišo!

Potem sva šla narazen!

Kriza, tovariš!

Fant, pravim, premeri poti. Sebe, svet! Stiski rok so jedrejši!

Je v porazu tudi kanček zmage? V tistem poliranem zvoku je vendar nekaj, mislim, da je nekaj: ni tako visok nad. Poklon vztrajanju? nad. Poklon vztrajanju?

A zakaj se trapim s sabo? Je to razočaranje? Prijatelj svoj, katera korenina je najtrdnjša? Mar tudi s tabo, samozavestni tron oguljenega šefovstva, ne kegljajo? Vsakdo skriva najboljše karte za konec: zmagovalca pa tako ali tako od pamtiveka nosijo po ramenih. Seveda, dokler ne najdejo drugega. To pa se hitro zgodi!

Množica podivjano vzklika — živio, množica vzklika — smrt. Obsojenec nemočno in strto čaka: vsaka prošnja, vsaka človeška beseda, razumna in čuteča — nesmišelj. Naj pade! Naj crkne! Strah in krik — olje na živi ogenj človeške norosti!

Vsi si jemljejo pravico, kadar si šibak! Ko si močan, pa se plazijo!

Hudičevo ponižanje!

Naj privoščim veselje in grem po knjižico? Je prostor premajhen za oba? In kaj pridobim, če grem? In kaj izgubim, če vztrajam? Železo utrdita voda in ogenj! Sem železo, voda ali ogenj? Nič takega. Kaj potem?

Bo šel on?

Šel sem jaz.

Brez upanja je svetla prihodnost, vijugava pot brez ciljnega tavanja. Koliko zgrešenih poti?! In padcev?!

Le prazno begam: cilji se odmikajo.

Ah! In vse bolj nezadržno tonem v samoto!

V Starem trgu še vedno zvonijo: težko in slovesno!

Zvonijo mrliču. Kot da bi žugala sama smrt: pa si, pa ne boš, pa si, pa ne boš!

Vidiš, tako odhajamo. Drug za drugim.

Kriza, tovariš!

Kriza.

886.3-1

Franc Pečnik***O nedokončanem
pomenku z mrtvimi***

*V vsaki kaplji duša
kakega rajnkega.
Padaj dež, padaj,
tako rad se pomenkujem z mrtvimi.*

*S stricem, ki je rad pil, a ni maral
vode — o, kako zdaj revež trpi!
Z babico, ki sem ji jajca kradel,
pa se bojim, da jih bo hotela nazaj,
če ji tam bolj slabo gre . . .
In še z mnogimi, ki jih prej nisem poznal,
pa mi zdaj padajo na čelo, na nos,
kamor pač pride, in se niti ne opravičijo.*

*Pa jim ne zamerim.
Tam notri so tako utesnjeni,
ni prostora za odvečne besede.
(Si lahko mislite, kakšen pekel za politike!)*

*A pravice tudi med mrtvimi ni!
So debele in drobne kaplje,
kakor v življenju velike hiše
in kokošnjaki za ljudi.
Ampak mogoče se motim. Mogoče so zdaj
reveži v razkošnejših kroglah,
mogočniki pa stisnjeni, da kar cvilijo,
trebušasti, kakor so.*

*Nekateri padejo na rodovitno zemljo
in hitro zlezejo v kako travo,
drugi padejo med trnje — ti pač zlezejo
v trn — tretji na skalo
in se posušijo, ko sonce ugasne v njih.
Njihovih muk je enkrat za vselej konec.*

*Vendar zdaj že dolgo ni bilo dežja.
Mogoče to pomeni, da primanjkuje
mrtvih, da so zaloge pošle in bi bila za rast
zelenja spet potrebna kakšna večja morija.*

886.3-1

Marijan Mauko***Na moji gmajni
je zraslo jezero***

*Na moji gmajni
je zraslo jezero.
Pastirji so
šli po svetu.
Medtem
so si jezero
prisvojili tujci.
In
ko sem se vrnil
kot turist
in
splavil čolniček,
so se name drli,
kot da so domačini
in
neki bes je v meni rasel,
kot da se je na gmajni pasel.*

886.3-1

**Marijan
Mauko*****Moje roke***

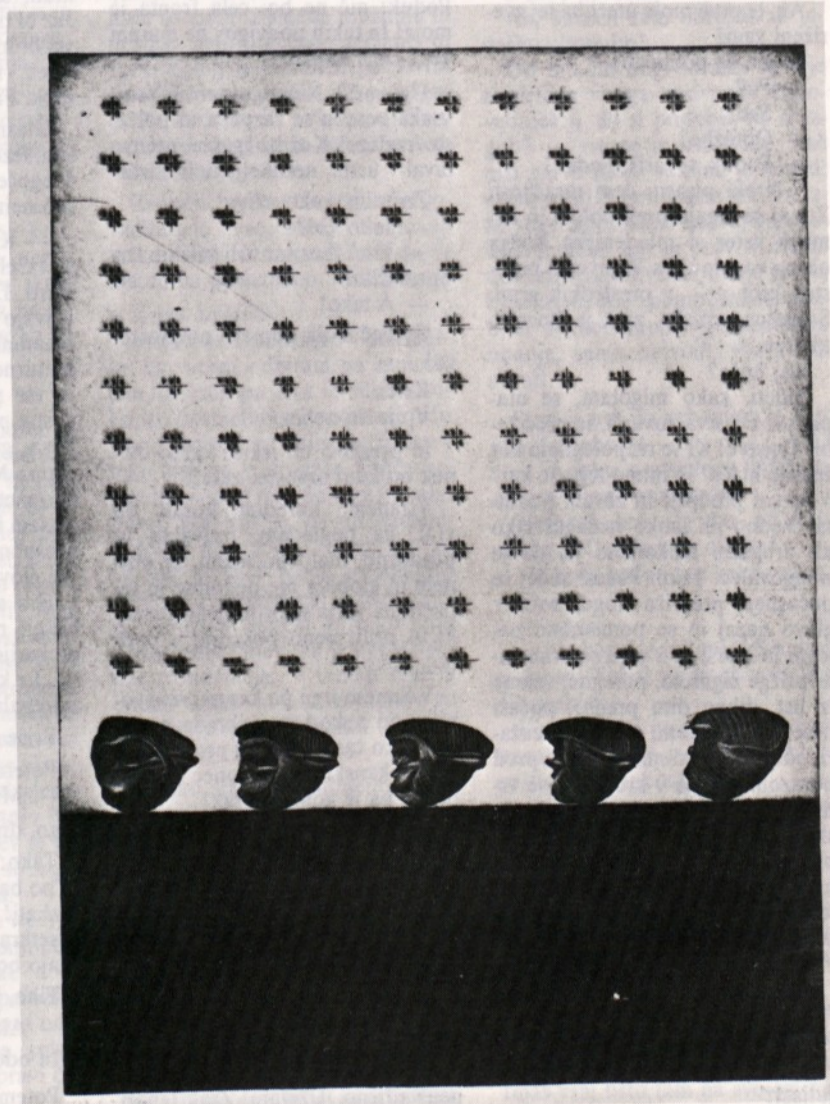
*moje roke je vzel
in razgrebel
žerjavico*

*zdaj si lušči
kostanje
jaz pa
kožo*

886.3-1

Na svetu

*so vojne in
še bodo.
Na svetu
so sistemi,
oblasti vedno nove
in še bodo.
Na svetu
so ideologije in vere,
stare in nove variante
in še bodo.
V njih se
inteligenten človek
oblači,
ko bedaka
slačí.*

*B. Borčič: Kronika
nekega časa, 1978,
jedkanica in
mezzotinta*

B. Valdek**Triptih**

2.

— Sin moj, zdaj spet si tu,
a ne kot prej.
— Razpor globok zasekal si med nas,
tako povej!
— Res, tukaj si, a vendar se od daleč
spakuješ prošnjam, ki so tebi dane,
prenašaš ravnodušno solze, jok;
nobena bolečina te ne gane . . .
— Ne kenjaj spet, ne tvezi svoje fore!
— Prav! A vzemi prej si, kar velja že zate;
da ste ta svet dokončno dali tistim,
ki kenjajo po vseh in vse po vrsti.
V dno duše jebeš, kar se jebat da,
se v smrad odevaš, grizeš bobi palčke
zelišč hudičevih in crkaš od veselja,
ker stari spadamo med staro šaro,
ker matere so babe takih sort,
ki jih bo novi čas zabrisal proč.
Kdo bi verjel še to, da je nedelja
kaj več kot prilika za flankarije,
gobcanja, štoše, druge kurbarije,
da je še kak Mesija, razen teh:
seks, fiks in žur in vsakršna norija
pa čredništvo — to je idol zdaj vseh!
Zamaknjeni se zdite drug pred drugim:
prevzema dim vas bolj kot solza grenka:
miriš si živce ž njim, a mir držiš za — vrat!
Zvesto zvodilom njihovim nastavljaš pamet,
a svojo vest zavijaš v strgan žamet.
Kot goba si, ki sok je njen usahnil:
zdaj piješ tisto, kar curlja po tleh,
kar je imported, kar je made drugod —
mar ti je malo tvoj domači kot!
Otresel si se — moder — vseh »razvad«:
nekoč si prah otepal s svojih hlač,
izpiral lase, stal pred ogledalom,
bral, delal, bil si kdaj za šalo,
za smeh, pozdrav in mislil — s svojo glavo,
kot vsi fantiči fantovsko nabrit.
No, zdaj postal si vsega sit
in z dolgimi koraki — kam hitiš?
Med svoje pač. Tam si ves poln besed!
Doma pa umikaš se v obrambno pozo
in se — junak — zadiraš naokrog
in braniš, kar nametali vate so,
s poniževanjem in žalitvami,
z zavijanjem oči, z robotostjo
do vseh in vsega, kar ni tvoje fore.
Svoj jaz prodal poceni si drugam,
naperil, šminkar, sebe si s peresi
besed in barv in vonjem svoje črede,
prevzel izdelek njihovih možgan
in v prostor v sebi zasadil — nov jaz.
Ti nisi — ti, iz sebe izgrajen,
iskriv in sončen v rasti mladih let,
ti si nekdo, od zunaj izmaličen:
kot bi se s tabo kdo zavratno poigral,
vse si oddal mu, nisi se upiral,
ko gnalo te je na sejmišče gnilo,
na klavrno kupčijo: daj, mi damo tebi!
Zakaj zaslepljen ne spoznaš te igre:
napihnilo te je s hibridno sapo
oguljenih parol, da si kot veter,
si kot nihalo, ki ga goni val
frigidnih, jalovih in impotentnih
besed, hotenj, namenov in dejanj.
Če svet po takem bil bi ukrojen,
bi smrad ogabnejši prekril ga huje,
prostaštvo bi pognalo kot plevel,
nedelo, laž, pijančevanje — vzor
malikovalstva novega bi razglasili!
In vest — kaj vest! Zdaj so merila druga!
Udobje čutov, feeling, trušč v ušesih,
parade v trans zamaknjenih teles,
teptanje žrtev, kaos kot v infernu,
huronski kriki, vzdih, blaznost, vse,
vse, kar izhaja iz drobovja bitij,
iz praizvorov zla, ki v nas so skriti.
To, to ustvarjalo bi novi svet,
nov Eden za bodočnost strašnih dni:
Znanilci te a p o k a l i p s e — ste to vi?
In ti?
— A ti ostani zdrav pa boš veljal
za vzor ljudi iz raja, ki ga ni!

Cigler Milena

Cvrčanje ptic
v razdrapanem skednju.
Velike sani so onemoglo
zasidrane
med zarjavelo okovje.
Planke nad hlevom
so kakor redki zobje-
starke,
ki sključeno deva na ogenj
brezove klade.
Oviti v dim sedimo okoli mize.
Nad črnim štedilnikom
sušijo stare krpe.
Tudi starka je zavita
v raztrgan pled,
pod njim stara rožasta kikla.

Lasje kot predivo
silijo izpod rute,
obraz otroka z velikimi
očmi.

Molčimo.
Nekdo blekne o domu
ostarelih.
Starka nabira v jok.
On si pod kapo popravlja
predolge lase.

Ta dim v kuhinji
in konj v hlevu,
drevesa, ki se suše,
v vsem vsem sta pognala korenine,
ne boš ju dobil od tod.

Toni

Danes smo se spet peljali
ven iz vsakdanjosti.
Toni se je špet hecal
med vožnjo,
Janezu so se od smeha
svetile očke
in
sredi blata, dežja in
brezupno sivega neba
sem bila noro
srečna.

Toni ima čudežne prste!
Česar se dotakne,
vse popravi, oživi, ozdravi!

Popravlil je moj pisalni stroj,
mikserja za sadje se je samo
dotaknil,
sesalec je samo pogledal,

prav tako kakor mene,
tudi mene je samo pogledal
in zapravlil moj mir.

Toni leži z glavo navzdol.
Igram se z njegovimi prsti
in glava mu živčno trza,
ko sanja.

Gledam, ko spi na kavču:
rjav vrat in lasje,
ki za ušesi že sivijo,
in ljubi uhli,
ki malo štrlijo,
in prsti, ki mu s trebuha
visijo.

Franc Pečnik

Sivček Bruno in njegov poštar

(odlomek)

9. Dom

Filip je sedel v stari razdrapani hiši, v starem razdrapanem fotelju, in kadil pipo. Sivček je hodil zunaj okoli, se pasel in počasi, z užitkom raziskoval okolico. Včasih se je njegova debela glava prikazala pri odprtem oknu pa spet izginila. Filip je zadremal, pipa mu je ugasnila, potem pa padla na tla. Zmeraj je bilo tako, nikoli mu ni padla še tleča iz rok. Nenadoma se je predramil in stopil ven k sivčku, imel si občutek, kakor da mu hoče zaupati, kar se mu je ravnokar sanjalo.

»Že vem,« je rekel. »Bruno boš. Sivček Bruno.« Potem pa se je vrnil v hišo in še malo podremal do večerje. Tako so v davni dajali imena ljudem in živalim in stvarim, in nihče ni ugovarjal, tudi sivček ne, ker pač dremajočemu ne moreš ugovarjati...

Pa tudi ni utegnil. Bilo je še toliko vsega, kar si je moral ogledati. In on je za to potreboval veliko več časa, kot kakšen turist, ki v enem dnevu predirja vse mesto... Najlepše od vsega je bilo, da se mu zdaj ni nikamor več mudilo. Imel je čuden občutek, kakor da je že nekoč bil tu, vendar ni moglo biti res, bil je pač samo občutek, kakor ga imamo včasih, ko se nam prebudi dvom: kaj pa, če v nekem drugem življenju...

Ta stara hiša ni bila podobna ničemu, kar je doslej videl, sploh je bilo malo verjetno, da je še kje na svetu podobna, pa da se še ni do kraja porušila. Bila je res sreča, da so v teh krajih živeli ljudje, ki svojih znamenitosti niso obešali na veliki zvon...

Kar je bilo nemara najlepše: nikjer, v prav nobenem prostoru se nisi počutil utesnjenega, zaprtega, povsod je pošteno pihalo noter. In če je pihalo noter, je moralo tudi ven in tako ni bil nihče na zgubi. Kadar je ponoči le preveč vleklo, se je Filip čez glavo pokril s starim pošgarskim površnikom, sivček pa se je prestopal v kakšnem kotu, potem pa odšel ven ali v hlev. Ta je imel sicer samo še pol strehe, so bile pa zato stene bolj zakrpane kot pri hiši. In lahko je izbiral: kadar je bil bolj pesniško razpoložen, je dremal v tistem delu, kjer so skozi odprtino zgoraj sijale zvezde, kadar pa je imel za seboj težek dan ali, kadar je lil dež, se je prestopil na drugo stran. In ravno pri tem se je videlo, da je zdaj zares sam svoj gospod, nikoli si mu ni bilo treba zaradi tega prestopanja na drugo stran beliti glave.

Mogoče je bilo tu malo več muh in drugega mrčesa, ampak sivček Bruno je bil celo do tega prizanesljiv, seveda, kolikor so mu možno-

sti dopuščale. Se pravi, ni se preveč jezil na tiste muhe, ki jih ni mogel pregnati z repom ali s trzanjem. Navsezadnje, kaj pa tudi ima takšna muha od življenja? Za marsikatero se je zdelo, da je sivček njeno edino veselje... In prav mogoče, da to niso bile čisto navadne muhe, vsaj nekatere, najbolj radovedne, ne! Gotovo ste že slišali, ko je kakšna žena rekla: »Da bi bila zdaj muha...!« Kako lepo bi bilo odbrenčati k sosedovim in tam vse videti in slišati, veliko boljše, kot se da to pri vratih ali skozi steno, ali pa bi odletela za mozem, kadar gre na sejo... Pravzaprav se ji ni treba mučiti z letanjem, lepo sede na njegov ovratnik, tako mu je zdaj bliže kot kdajkoli v življenju... Potem pa jo njegova ljubica krce, da komaj še utegne odbrenčati... In čuti, noga je zmečkana, ali celo obraz. Kako naj se takšna spremeni nazaj v ljubečo ženo...!? No, glejte, zato na svetu nikoli ne bo zmanjkalo muh. Seveda pa sivček ni verjel, da bi se tudi njegova temnopolta ljubica tako spozabila...

Nekoč je tu živela še Filipova mati, bila je bolna in on ji je stregel, in tako se ni mogel oženiti, kajti da bi stregel dvema, to bi bilo zanj odločno preveč. Ko je mati umrla, se je hotel oženiti, vendar je

vsaki, ki jo je prignal k hiši, bodisi preveč pihalo bodisi bi ji bilo prevroče, če bi morala kaj delati, in prav nobena si ni dala dopovedati, da je to dvojce lepo uglaseno: po delu se je pač treba ohladiti... Nekoč se je lotil popraviljanja stare hiše. Ampak s tem je bilo nekako tako kot z njegovimi zobmi: ko je na eni strani malo zakrpal, se je že začelo rušiti kje drugje. Zato je pustil hišo lepo pri miru pa tudi k zobozdravniku ni več hodil... Skratka, nič več ni mislil na ženitev.

»Vidiš,« je rekel potem nekoč sivčku, ki se je ravno motovilil po hiši, »če bi bil jaz zdaj oženjen... Zdi se mi, da ti takrat ne bi mogel uganjati takšnih norčij...« Sivček se je v odgovor podrgnil ob podboj, potem pa dostojanstveno odšel na travnik.

Vendar je, rečete, kar hočete, brez ženske le nekoliko dolgočasno pri hiši. Zdaj se je že dogajalo, da je sivček zašel na kak tuj vrt, mogoče si ga je samo ogledoval; ampak skoraj nikoli ni šel prej stran, preden ga ni pregnalo žensko vreščanje... Potem pa lepega dne tudi pri hiši ni bilo več dolgočasno. Tja so preselili nekakšno ključavničarsko delavnico (podrtja je bila namreč občinska) in tedaj je vse oživel, najbolj pa hiša sa-

ma; ta se je tako stresala, kakor da se hoče odtrgati od temeljev in pobegniti — samo porušiti se ni hotela, tako je bila trmasta... Vse to bi še šlo, če ne bi imel sivček, kot smo že povedali, zmeraj, kadar je bil lačen, v trebuhu velik direndaj, hrup, ki je bil skoraj na las podoben temu... In revček ni več vedel, pri čem je. Kakor hitro je zaslišal razbijanje ali piljenje ali brušenje in kar je še bilo podobnih zvokov, je začel hlastno jesti, žreti, se basati, zmeraj bolj pogoltno — vendar vse skupaj ni nič zaleglo. Hrup ni ponehal, včasih je postal še hujši, tisto prej je bilo samo posamezno uglasjevanje instrumentov, zdaj pa je mogočno zaigral cel orkester hkrati. V nekaj dneh je sivčku vamp tako narasel, da je bil videti kot kakšen krajevni velmož, in Filip je v strahu čakal, kdaj mu bo počil. Bil je skrajni čas, da bi nekaj potuhtal, vendar se ni domislil ničesar pametnejšega, kot da je ubogega Bruna zaprl v hlev — in temu je rekel, delati shujševalno kuro. Zdaj pa je bil Filip ob spanje: sivček je cele noči tako rigal, da bi se še vragu zasmilil...

Mojster, ki je vodil delavnico, je bil uvideven možak, vsakomur je skušal pomagati, če se je le dalo, in seveda je kmalu opazil, kako sivček trpi. Bil je prijazen debeluh z očali, zmerom, kadar je s kom govoril, si je očala snel, da mu ni bilo treba opažati neprijetnih podrobnosti na sogovornikovem obrazu in se je lahko še naprej smehljaj... Prišel je k Filipu, si snel očala (Filip je imel velik rdeč nos), in rekel dobrodušno:

»Pa pogledajmo, kaj se da narediti za tega vašega osla! Sinoči še spati nisem mogel zaradi njega...«

»Mar ga je slišati že na drugi konec mesta?« se je ustrašil Filip.

»To ravno ne... Ampak, veste, ne gledam rad, kako je kdo po neumnem v tiski... Veste kaj sem mislil: prepočasen je, ta vaš osel... Prepočasen, premalo se giblje, zato se je tako zdebelil.«

»Hotel sem ga peljati k veterinarju...« je rekel Filip; v resnici se je šele zdaj domislil tega.

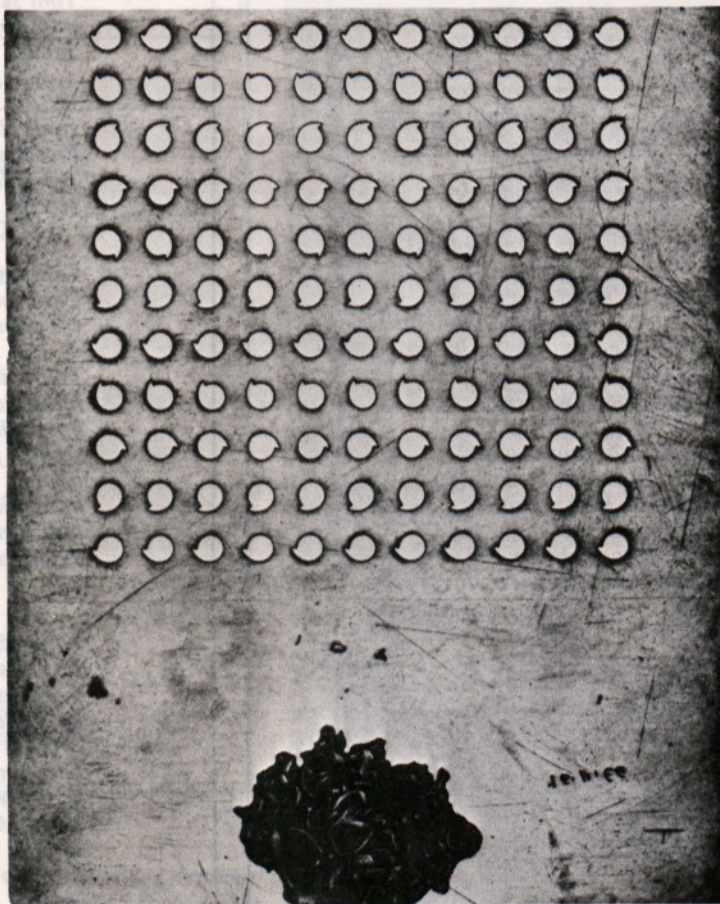
»K veterinarju? Kaj pa vam je! Veste kaj naredim jaz, kadar se me začne lotevati kakšna bolezen? Stopim v garažo, požnem motor, potem pa kakšnih pet minut vdiham...«

»Saj to je vendar strup!«

»Kaj hočete, vsako zdravilo je hkrati tudi strup. Ampak pomaga. Vi ne veste, kako to pomaga!«

»In mislite, da naj bi tudi sivček...? Ne, ne! Ne dovolim. Sivček ni nikakršen poskusni zajec.«

Ampak mehanik ali ključavničarski mojster, kar je pač bil, se je samo še bolj prijazno smehljajal.

Bogdan Borčič: Kronika nekega časa, 1979, jedkanica

»Ne razumem,« je rekel, »zakaj se ljudje zmeraj po nepotrebnem razburjajo. Seveda nisem mislil, da bi morali vašega osla peljati v garažo — kolikor vidim, je niti nimate —, ampak treba si je nekaj izmisliti, nekaj, kar ga bo bolj pognalo, razumete!«

»Aha,« je rekel Filip. »To bi šlo. Če bi dobil drisko...«

»Kakšno drisko?« Vendarle je kazalo, da bo debeluh izgubil potrpljenje. »Kdo pa govori o driski! Treba ga je pognati, razumete, izumiti nekaj... Motorček, raketo, kaj jaz vem... Pa na hrbet. In ko se tisto prižge... Ej, kako bi to šlo! Samo, prosim, nobenih kotalk na noge! To pride pozneje. Zdaj naj kar sam dirja...« Filip se je na videz vdal v usodo, vprašal je, ali bi mu lahko on to naredil.

»Oprostite, zdaj nimam časa.« Kakšna sreča, da je bil to čisto pravi obrtnik, tisti nikoli nimajo časa. Seveda pa je bila že sama zamisel nekaj vredna. Ko je odhajal, je še rekel: »Le dobro premislite! Ej, kako bi to šlo...!«

Tako si je mojster v prijetnem kramljanju malo odpočil živce, Filipu pa se je ponoči sanjalo... Ah, ubogi sivček!

K sreči se je tisti del hiše, kjer je bila delavnica, slednjič le začel rušiti, čeprav so ga sproti malo krपालi... Filip je poznal skrivnost stare hiše in je vedel, da je bilo ravno to narobe — pa seveda ni ničesar rekel. Lepega dne so delavnico premestili drugam.

Spet je bilo vse po starem. Ne. Vse je bilo za sivčka tako čudovito novo, vsako drevo, vsako cvetico je posebej pozdravil... Kmalu je spet lahko začel dirjati, v amp se mu je zmanjšal in ga ni več oviral... Tudi lačen ni bil več. Nekaj dni ga je moral Filip siliti, da je kaj pojedel, potem pa se je že sam počasi navadil. Ko so mojstri odšli in je bil vse okoli mir, je namreč tudi v njegovem trebuhu utihnilo, zaman je čakal na znamenje, da je postal lačen...

Takšen je bil sivčkov (in Filipov) dom na robu mesteca, prijeten, da je vsako jutro dobre volje odšel v službo, še bolj vesel pa se je popoldne vrnil. Tedaj je zdirjal naprej in se izgubil med drevjem, ki je obkrožalo staro hišo, in včasih ga Filip vse do večera ni več videl.

12. Osebna izkaznica

Naslednje dni se je v mestecu na dnu kotla veliko govorilo o sivčku. Nekateri so trdili, da je čudežni osel, drugi da se je sam peklensček pojavil v njegovi podobi, spet drugi, da je bila vse skupaj množična hipnoza in bi bilo treba prijeti poštarja Filipa ali pa še koga. Najbolj izobraženi pa so namigovali, da je sivček agent, čeprav sicer navaden osel, pa vendar tako zdresiran, in zdaj hoče vnesti nemir med občane... Potem so se pripeljali štirje miličniki in zaslišali poštarja,

vendar so morali ugotoviti, da je ta sam ravno tako zmeden kot drugi — sivčka pa so si samo od daleč ogledali. Bil je čvrsto privezan v majhnem hlevu in je žalostno gledal.

Potem se je vse skupaj malo umirilo, morda je bilo temu krivo deževje, resda se je nekaj šušljalo, da se je zbral ves občinski svet, in ne samo svet, temveč še vsi podsveti, vseh tristo petdeset uradnikov, ki so zahtevali dodatek za terensko delo, vendar je bilo to bržčas samo zlobno natolčevanje. Kakor koli že, sivček zdaj zlepa ni več prišel iz tistega kurnika, samo popoldne za kakršno urico na sprehod, pa takoj spet nazaj.

Skozi debelo steklo majhnega okna je lahko gledal, kako zunaj debele niti dežja šivajo nebo k zemlji. Pravzaprav se jim niti ni ljubilo več pošteno šivati, vbod za vbodom, ampak, kakor bi se nekemu silno mudilo, je bilo videti, kako se vse lepi eno k drugemu. Počutil se je še bolj utesnjeneja. Če bi mu vsaj kdo povedal, da se bo odslej, ko je nebo tako nizko, lahko pasel na nebeških livadah! Ampak najbrž se sploh ne bi zmenil zanje, preveč mu je bilo hudo, zemlja bo zdaj lep čas tako razmočena, da se ne bo dalo niti enkrat pošteno povaljati po njej.

Pod večer se je vreme nekoliko umirilo in tedaj ga je Filip gnal še za pol ure na pašo. Ko sta šla nekaj časa po cesti, ni več strpel, hotel je poskusiti srečo, da bi se vsaj malo popraskal po životu, po tistih delih, ki jim ob podboju ni mogel do živga. Aj, kdo ne pozna užitka praskanja! Ampak sivčku je tokrat spodletelo. Še preden se je spustil na kolena, mu je tako nesrečno spodrsnilo, da je naslednje trenutke kot kakšna baletka lovil ravnotežje. Nazadnje bi bil skoraj še Filipa pokopal pod sabo. Samo njegove neznansko dolge roke in noge so še molele v zrak. Kdor bi ju tedaj gledal bolj od daleč, se ne bi mogel načuditi pošasti z osmimi tacami.

Komaj sta se skobacala pokonci, že se je od nekod vzel možak v dolgem plašču, z rdečkastimi brčicami pod nosom, gledal ju je kot stara znanca, čeprav ga onadva še nikoli nista videla. Kmalu se je izkazalo, da je nekakšen učenjak, ki so ga poslali, da bi razvozlal sivčkov primer. Iz žepa je potegnil beležnico, mislila sta že, da ju bo zasliševal, vendar se skoraj ni več zmenil zanju, prosil ju je, naj stopita malo vstran, sam pa je začel preučevati sledove v blatu, ki jih je pustil sivček, ko je lovil ravnotežje. Mož je bil naravnost navdušen, in ni trajalo dolgo, ko je še njiju potegnil za sabo.

»Prava umetnina!« je vzkliknil. »To je lepše, bolj zapleteno, kot staroegipčanski hieroglifi. In jaz bom prvi, prvi, prosim, zapomnite si, ki bo to razvozlal... No, nikar me tako začudeno ne glejta. Ali na primer, še nista slišala za preučeva-

nje ptičjega leta... Ampak tisto je malenkost v primeri s tem tu. Pogledajte, na primer, to izboklino! Tega prej ni bilo. Pa ti pride osel, mislil bi, čisto navadna žival, in že se spremeni obličeje zemlje. Že dvajset let preučujem te živali, edini v deželi, ampak česa podobnega še nisem videl...«

Filip je hotel pripomniti, da je mogoče zato tako, ker sta oba s sivčkom padla, in da ni v tem prav nič čudnega, vendar ga možak ni pustil do besede. Še več, začel je trdit, da gre za skrivno pisavo same matere narave, in to tako rekoč iz prve roke, in sivček je zaslutil, da se iz tega spet ne bo izcimilo nič dobrega zanj, in začel je resno preudarjati, ali naj temu norcu vtisne pečat z zadnjim kopitom. Od kar je bil po cele dneve zaprt v hlevu, je postal nekam bolj hudoben... Ampak mogoče so imeli tudi tega moža ves čas kje zaprtega, pa še ni prišel k sebi, mogoče bi se tudi sam rad malo povaljal po blatu in bi mu odleglo, vendar ga je sram pred njima, pa zato kvasi takšne neumnosti...

»In če pomislim,« je dejal nenadoma, ko sta že mislila, da bo odšel, »če pomislim, da so vas hoteli premestiti v živalski vrt! Ampak, veste, v tiste prikazni pa ne verjamem. Ne, ne! Same pravljice. Najbrž je sonce ravno tako sijalo, no, denimo, kakor pri mavrici... Čarovnije nam niso prav nič potrebne. Ampak dejstva.«

»Kakšna dejstva?« je plaho vprašal Filip.

»No, postavim, da ste vi človek in ne morete biti, kaj vem, pes...« »Ah!« je rekel Filip. Bilo je slišati, kot bi si oddahnil. »In dejstvo je, da je ta vaš sivček osel, čeprav nenavaden. Nisem še povsem prepričan, vendar se mi zdi, da bi lahko napisal poročilo s seje ali zdravniški recept...«

Ko so potem občinski možje poslušali nemogoče poročilo izvedenca za oslovsko vprašanja, ko je na koncu celo pristavil, da naj bi sivčku izdali osebno izkaznico, jim je bilo ravno tako, kot če bi njih kdo predlagal za Nobelovo nagrado za mir. No, saj bi si jo nemara tudi zaslužili, vsaj v službi...

»Ne!« so vpili nekateri. »V živalski vrt z njim, pa bo stvar rešena.«

»Norci!« so rekli drugi. »Zakaj bi se mučili s prevozom in podobnim, treba ga je kratko malo ubiti, saj ni zaščiten!«

»Tako je! Tako je!«

»Lovci, naprej! Samo pazite, to bo treba opraviti v tajnosti, najbolje ponoči!«

Nenadoma so se vsi razživel, tako burne razprave stara občinska hiša še ni doživela. Izvedenec pa je tiho odšel pri stranskih vratih. Ni bil slab človek, in ker se je dolgo ubadal z življenjem oslov, se je navzel nekaj njihove dobrodušnosti, pa seveda tudi trmoglavosti. In

tako je zdaj sklenil, da se bo tem občinskim butcem, ki ne znajo drugega, kot zgrabiti za puške, postavil po robu.

Odšel je do sivčka in Filipa in jima odkrito povedal, kako je s stvarjo.

»Kaj pa naj storimo?« je neobgljeno vprašal Filip.

»Ne vem.« Tudi izvedenec je bil nemočen. Pogladi si je brke, ampak tudi ti niso vedeli...

»Skrijva ga... Na podstrešje!« se je domislil Filip.

Sivček je zarigal. Bil je žejen in lačen, vse skupaj se mu je zdelo že preneumno.

»Vidiš!« sta rekla možakarja oba hkrati. »Tudi on tako misli.«

In sta ga odvezala, da bi ga spravila na podstrešje, sivčku pa kaj takega seveda še na misel ni prišlo. Takoj, ko je začutil, da je svoboden, jo je potegnil čez polje in se je ustavil šele na hribčku tam daleč za progo. Filip ga je klical, vendar se je naredil gluhega, še na misel mu ni prišlo, da bi se pred nočjo vrnil.

Dirjal je sem in tja in se pasel po mili volji, in tako je kar naenkrat minil popoldan, kakor mine otrokom, kadar jim ni treba delati domače naloge. Prišla je noč in tedaj ga je postalo malo strah, spomnil se je svojega nesrečnega beganja, ko je hotel uiti iz kotla in ga je potem Filip rešil... Tiho se je vrnil proti domu. Že je hotel neopazno zaviti v hlev, kar je zagledal dve ali tri sence, ki so se plazile tam okoli. Tiho je stopil še malo bliže, ne, to gotovo nista Filip in oni drugi, postalo mu je tesno pri srcu, tesno, kakor tedaj... Če bi bil zdaj tu predalčnik! Sivček se je skušal spomniti, kako mu je že ukazal...? Zarigaj, osel neumni! In je zarigal, ko so oni trije ravno naperjali puške skozi vrata v hlev, tako je zarigal za njihovimi hrbti, da je še tistemu, ki je stražil na drugi strani, padla puška iz rok...

Drugi dan je Filip odnesel vse štiri nevarne igrače na policijsko postajo. Ko se je vrnil domov, ga je čakalo presenečenje, da je sprva podvomil, ali je prišel prav. Pred staro podrtijo je stalo nekaj avtomobilov, ljudi pa je bilo še veliko več in dva sta ravnokar prijazno prigovarjala sivčku, naj pride iz hleva. Zunaj spredaj se je postavil fotograf, in ko je osel slednjič nezaupljivo pomolil glavo skozi vrata, je že dvakrat ali trikrat škrljocnilo...

Ljudje morajo običajno štiri najst dni čakati, da dobijo osebno izkaznico, sivček pa jo je že naslednji dan nosil na posebnem pasu okoli vratu. Na njej je bilo vse, kakor ie treba: z velikimi črkami je pisalo: SIVČEK BRUNO. Stalno bivališče: Na gredi 18, občina Plevelje. Zraven je bila slika, v modrem odtenu, sivček na njej je začudeno gledal v svet. Bila je večja, kot so običajno takšne slike, pa so kljub temu uhlji komaj prišli nanjo.

Tretja monografija o slikarju Jožetu Tisnikarju

Če se še toliko naprezam in brskam po spominu, se res ne morem spomniti slovenskega ali jugoslovanskega slikarja, ki bi že v času svojega življenja imel tri monografije. O Jožetu Tisnikarju pa je izšla že tretja monografija, kar je tudi bržčas eden najpomembnejših kulturnih dogodkov leta 1986 v Slovenji Gradcu in še širše. Globoko pa sem prepričan, da ta monografija tudi ni zadnja; Jože je sedaj po upokojitvi sredi tako eksplozivne ustvarjalne vneme in novega obdobja v njegovem ustvarjanju, da bo čez leta danes odlična monografija imela svoje pomankljivosti. Ob predstavitvi monografije je Jože razstavil v galeriji Mladinske knjige nekaj svojih najnovejših platen. Barvna lestvica postaja nekoliko svetlejša, kar kaže na spremembe v njegovem življenju. Tisnikar je sedaj srečnejši, bolj veder človek. Seveda pa je bolnišnica in prosekтура pustila trajen pečat in se tako tudi vselej vrača k starim temam. Tudi tehniki in tehnologiji (jajčni temperi) ostaja Tisnikar zvest, saj je prav to pomemben del Tisnikarjevega slikarskega jaza.

Avtor zadnje monografije o slikarju Jožetu Tisnikarju je Janez Mesesnel in že njegovo ime zagotavlja, da je knjiga strokovno in teoretično na izjemno visoki ravni. Sedaj velja v luči zadnje monografije presojati tudi prejšnji dve, ki tako ne izgubljata na veljavi, ampak ravno nasprotno. Prva monografija iz leta 1974, katere avtor je Marjan Tršar, založila pa jo je mariborska Založba Obzorja, je pomembna predvsem zaradi prve tovrstne prezentacije slikarja Tisnikarja.

Štiri leta pozneje, ob avtorjevi petdesetletnici življenja, natisne Jugoslovanska revija iz Beograda obsežno monografijo »Svet obuje mrtvece« (besedilo je napisal Nebojša Tomašević), ki je bila pravi založniški in monografijski hit: knjiga namreč izide v slo-

venskem, srbohrvatskem, nemškem, angleškem in celo japonskem jeziku. Ob dobrih reprodukcijah bralca te monografije očara predvsem globoka, nenaavadna in pretresljiva pripoved slikarja o svojem delu in življenju. Ta monografija je tudi bolj berljiva od zadnje, ki zahteva od bralca več znanja in potrpežljiveše branje.

Osrednji tekst v monografiji je podpisal Janez Mesesnel. Avtor pronicljivo »secira« slikarjev razvoj, pri čemer se le bežno ustavlja pri zasebnem življenju; le toliko, kolikor je potrebno za razumevanje Tisnikarjeve umetnosti. Izjemno dobro nas Mesesnel vodi preko posameznih faz Tisnikarjevega ustvarjanja, tako da nikoli natančno ne vemo, kdaj se končuje oziroma začne novo obdobje v avtorjevem slikarstvu; tudi prehod v novo kvaliteto je dolg in prepletajoč se proces, ne pa enkratno dejanje.

Mesesnelovo razmišljanje v vseh pogledih podpirajo in dopolnjujejo ostali, sicer precej krajši, prispevki v monografiji. Oto Bihalji-Merin piše o Tisnikarju kot mojstru nepojemljive in srhljive skrivnosti, ki da je pomočnik pri potovanju v onstranstvo. Minljivost postane s Tisnikarjevimi slikami trajna. Jakobs Stege in Artur Lundkvist v svojem prispevku razmišljata tudi o Tisnikarjevem pogledu na svet: ta je temen in je razširitev mrtvaške sobe, ki jo slikar tako dobro pozna.

Dalje Jure Mikuž pravi, da je moč Tisnikarjevega slikarstva v njegovi prepričljivosti. Lev Menaše razmišlja o osrednjem motivu Tisnikarjevega ustvarjanja — smrti, smrti kot neprenehni sestavini življenja. Tomaž Brejc spoznava Tisnikarja kot posebno občutljivega človeka, ki bolj kot mi razume neskončni cikel življenja in odmiranja. Franc Zalar pa v svojem pisanju utemeljuje trditev, da Tisnikar zaseda mesto med največji-

mi slovenskimi likovnimi sodobniki.

Ko listamo drugi del monografije, to je barvne reprodukcije Tisnikarjevih slik, lahko vidimo, da Tisnikar zajema v svoj zorni kot velik del sveta in življenja izven sten bolnišnice in prosekture. Reprodukcije so izbrane izjemno kreativno po posameznih področjih Tisnikarjevega ustvarjanja: Matere, Možje in žene, Razpela, Pozabljenje, Slikar, Ljudje in konji, Enoški, Rojstva, Žalujoči, Potovanja in Vrani. Skupno je v knjigi 139 barvnih reprodukcij slik, ki so nastajale od leta 1960 pa do lani.

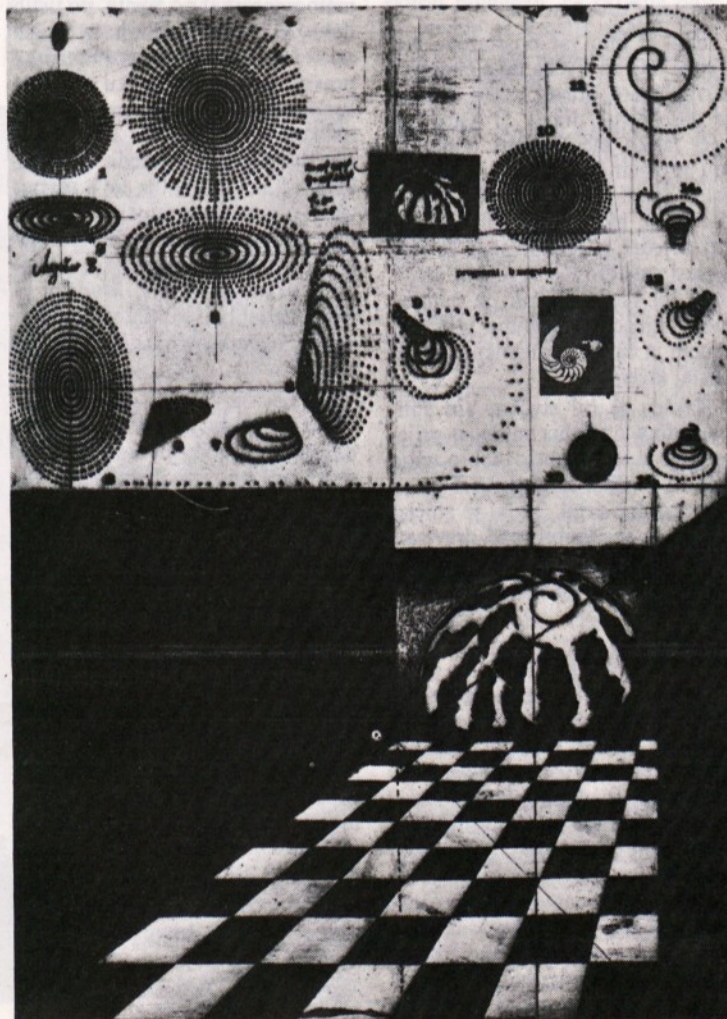
Ob koncu knjige je slikarjeva biografija v besedi in fotografiji, pregled samostojnih in skupinskih razstav ter bibliografija. Prav slednja je še posebej zanimiva, saj je razvidno, kdo, kje in koliko se je pisalo o

tem slikarju. Dokumentacija je skrbno sestavil Niko R. Kolar ob pomoči Judite Krivec.

In za konec še nekaj nujnih podatkov. Knjigo je založila in izdala Mladinska knjiga v Ljubljani, denarno je izid omogočil ljubljanski Smelt. Knjigo sta uredila Niko R. Kolar in Vasja Kraševc, oblikoval in tehnično uredil je Vergil Dariš, fotografije sta prispevala Egon Kaše in Alfonz Dariš, vodja celotnega projekta pa je bil Slavko Pregl.

In še čisto nazadnje, vendar ne najmanj pomembno — knjiga je bila nagrajena na beograjskem sejmu knjig, na frankfurtskem sejmu pa se je Mladinska knjiga že dogovorila za natis v angleškem jeziku.

MIRO PETEK

B. Borčić: Školjka in prostor I, jedkanica in akvatinta

886,5-4

Franc Pečnik

Hej, starci

za prvimi hribi, ki ste
pred nami dosegli modrost zime
in zdaj kukate v kotel
kot velikani z drugega sveta,
odmaknjeni modreci,
povejte mi . . .

Čakaj! Kam se ti mudi.
Čakaj, da si najprej
ogrejemo premrle roke . . .

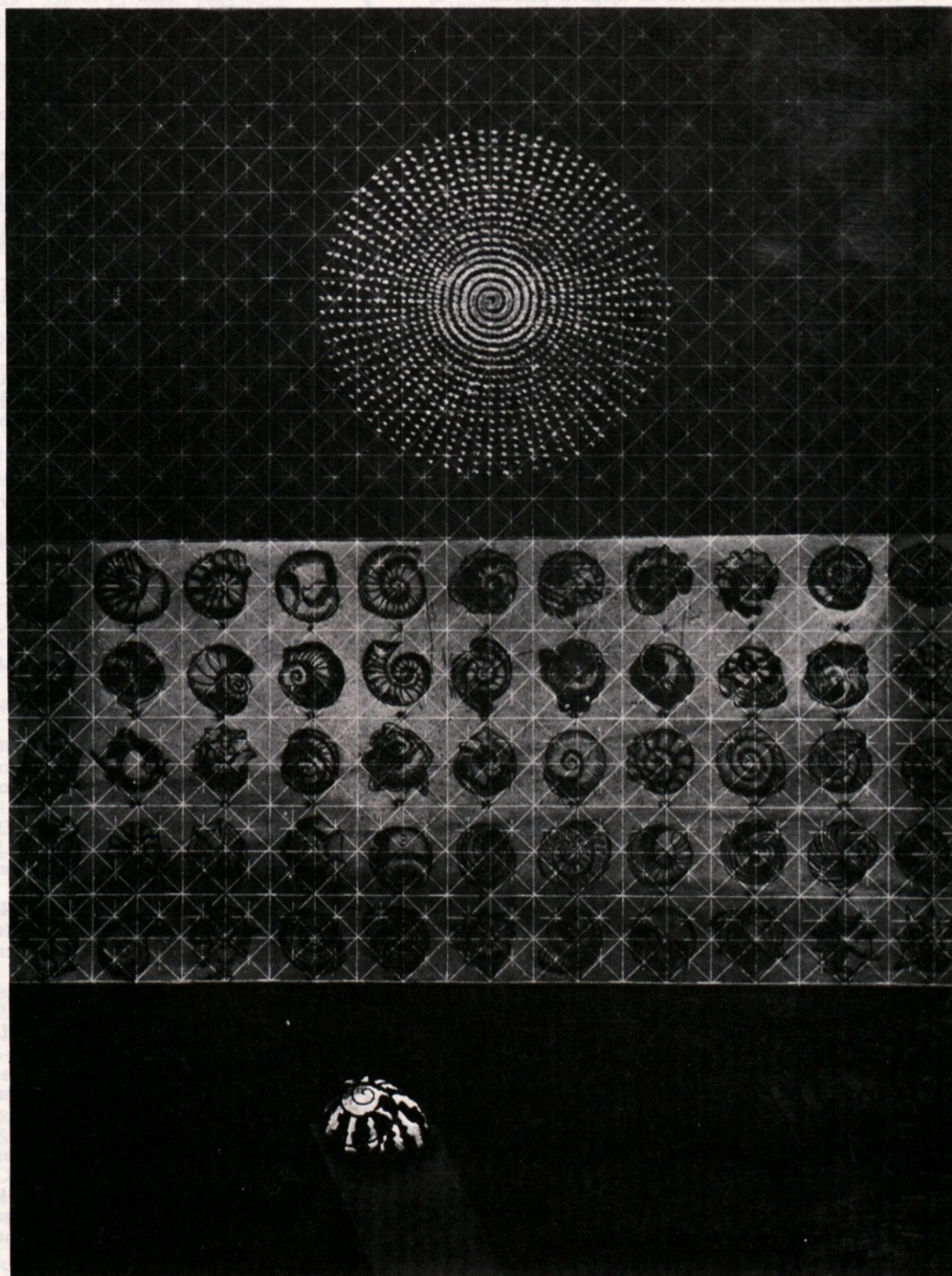
Nič več

z reko, ne, kdo je hitrejši,
marveč, kdo je večji potepuh.

Ko pa pritisne mraz, ji včasih
posodim svoj plašč izinja
in ko jo prime krč ledu,
bi rada, da ji prepustim še noge.
Zlata zapestnica sonca
na umirajočem valu.

Tekmujeva

se dnevi
v noči ne mračijo.
Zmeraj jutro,
neznosno bleščeče, ne več
niti sanje moreče —
le ptice, ki so izgubile
smer: jeseni
na sever letijo.

Bogdan Borčić:
Razmišljanje o
školjki, 1976,
jedkanica in barvna
akvatinta

NOVE KNJIGE V LETU 1986

1 — 19 FILOZOFIJA, PSIHOLOGIJA, ETIKA

1. HAUCK, P.: Depresija. — Lj : MK, 1986. —
2. HAUCK, P.: Kako ljubiti in biti ljubljen. — Lj : MK, 1986. —
3. HAUCK, P.: Kako se postaviš zase. — Lj : MK, 1986. —
4. MARKSIZEM v obdobju tretje internacionale. — Lj : CZ, 1986. —
5. MORALA in etika. — Lj : CZ, 1986. —
6. SHAW, P. M.: Spoznavanje ljudi je prijetno. — Lj : MK, 1986. —
7. SCHELLING, F. W. J.: Izbrani spisi. — Lj : SM, 1986. —
8. TRSTENJAK, A.: Človek in njegova pisava. — Lj : SZNG, 1986. —

3 — DRUŽBOSLOVJE

1. BERTHOLD, W.: 42 atentatov na Adolfa Hitlerja. — Trst : ZTT, 1986. —
2. BRANDT, W.: Organizirana blaznost. — Lj : CZ, 1986. —
3. BROZ, J.-Tito: Zbrana dela. — Knj. 16–20. — Lj, 1986. —
4. ČLOVEK in družba. — Lj : MK, 1986. —
5. DRNOVŠEK, J.: Mednarodni denarni sklad in Jugoslavija. — Lj, 1986. —
6. FERFILA, B.: Družbena lastnina in razpotja našega časa. — Lj : Komunist, 1985. —
7. HAFNER, V.: Zveza komunistov in komunizem. — Lj : Komunist, 1986. —
8. JEROVŠEK, J.: Delovne organizacije, veliki sistemi in gospodarski razvoj. — Lj : DZS, 1986. —
9. KLINAR, P.: Mednarodne migracije v kriznih razmerah. — Mb : ZO, 1985. —
10. LIK komunista danes. — Lj : Komunist, 1986. —
11. MARX, K.: Kapital. — Knj. 1. — V Lj : CZ, 1986. —
12. MILČINSKI, L.: Samomor in Slovenci. — Lj : CZ, 1985. —
13. KURET, N.: Slovenska koledniška dramatika. — Lj : SM, 1986. —
14. NOVAK, V.: Raziskovalci slovenskega življenja. — Lj : CZ, 1986. —
15. POGLEDI na Sovjetsko zvezo. — Lj, 1986. —
16. PREDPISI s področja kulture. — Lj : UI, 1985. —
17. RIBIČ, C.: Kolektivno delo in odgovornost. — Lj : Komunist, 1985. —
18. RUS, V.—F. Adam: Moč in nemoč samoupravljanja. — Lj : CZ, 1986. —
19. RUS, V.: Odločanje in moč. — Mb : ZO, 1986. —
20. SAKSIDA, I.: Šola, učitelj, mati in otrok. — Lj : DE, 1986. —
21. SLOVENSKE ljudske pesmi Koroške. — Knj. 1. — Trst : ZTT, 1986. —
22. STANIČ, J.: Bele lise socializma. — Lj, 1986. —
23. WALLRAFF, G.: Čisto na dnu. — Lj : MK, 1986. —
24. ZLOBEC, C.: Slovenska samobitnost in pisatelj. — Trst : ZTT, 1986. —

5 — NARAVOSLOVJE

1. HOČEVAR, T.: Vulkani ne umirajo. — Lj : MK, 1986. —
2. IUPAC: Nomenklatura anorganske kemije. — Lj : DZS, 1986. —
3. MARCON, E. in M. Mongini: Živali. — Lj : MK, 1986. —
4. NARAVNA bogastva. — Lj : MK, 1986. —
5. SELIŠKAR, A. in T. Wraber: Travniške rastline na Slovenskem. — V Lj : PD, 1986. —

61 — MEDICINA

1. ANGERER, T.: Vsak dan zdravilne rastline. — Celovec : MD, 1986. —
2. EWE, K.: Jetra in žolč. — Lj : CZ, 1986. —
3. FURLAN, J.: Živeti z astmo. — Lj : CZ, 1986. —
4. HERMAN, S.: Prva pomoč. — Trst : ZTT, 1986. —
5. KÖHNLECHNER, M.: Življenje brez bolečin. — Trst : ZTT, 1985. —

6. LEIBWITCH, J.: Aids. — V Lj : CZ, 1985. —
7. PSIHIATRIJA. — Lj : DZS, 1986. —
8. RUSSEL, P.: Knjiga o možganih. — Lj : DZS, 1986. —
9. SCHÜRMAN, P.: Najstnica. — Lj : DZS, 1986. —
10. UTVIČ, V.: Velike in male bolezni človeštva. — V Lj : PD, 1986. —
11. ZDRAVSTVENI vodnik za družino. — Lj : DZS, 1986. —

62 — 69 — TEHNIKA — KMETIJSTVO — GOSPODINSTVO

1. ANDLOVIČ, P.: Sladka kuhinja. — Mb : ZO, 1986. —
2. BROOKS, A.: Bolezni in škodljivci vrtnih rastlin. — Lj : KG, 1985. —
3. ENGELHARD, D.: Predelava in oblaganje tal. — Lj : TZ, 1986. —
4. JUVAN, I.: Plavljanje lesa in splavljanje po Dravi, Savinji in Savi. — Mb, 1986. —
5. KACIN, J.: Sodobna letala in helikopterji. — Lj, 1986. —
6. KALINŠEK, F.: Slovenska kuharica. — V Lj : CZ, 1985. —
7. KODELE, M.: Prezrte stročnice. — V Lj, 1986. —
8. PAWSON, R.: Knjiga o robotih. — Lj, 1986. —
9. POLER, A.: Obvarujmo se strupenih gob. — Mb : ZO, 1986. —
10. POTOČNIK, H.: Problem vožnje po vesolju. — Lj : SM, 1986. —
11. SHALLIS, M.: Silicijev malik. — Lj : CZ, 1986. —
12. SITAR, S.: Letalstvo in Slovenci. — Lj : Borec, 1985. —
13. SODOBNA tehnologija. — Lj : MK, 1985. —
14. STROJNOTEHNOLOŠKI priročnik. — Lj : TZ, 1986. —
15. ŠEKORANJA, M.: Video pri nas doma. — Lj, 1986. —
16. TEHNIČKA enciklopedija. — Knj. 10. — Zgb, 1986. —
17. TEUBNER, C.: Velika knjiga o peki. — Lj : CZ, 1986. —
18. TREPPO, J.: Vse za otroke. — Lj, CZNG : 1986. —
19. VODOVNIK, L.: Nevrokibernetika. — Lj, 1985. —
20. ŽITNIK, J.: Strukturirano programiranje v BASICU. — Lj : DZS, 1986. —
21. ŽITNIK, J.—Konorenko: Tehnika programiranja. — Lj, 1985. —

70 — 79 — UMETNOST — IGRE — ŠPORT

1. ARHITEKT Jože Plečnik 1872–1957. — Lj, 1986. —
2. BELAN, J.: Joging. — Lj : DE, 1986. —
3. BIBIČ, P.: Igralec. — Lj : CZ, 1986. —
4. DAHLHANS, C.: Estetika glasbe. — Lj : CZ, 1986. —
5. DEKLICA podaj roko. — Trst : ZTT, 1985. —
6. EKSPRESIONIZEM in nova stvarnost na Slovenskem 1920–1930. — Lj, 1986. —
7. FISTER, P.: Umetnost stavbarstva na Slovenskem. — Lj : CZ, 1986. —
8. GRABRIJAN, D.: Bosensko orientalska arhitektura v Sarajevu. — Lj : PZ, 1985. —
9. JADRANJE na deski. — Lj : DE, 1986. —
10. MESESNEL, J.: Tisnikar. — Lj : MK, 1986. —
11. MLAKAR, J.: Med Šmarno goro in Mont Blanc. — Mb : ZO, 1986. —
12. PLEČNIK in jaz. — Trst : ZTT, 1985. —
13. RAJTMAJER, D.: Tek na smučeh. — Mb : ZO, 1986. —
14. STOPAR, I.: Gradovi na Slovenskem. — Lj : CZ, 1986. —
15. VOGLAR, M.: Rad imam glasbo. — Lj : Univerzum, 1984. —

80 — 82.0 — JEZIKOSLOVJE IN LITERARNA TEORIJA

1. BOHANEK, F.: Ivan Tavčar. — Lj : DZS, 1985. —
2. GANTAR, K.: Antična poetika. — Lj : DZS, 1985. —
3. GRADIŠNIK, J.: Za lepo domačo besedo. — Mb : ZO, 1985. —
4. GRADIŠNIK, J.: Naš jezik. — Trst : ZTT, 1986. —
5. MORNBY, A. S.: Oxford Advanced Learners' Dictionary of Current English. — Lj : CZ, 1986. —
6. INKERT, A.: Drama in gledališče. — Lj : DZS, 1986. —
7. JAVORŠEK, J.: Primož Trubar. — Lj : PK, 1986. —
8. JEKNIČ, D.: Književnost za otroke in mladino v Jugoslaviji. — Knj. 2. — Mb : ZO, 1986. —
9. KOŠ, J.: Razsvetljenje. — Lj : DZS, 1986. —

10. KRALJ, L.: Ekspresionizem. — Lj : DZS, 1986. —
11. POGAČNIK, J.: Josip Stritar. — Lj : DZS, 1985.
12. PRIJATELJ, I.: Slovenska kulturnopolitična in slovstvena zgodovina. — Knj. 6. — Lj : DZS, 1985.
13. RAJHMAN, J.: Trubarjev svet. — Trst : ZTT, 1986. —
14. RIGLER, J.: Razprave o slovenskem jeziku. — Lj : SM, 1986. —
15. ZADRAVEC, F.: Srečko Kosovel 1904—1926. — Koper : Lipa 1986. —

82 KNJIŽEVNOST

820/899-1/-2, — PESNIŠTVO IN DRAMATIKA

1. ANTOLOGIJA ameriške poezije 20. stoletja. — Lj : CZ, 1986. —
2. CANKAR, I.: Pesmi. — Lj : MK, 1986. —
3. CELAN. — (Lirika; 57). — Lj : MK, 1985. —
4. DŽUZEL, B.: Riba smisla. — Lj : DZS, 1985. —
5. HUGO, V.: Izbrane pesmi. — Lj : DZS, 1986. —
6. JESENIN. — (Lirika; 56). — Lj : MK, 1985. —
7. KRASNA, A. P.: Pesmi izseljenke. — Lj, 1986. —
8. KREFT, B.: Slovenska kronika. — Lj : DZS, 1985.
9. NORWID. — (Lirika; 55). — Lj : MK, 1985. —
10. PARTLIČ, T.: Moj ata, socialistični kulak... — Mb : ZO, 1986. —
11. PREVERT, J. P.: Barbara. — Lj : MK, 1986. —
12. TAUFER, V.: Vodenjaki. — Lj : ZTT, 1986. —
13. VOGEL, H.: Pajčevina in sveder. — V Lj : CZ, 1986. —
14. ZAGORIČNIK, I.: Kaj je v kamnu. — Mb : ZO, 1986. —

820/899-3 — PRIPOVEDNIŠTVO, ROMANI, NOVELE

1. ALLENDE, I.: Hiša duhov. — M. Sobota : PZ, 1986. —
2. ARCHER, J.: Izgubljena hči. — Trst : ZTT, 1986.
3. AUSTEN, J.: Prevzetnost in pristranost. — V Lj : CZ, 1986. —
4. BEATY, D.: Palica. — Lj : Borec, 1986. —
5. BALZAC, H. de: Trije oboževalci. — M. Sobota : PZ, 1986. —
6. BELLOW, S.: Dekanov december. — Lj : CZ, 1985. —
7. BLIXEN, K.: Spomin na Afriko. — M. Sobota : PZ, 1986. —
8. BRADFORD, B.—Taylor: Glas srca. — 3 deli. — Trst : ZTT, 1986. —
9. BROCH, H.: Vergilova smrt. — V Lj : CZ, 1986. —
10. CABEZAS, O.: Gora ni le velika zelena stepa. — Lj : PZ, 1986. —
11. CAMUS, A.: Tujec. Kuga. — V Lj : CZ, 1986. —
12. CANKAR, I.: S poti. — Lj : MK, 1986. —
13. CASTANEDA, C.: Bitka za neznano. — Lj : DZS, 1986. —
14. CHASE-RIBOND, B.: Ženska iz Virginije. — Trst : ZTT, 1985. —
15. CLARK, M. H.: Na preži. — V Lj : PD, 1986. —
16. COLLINS, J.: Hollywoodčanke. — 2 dela. — M. Sobota : PZ, 1986. —
17. COLLINS, J.: Nedovršeni čas. — Mb : ZO, 1986.
18. CONDE, M.: Segui. — M. Sobota : PZ, 1986. —
19. COURAN, S.: Čipke. — Mb : ZO, 1986. —
20. CRONIN, A. J.: Angeli noči. — Lj : PD, 1986. —
21. CVETIČ, N.: Čemerna. — V Lj : PD, 1986. —
22. DEFORGES, R.: Hiša v Parizu. — Lj : Borec, 1986. —
23. DIABATE, M. M.: Trije iz kute. — M. Sobota : PZ, 1985. —
24. DICKENS, C.: David Copperfield. — 3. deli. — V Lj : CZ, 1986. —
25. DÖBLIN, A.: Berlin. Alexanderplatz. — V Lj : CZ, 1986. —
26. DOUTINE, H.: Hit. — Mb : ZO, 1986. —
27. DOSTOJEVSKI, F. M.: Mladenič. — 2 dela. — V Lj : CZ, 1986. —
28. DRAKODAIDIS, P.: Otok v Luninem popku. — M. Sobota : PZ, 1986. —
29. DU MAURIER, D.: Rebeka. — Trst : ZTT, 1986.
30. FAST, H.: Druga generacija. — Mb : ZO, 1986. —
31. FAST, H.: Priseljenci. — Mb : ZO, 1986. —
32. FAULKNER, W.: Krik in bes. — Lj : CZ, 1985.
33. FAULKNER, W.: Svetišče. — Mb : ZO, 1986. —
34. FERNANDEZ, D.: V angelovi roki. — Lj : DZS, 1986. —
35. FILIPČIČ, E.: Ervin Kralj. — Lj : MK, 1986. —
36. FISCHER, M. L.: Senta. — 4 deli. — Koper : Lipa, 1986. —
37. FLAUBERT, G.: Gospa Bovaryjeva. — V Lj : CZ, 1986. —

38. FLISAR, E.: Čarovnikov vajenec. — M. Sobota : PZ, 1986. —
39. FRANČIČ, F.: Ne. — Lj : DZS, 1986. —
40. FRISCH, M.: Sinjebradec. — Trst : ZTT, 1986. —
41. GIDE, A.: Vatikanske ječe. — V Lj : CZ, 1986. —
42. GOGOLJ, N. V.: Mrtve duše. — V Lj : CZ, 1986.
43. GONČAROV, J. A.: Oblomov. — V Lj : CZ, 1986.
44. GREENE, G.: Tretji človek. — Trst : ZTT, 1986.
45. HAMSUN, K.: Potepuhi. — V Lj : CZ, 1986. —
46. HARDY, T.: Čista ženska. — V Lj : CZ, 1986. —
47. HARRISON, W.: Lepa punčka. — Mb : ZO, 1986.
48. HEINRICH, W.: Sanjska ptica. — Mb : ZO, 1986.
49. HERGOUTH, A.: Obkrožanje noči. — Mb : ZO, 1986. —
50. HESSE, H.: Stepni volk. — V Lj : CZ, 1986. —
51. HIBBERT, V.: Judežev poljub. — M. Sobota : PZ, 1986. —
52. HOFMAN, B.: Ljubezen. — Mb ZO, 1986. —
53. HORNBACH, M.: Ukradene sanje. — Koper : Lipa, 1986. —
54. HOUBA, K.: Punč torta in druge novele. — Lj : DZS, 1986. —
55. HUXLEY, A.: Groteskni ples. — V Lj : CZ, 1986.
56. INGOLIČ, A.: Zgodilo se je. — Lj : PD, 1986. —
57. IRVING, I.: Garpov svet. — Mb : ZO, 1986. —
58. JACOBSEN, J. P.: Niels Lyhne. — V Lj : CZ, 1986. —
59. JAKES, J.: Sever in jug. — 2 dela. — Mb : ZO, 1986. —
60. JAMES, H.: Ambasadorji. — 2 dela. — V Lj : CZ, 1986. —
61. JENKO, S.: Zbrano delo. — 2 knjigi. — Lj : DZS, 1986. —
62. JONAS, J.: Krivda Line Besenböck. — Lj : PD, 1986. —
63. JONES, J.: Od tod do večnosti. — 2 dela. — Lj : CZ, 1986. —
64. KAFKA, F.: Grad. — V Lj : CZ, 1986. —
65. KAJSAR, Š.: Mornarjeva žena. — M. Sobota : PZ, 1986. —
66. KARDOS, G. G.: Palestinska trilogija. — M. Sobota : PZ, 1985. —
67. KAUFELT, D. H.: Spominek. — Mb : ZO, 1985.
68. KAUFMAN, B.: Ljubezen itn. — M. Sobota : PZ, 1986. —
69. KAVČIČ, V.: Zapisnik. — Lj : MK, 1986. —
70. KERSNIK, J.: Zbrana dela. — 3 knjige. — Lj : DZS, 1986. —
71. KIRST, H. H.: Dekleta v uniformi. — Mb : ZO, 1986. —
72. KOCBEK, E.: Dnevnik 1951—1952. — Zgb : Globus, 1986. —
73. KOESTLER, A.: Mrk opoldne. — Lj : MK, 1986.
74. KOLMANIČ, K.: Tvoja skaljena podoba. — Mb : ZO, 1986. —
75. KOSMAČ, C.: Pomladni dan. — Lj : MK, 1986. —
76. KRANTZ, J.: Mistralova hči. — Trst : ZTT, 1986.
77. KRIEGER, A.: Mlada ljubezen. — 2 dela. — Lj : PD, 1986. —
78. KRÜGER, H.: Dečko Unrast. — 2 dela. — Mb : ZO, 1986. —
79. KUNDERA, M.: Neznosna lahkost bivanja. — Lj : MK, 1985. —
80. LAGERLÖF, S.: Gesta Berling. — V Lj : CZ, 1986. —
81. LAINŠČEK, D.: Cirkusar. — Lj : KG, 1986. —
82. LAMBERT, D.: Zlati ekspres. — Lj : Borec, 1986.
83. LAWRENCE, D. H.: Mavrica. — M. Sobota : PZ, 1986. —
84. LAXNESS, H.: Islandski zvon. — V Lj : CZ, 1986.
85. LERMONTOV, M. J.: Junak našega časa. — V Lj : CZ, 1986. —
86. LESKOV, N. S.: Soborjani. — V Lj : CZ, 1986. —
87. LESKOVEC, K.: Tesači. — Lj : KG, 1985. —
88. LONDON, J.: Martin Eden. — V Lj : CZ, 1986. —
89. LUDLUM, R.: Holcroftova zaveza. — 2 dela. — M. Sobota : PZ, 1986. —
90. LUDWIG, E.: Kleopatra. — Lj : PD, 1986. —
91. MAHNIČ, M.: Slovo. — Lj : SM, 1986. —
92. MAILER, N.: Nepremagljivi ne plešejo. — Mb : ZO, 1986. —
93. MALAMUD, B.: Novo življenje. — Lj : CZ, 1985.
94. MALENSĚEK, M.: Počitnice v Bayangi. — Lj : PD, 1986. —
95. MANN, T.: Doktor Faustus. — 2 dela. — V Lj : CZ, 1986. —
96. MANN, T.: Izpovedi pustolovca Feliksa Kruua. — Lj : PZ, 1986. —
97. MATUTE, A. M.: Past. — Lj : PD, 1985. —

NOVE KNJIGE V LETU 1986

98. McCULLERS, C.: Ura brez kazalcev. — V Lj : CZ, 1986. —
99. MENCINGER, J.: Abaddon. — Lj : MK, 1986. —
100. MERIME, P.: Carmen. — Lj : PD, 1986. —
101. MIHELIC, M.: Dela 1—5. — Lj : CZ, 1986. —
102. MIHELIC, M.: April. — Lj : MK, 1986. —
103. MORAVIA, A.: Ciociara. — 2 dela. — Lj : PD, 1986. —
104. NABORKOV, V.: Ada ali strast. — Lj : CZ, 1985. —
105. PARKINSON, C. M.: Črni labod. — 2 dela. — Mb : ZO, 1986. —
106. PARTLJIČ, T.: Pepsi ali provonciaonalni Donjuan. — Lj : Borec, 1986. —
107. PASTERNAK, B. L.: Doktor Živago. — V Lj : CZ, 1986. —
108. PAVLOVIČ, Ž.: Zid smrti. — M. Sobota : PZ, 1986. —
109. PERŠAK, T.: Ljubljanske novele. — Lj : PD, 1986. —
110. PETERNELJ, J.: Drenikov kot. — Lj : Borec, 1986. —
111. PLAIN, B.: Zimzelen. — Mb : ZO, 1986. —
112. PREŽIHOV, V.: Požganica. — Lj : MK, 1986. —
113. ROBBINS, H.: Ljubezen s tujcem. — Mb : ZO, 1986. —
114. ROTH, P.: Portnoyeva tožba. — Lj : MK, 1986. —
115. ROŽANC, M.: Ljubezen. — Lj : MK, 1986. —
116. SAGAN, C.: Stik. — Lj : DZS, 1986. —
117. SCHNEIDER, U.: Divja plima. — 2 dela. — Koper : Lipa, 1986. —
118. SCHNEIDER, U.: Pozabi, če hočeš živeti. — Lj : PD, 1986. —
119. SCOTT, P.: Dragulj v kroni. — Lj : Borec, 1986. —
120. SEGAL, E.: Moški, ženska in otrok. — Mb : ZO, 1986. —
121. SERBEZOVSKI, M.: Za dežjem pride sonce. — M. Sobota : PZ, 1986. —
122. SEVELA, E.: Moški pomenek v ruski banji. — Mb : ZO, 1986. —
123. SHAW, I.: Na življenje in smrt. — Lj : CZ, 1985. —
124. SHELDON, S.: Diamantna dinastija. — Trst : ZTT, 1986. —
125. SIGNORET, S.: Zbogom, Volodja. — Lj : Borec, 1986. —
126. SILONE, I.: Seme pod snegom. — V Lj : CZ, 1986. —
127. SINGER, I. B.: Rodovina Muškat. — Lj : Borec, 1986. —
128. SINGER, J. B.: Suženj. — Lj : CZ, 1985. —
129. SIVEC, I.: Beg pred snegom. — Lj : KG, 1986. —
130. SMITH, W.: Grom in blisk. — 2 knjigi. — M. Sobota : PZ, 1985. —
131. SMOLE, D.: Črni dnevi in beli dan. — Lj : MK, 1986. —
132. SNOJ, J.: Fuga v križu. — Mb : ZO, 1986. —
133. STENDHAL: Rdeče in črno. — 2 dela. — Lj : CZ, 1986. —
134. STERNE, L.: Tristram Shandy. — 2 dela. — V Lj : CZ, 1986. —
135. STEWAET, F. M.: Neuklonljivi. — 2 dela. — Trst : ZTT, 1985. —
136. STRITAR, J.: Zorin. — Lj : MK, 1986. —
137. STYRON, W.: Lezi v temo. — V Lj : CZ, 1986. —
138. SVETINA, T.: Ukana. — Knj. 4. — Lj : Borec, 1985. —
139. SWIFT, J.: Gulliverjeva potovanja. — V Lj : CZ, 1986. —
140. ŠETINC, F.: Adam Gabriel. — Lj : PZ, 1986. —
141. ŠETINC, F.: Na krilih sanj. — Mb : ZO, 1986. —
142. ŠKRINJAR, P.: Sence nad Raspokom. — V Lj : PD, 1986. —
143. ŠKVORECKY, J.: Vrnitev poročnika Borovnice. — Lj : MK, 1986. —
144. ŠÖMEN, B.: Koncert za samoto. — Lj : Borec, 1986. —
145. ŠPROHAR, L.: Tudi jaz vidim. — Lj : PD, 1986. —
146. ŠVAJNCER, J. J.: Življenje sv. Jurija. — Lj : KG, 1986. —
147. THORWALD, J.: Usodni objemi. — Mb : ZO, 1986. —
148. TOLSTOJ, L. N.: Vstajenje. — 2 knjigi. — V Lj : CZ, 1986. —
149. TROY, U.: Vrata v nebeško kraljestvo. — V Lj : PD, 1986. —
150. TUURI, A.: Severna dežela. — V Lj : PD, 1986. —
151. VANDENBERG, P.: Hetera. — Trst : ZTT, 1986. —
152. VIPOTNIK, J.: Oseminštirideseto. — Lj : ZO, 1986. —
153. VUČO, V.: Kako sem nehal sesati prst. — Mb : ZO, 1986. —
154. VUK, S.: Ljubezenska pisma. — Trst : ZTT, 1986. —
155. WALLACE, E.: Dvojnica. — Lj : MK, 1986. —
156. WALLACE, E.: Pernata kača. — Lj : MK, 1985. —
157. WALLACE, E.: Skrivnost srebrnega ključa. — Lj : MK, 1986. —
158. WALLACE, E.: Svet pravičnih. — Lj : MK, 1986. —
159. WILDE, O.: Slika Dorian Graya. — V Lj : CZ, 1986. —
160. ZGODBE iz Egipta. — V Lj : CZ, 1986. —
161. ZIDAR, P.: Koliko morja je v zrnu soli. — Lj : PD, 1985. —
162. ZOLA, E.: Thérèse Raquin. — Lj : PD, 1986. —
163. ZUPAN, J.: Bržinci. — Lj : KG, 1985. —
164. ZUPAN, J.: Vedanec. — Lj : KG, 1986. —
165. ZUPANČIČ, B.: Grmada. — Lj : MK, 1986. —

90/99 — ZEMLJEPIS, BIOGRAFIJE, ZGODOVINA

1. CHERRY-GARRARD, A.: Strašna pot. — Lj : DZS, 1986. —
2. DERMOTA, A.: Tisoč in en večer. — Celje : MD, 1985. —
3. DOBA prevratov. — Lj : MK, 1986. —
4. GRECO, J.: Ona in drugi. — Lj : DZS, 1986. —
5. IKOVIC, A.—M. Linasi: Koroško partizansko zdravstvo. — Lj : PK, 1985. —
6. KAROLY, M.: Vera brez iluzij. — Lj : Borec, 1985. —
7. MAGENSCHAB, H.: Jožef II. — Mb : ZO, 1986. —
8. MED Peco in Pohorjem. — Ravne, 1986. —
9. MIKELN, M.: Stalin. — Lj : MK, 1985. —
10. MORIC, Ž.: Boris Kidrič. — Lj : PZ, 1986. —
11. NOVAČAN, A.: Jeruzalem — Kairo. — Lj : SM, 1986. —
12. OLOFSSON, R. P.: Cvetni kralj. — Lj : DZS, 1986. —
13. PREKMURJE. — Lj : CZ, 1986. —
14. STRLE, F.: Tomšičeva brigada. — Lj : Borec, 1986. —
15. THE TIMES Atlas svjetske povijesti. — Lj : CZ, 1986. —
16. ZAKONJŠEK, R.: Partizanski kurirji. — V Lj, 1985. —
17. ZGODOVINA koroških Slovencev od leta 1918 do danes. — Celovec, 1985. —

Kratice založb

CZ	= Cankarjeva založba
CZNG	= Centralni zavod za napredek gospodinjstva
DE	= Delavska enotnost
DZS	= Državna založba Slovenije
KG	= Kmečki glas
MD	= Mohorjeva družba
MK	= Mladinska knjiga
PD	= Prešernova družba
PK	= Partizanska knjiga
PZ	= Pomurska založba
SM	= Slovenska matica
TZ	= Tehniška založba
ZO	= Založba Obzorja
ZTT	= Založništvo tržaškega tiska

Jordan Milanov GRABULOSKI (1925—1986)

se je rodil leta 1925 v Prilepu. Na Akademiji za likovno umetnost v Beogradu je diplomiral leta 1952 in kasneje postal eden vodilnih makedonskih kiparjev.

Za njegova dela je značilna motivika poenostavljenih volumnov, kjer je v kovinskih konstrukcijah čutiti monumentalno in simbolično izraznost. Z načinom čiste likovne govorice se iz-

raža vse bolj v organsko asociativnih oblikah, ki prehajajo pri ambientalno plastičnih objektih do skrajno stiliziranih form. Kasneje se je Grabulovski opredelil za zanj značilne poudarjeno kubistične forme s čisto arhitektonsko koncepcijo. Takšna je tudi skulptura SPIRALNA SLED, ki jo je slovenjegraškemu TITOVEMU GAJU, gaju medna-

rodnega kulturnega sodelovanja podarila Socialistična republika Makedonija.

Stožčasta oblika spiralno zavite skulpture kaže lahkotno gibanje in rast, eksaktno obdelana površina obdana s kosi grobega, delno obdelanega kamna pa poudarja žlahtnost prilepskega marmorja.

Podarjena skulptura pa nas bo tembolj spominjala

na vélikega kiparja, saj je njegovo zadnje delo. Po izgotovitvi Spiralne sledi je Jordan Grabulovski umrl. Za njim pa so nam ostala njegova umetniška dela, zlasti številni javni spomeniki v Kruševcu, Novem Selu, Skopju, Belčištu, Prilepu, Vataši, Kičevu, Gevgeliji in tudi v Slovenjem Gradcu.

Milena Zlatar

73 Titov gaj je pridobil novo skulpturo

Odbor za urejanje Titovega gaja v Slovenj Gradcu je 24. oktobra 1986 slavnostno odkril skulpturo SPIRALNA SLED, delo akad. kiparja JORDANA GRABULOSKEGA iz Makedonije. Skulptura je darilo SR Makedonije Titovemu gaju za njegova prizadevanja v poglobljanju medrepubliškega sodelovanja in utrjevanja bratskih vezi med narodi v SFRJ.

Svečane otvoritve so se udeležili: predsednik Predsedstva SR Makedonije Dragoljub Stavrev, član Predsedstva SR Slovenije Andrej Marinc, žena pokojnega makedonskega kiparja in drugi gostje iz Makedonije.

Ob tej priložnosti je vse prisotne pozdravil tov. Janez Gologranc, predsednik Skupščine občine Slovenj Gradec, prof. Jože Potočnik jê spregovoril o 24. oktobru, dnevu Združenih narodov in letu miru, v kulturnem sporedu pa so sodelovali Darja Baloh z recitalom makedonske poezije, mladinski pevski zbor OŠ Franjo Vrunč in Pihalni orkester Slovenj Gradec.

ODSEVANJA — časopis za leposlovje in kulturna vprašanja. Izdajajo: Občinska kulturna skupnost in Zveza kulturnih organizacij Slovenj Gradec v sodelovanju z Literarnim klubom Slovenj Gradec. Uredniški svet: Marjana Vončina, Mirko Krevh, Mirko Tovšak, Jože Potočnik, Alenka Horvat, Matjaž Gostenčnik in Karel Pečko. Uredniški odbor Niko R. Kolar (glavni in odgovorni urednik), Andrej Makuc (poezija in dramatika), Tone Turičnik (proza), Jure Juričan, Jerica Smolčnik in Vladimir Verdnik. Grafični urednik: Bojan Veber. Lektorica: Karla Zajc. Tajnica uredništva: Marjana Štalekar.

Naslov uredništva: Občinska kulturna skupnost Slovenj Gradec, Francetova 5, telefon: (062) 842-660

Tisk: ČGP Večer, Maribor. Naklada 800 izvodov. Cena — celoletna naročnina 600 din, polletna naročnina 300 din — izvod 200 din

Časopis je oproščen prometnega davka.

BOGDAN BORČIČ

Od kar je Giorgione pred približno polovico tisočletja naslikal svojo znamenito podobo La tempesta, prvo do slej ugotovljeno sliko, za katero ni nikoli obstajalo naročilo, odkrivamo v razvoju bolj ali manj izrazite poskuse v osvobajanju likovne misli kot avtohtonega, sebi zadostnega organizma. Bilo je nič koliko naporov, da bi razložili to enkratno upodobitev pejzaža pred nevihto, ki je v formalnem pogledu sicer jasno berljiva, ikonografsko pa gotovo uganka, vendar je vse do danes ostal skrivnosten in zaradi večsmiselnosti skoraj magičen. Uporaba neuradne, celo povsem individualne mitologije je bilo v tistem času neobičajno, če ne že drzno dejanje, saj utegne ostati tudi danes sleherna, od splošnega okusa in vedejnja neodvisna umetniška stvaritev, ki onemogoča poprečnemu gledalcu identifikacijo s kakršnikoli lastnim izkustvom, nerazumljena in zato morda tudi odklonjena.

Če so bile v preteklosti osebnosti, kot je bil nenavadni Benečan izjeme, kar je bilo zaradi položaja umetnikov popolnoma logično, pomeni dvajseto stoletje

dokončen prelom s tradicionalnim gledanjem na likovno umetnost. Tradicionalnim v smislu vloge, ki jo je imela, poleg estetskih vrednosti, kot sredstvo vizualne predstave različnih literarnih predlog, religioznih in drugih ideoloških vsebin. Prav to stremenje k novemu, kjer je manj pomembno zavračanje nekaterih preteklih kvalitet, kakor pa prizadevanje za svobodno, nelikovnih elementov osiromašeno, predvsem pa v času in razmerah logično umetnost, ustvarja značilen pluralističen značaj v sodobnem likovnem izrazu. Sedanji trenutek utegne zato vzbuditi občutek kaosa, izgubljenosti, nesmiselnosti v kakršnikoli početju, vendar, če se ozremo desetletja nazaj, ugotovimo, da je pravzaprav vsaka novost, ki ni koketirala z vsaj malo znanim, jasnim in splošno prizanim, občinstvo praviloma šokirala. Naj omenim le dadaizem ali kasnejši pop-art, kjer je zamenjal nekdanji estetski in posebni predmet vsakdanji, dolgočasni in celo neokusni ter kot tak do bil izpovedno moč; ruski konstruktivist Kazimir Malevič pa je že pred drugo vojno razvil celotno teorijo o popolni in neodvisni likovni vsebini v umetniškem delu.

Ne glede na nekatere skrajne tendence v usmeritvah komaj pretekle in sodobne likovne umetnosti, je vendarle jasno, da absolutni brezčasni L'art pour l'art ne ostaja, so samo bolj ali manj komunikativne stvaritve konkretnega časa, ki zahtevajo neobremenjenega in dovolj pozornega gledalca, da jih začuti in sprejme njihov jezik — ali pa tudi ne, potem ostanejo nedostopne, celo sovražne, kompromisa v teh primerih namreč največkrat ni.

Da je smisel, ki ga odkriva grafični svet (jedkanice in akvatinte) Bogdana Borčiča v samobitnem življenju likovnega organizma, verjetno ni posebej presenetljiva ugotovitev, saj je njegovo dolgoletno delo mogoče obravnavati kot enovit evolucijski razvoj, brez igre slučajev in stranpoti, ob nenehnem preverjanju likovne teorije v umetniški praksi in brez opaznih vplivov okolice. Kakor da se je avtor popolnoma osamil

ali, bolje, odrekal vsakemu impulzu, ki bi utegnil razrahljati njegovo strogo zgrajeno koncepcijo, utemeljeno izključno z racionaliziranim predhodnim izkustvom. Ne glede na jasno prepoznavne elemente, kot sta lupini školjke in polža, ki bi jih lahko povezali v »pripoved« o daljnih obalah ali ustvarili posebno mitologijo teh simbolov, je verjetno nesmiselno iskati prikriti pomenke zveze, še manj fabulativnost v klasičnem pojmovanju, kajti Borčičeva senzibilnost se odraža prvenstveno v odnosu do oblik in njihovih medsebojnih razmerij v naravi ter kasneje na grafični plošči.

Zakaj ravno školjka (pravzaprav morski polž)? Najbrž ne moremo mimo vtisa, ki ga je na umetnika napravil konstrukcijsko čist morski pejzaž z vsemi prvobitnimi oblikami bivanja, zakaj ta motivni svet se je že zdavnaj organsko spojil z njegovo ustvarjalno potezo kot nikoli dokončana in v bistvu neopredeljena zavest o resnici. Ne glede na nekatera ikonografsko dokaj razumljiva dela, kot je ciklus Obal in pomolov iz let 1975 in 1976, kjer se na polomljenih lupinah zrcali tudi tragika neke življenjske izkušnje, pomenijo osvojeni atributi predvsem medij študijske raziskave, zanimivi zaradi svojih oblikovnih kvalitet. Tako opozarjajo grafični listi iz zgodnjih sedemdesetih let ne le na veliko veselje do podrobnega obravnavanja upodobljenega predmeta, temveč že kar na znanstven pristop, ki ga je mogoče opaziti zlasti v matematično natančni analizi školjke. Borčič razvršča zapletene apnenčaste forme po ploskvi v strogem geometrijskem redu, določenim z bolj ali manj izrazito mrežo horizontal in vertikal, ki tudi nosijo celotno, na pasove razmejeno kompozicijo slike. Pri tem uporablja maloštevilna izrazila, vendar tista tako večje in dosledno, da uspe ohraniti vse klasične principe pri ustvarjanju polne telesnosti predmeta in iluzije prostora, v katerega je postal vpljen. Reduciranje kompaktne materije školjke, ki se vsaj enkrat pojavi kot realistično natančen posnetek svoje naravne podobe, pa vse do stilizirane spiralne linije ali še dalje do točkovne sheme, spremlja avtorjev rokopolis. Čeprav predstavlja včasih komentar k analitični obravnavi materije, vsebinska navezanost zapisa vendar ni tako pomembna kakor novonastala razmerja med preračunanimi, s tehničnimi pomagali oblikovanimi ploskvami in črtami ter spontano organizacijo črkovnih sklopov, kar v precejšnji meri razbija statični red elementov. Sama risba bi morda kljub temu učinkovala inženirsko hladno, kvečjemu v detajlih enigmatično, če je ne bi bistveno dopolnjevala barva, ki se zaradi mojstrskega obvladanja tehnik jedkanice in akvatinte uveljavi v vseh svojih monokromnih zmoglostih. Različno nasičeni toni, ki dosegajo v skrajnem odnosu polnega do skoraj praznega že oster kontrast, vmes pa komaj opazne prehode, zapirajo ta svet v stanje kontemplativnega miru, zaradi česar učinkuje Borčičeva dela na gledalca nenavadno in celo tuje.

Da je potrebno Borčičev svet doživljati miselno kot iskanje neke notranje estetike in uravnovešenosti najbrž ni dilema. Ne moremo pa mu odrekati tiste primarne subtilnosti, zaradi katere je ustvarjalec umetnik in ne znanstvenik, kajti tudi nad slepo intuitivnostjo vzvišene vrednote skrivajo v sebi človeško prizadetost. Borčič je za svoj izraz pač izbral svojevrstno filozofsko interpretacijo življenja, kar je ob nenehnem obvladovanju vsakršnih razmer včasih najtežje.

Judita Krivec

Bogdan Borčič je bil rojen 26. septembra 1926 v Ljubljani. Študiral je na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1950 in nadaljeval študij na specialki za slikarstvo pri prof. Gabrijelu Stupici. Študijska potovanja v Amsterdam in Pariz, kjer je v letih 1958/59 delal v ateljeju J. Friedlaenderja. Je redni profesor na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Leta 1979 je predaval na Akademiji lepih umetnosti v Monsu (Belgija). Zdaj živi in ustvarja v Slovenj Gradcu.

Študijska knjižnica
DZ 05
ODSEVANJA
1987

886.3

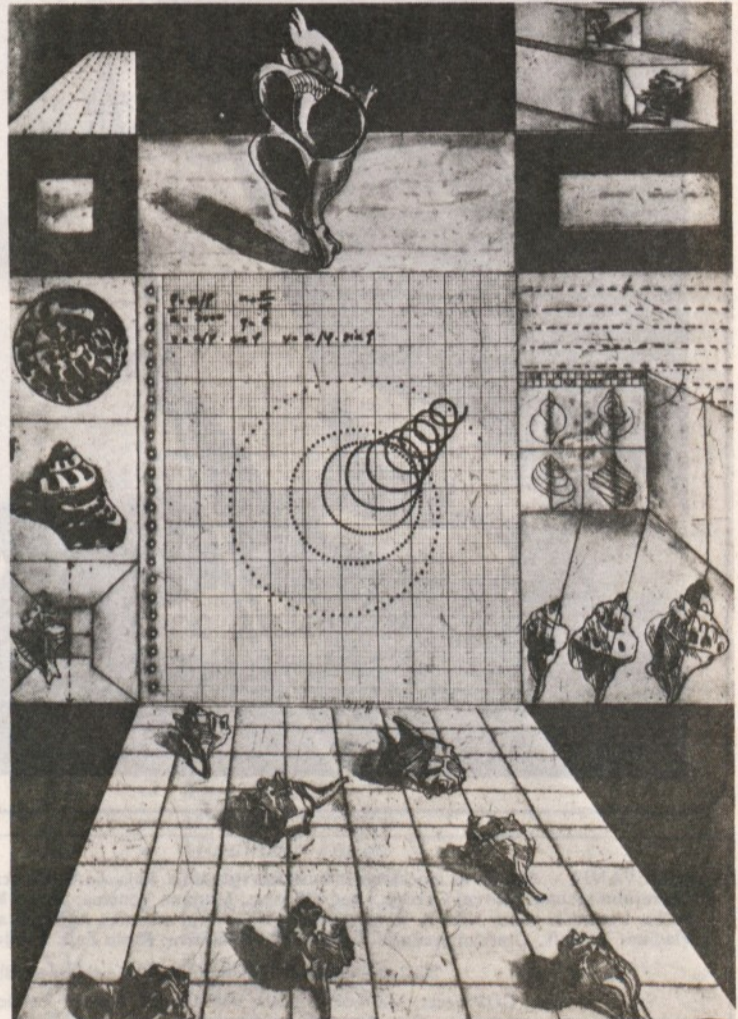

3004613

COBISS

B. Borčič: Iz cikla Sadovi morja: Tokrat malo več o školjki, 1971, jedkanica in akvatinta

B. Borčič: Školjka in prostor, 1972, barvna jedkanica, akvatinta